

*Адиб ва
жамият*

МАТОНАТ

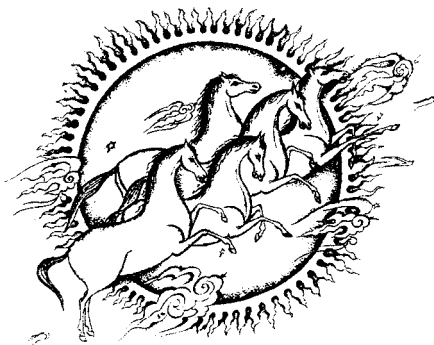
манзумаси

- Сув келтирган элда азиз
- Жаҳолатга қарши маърифат
- Ўз болангни ўзинг асра
- Китобсиз келажак йўқ
- Адабиёт атомдан кучли

Сирожиддин
САЙИД

*Адиб ва
жамият*

ЎЗБЕКИСТОН ЁЗУВЧИЛАР УЮШМАСИ
«ИЖОД» ЖАМОАТ ФОНДИ

МАТОНАТ

МАНЗУМАСИ

- Сув келтирган элда азиз
- Жаҳолатга қарши маърифат
- Ўз болангни ўзинг асра
- Китобсиз келажак йўқ
- Адабиёт атомдан кучли

Сирожиддин
САЙИД

ТОШКЕНТ
«MASHHUR-PRESS»
2018

“Ватаним деб сени уйғондим, Даре каби уйғоқ ўтурман” деб езганида устоз Ҳамид Олимжон том маънода фарзандлик ва шоирлик бурчини назарда тутган эди. Янги давру замон шиддати, Ватанимиз файзу камоли барчамиздан бедорлик ва дахлдорликни талаб қиларкан, бир зум булса-да, бефарқ бўлишга ҳаққимиз йўқ.

Давлатимиз Раҳбари элдошларимиз билан бўлган учрашувлардан бирида “Менга ўзини, жонини қийнайдиган одамлар керак!” деганида айнан шундай бедорликни назарда тутган эди. Таъбир жоиз булса айтиш мумкинки, бугунги кунда Юрт эгасидан тортиб, унинг оддий фуқаросигача кенг қўламли ижтимоий-иқтисодий ва маънавий ислохотлар йўлида завқу шавқ ва бунёдкорлик ишқи билан меҳнат қилмоқда.

“Биз ёзмасак ким ёзгайдир бу кунларнинг “Хамса”син” дейди Ўзбекистон халқ шоири Сирожиддин Саййид ўзининг “Матонат манзумаси” номли мазкур китобидан жой олган бағишловларидан бирида.

Бойсун шаҳри ва унинг атрофидаги қишлоқларда неча замонлардан буен тоза ичимлик сувига ташна бўлиб яшаётган аҳолининг кўп йиллик орзу-армонлари айнан Президентимиз ташаббуси билан қисқа муддатда рўёбга чиққани, бепоён Устюрт даштларидаги янги-янги конлар, она диёримизнинг энг шимолий сарҳадида қад ростлаган “Қорақалпоғистон” шаҳарчасининг қандай матонат билан бунёд этилгани-ю заҳматкаш замондошларимиз сиймоси ҳаётини, жонли мисоллар орқали очиб берилган. Китобнинг “Жаҳолатга қарши маърифат”, “Адабиёт атомдан кучли” деб номланган фаслларида бугунги глобаллашув даврида яшаётган ижодкор қалби уйғоқ бўлиши, айти пайтда адабиёт ҳамиша Президентимизнинг эътиборида бўлиб келаётгани ҳақидаги янги шеърлар, манзума ва мақолалар жамланган.

Китоб Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси
“Ижод” жамоат фонди ҳомийлигида чоп этилди.

ISBN 978-9943-5567-6-8

© Сирожиддин Саййид, 2018
© «MASHHUR-PRESS», 2018

**БАТАН УЧУН. МИЛЛАТ УЧУН.
ХАЛҚ УЧУН**

Она юртим, сен бир йилда
топган нашъу намолар
Минг йилда ҳам бўлмаган дер
юздан ошган момолар.

Кечани кеча демай,
кундузни кундуз демай,
Юлдузларга ҳам тонгда
дам берган, ором берган,
Халқ бормикан дунёда
ҳалол, заҳматкаш сендай:
Тоғ келса гар – емирган,
сув келса гар симирган.

СУВ КЕЛТИРГАН ЭЛДА АЗИЗ

Президент Шавкат Мирзиёевнинг ташаббуси билан Бойсун шаҳри ва унинг атрофидаги қишлоқларда неча замонлардан буён тоза ичимлик сувига ташна бўлиб яшаётган аҳолининг кўп йиллик орзу-армонлари қисқа муддатда рўёбга чиққани воқеасига бағишланади.

Сув келтирган элда азиз.

Сув келтиргай мард киши,

Ўз халқини рози қилмоқ

матонатли мард иши.

Сув келтирмоқ – мард ишидир,
экин экар ҳар киши,
Халқ иши – давлат ишидир,
Давлат иши – халқ иши.
Сув йўли ҳам сўз йўлидай
меҳнатлари оғирдир,
Сувсиз ерлар меҳрга зор
бағирлардай яғирдир.
Донишманд халқ оқар сувнинг
оқишига қара дер,
Шунга қараб элнинг
истак-хоҳишига қара дер.

Минг йиллардир гарчи асру
замонларнинг ораси,
От чопса гар гумбурлайди
ҳамон тоғлар дараси.
Инсоният ибтидосин
Тешиктошга қаратган,
Мард элимсан, ор-номуснинг
қўрғонларин яратган.
Неандертал одамнинг ҳам
кўзлари чақнаб келгай,
Асрларнинг қаъридан у
шўрлик ҳам чанқаб келгай.

“Сув!..” дегандай теграсида
 хазон боғлар “увв...” дейди,
Минг йилларким Бойсун эли
 “Сув!..” дейди-ё, “Сув!..” дейди.
Гаддорлигу фирромликка
 хуши йўқ, уқуви йўқ,
Меҳридарё элдир ўзи,
 лек ичмоққа суви йўқ.
Ойбалдоғим, Ойсулувим,
 Ойсанамим, Ойсинглим,
Юз йилларким қўлда челақ,
 кўзёшлари сой, синглим.
Сув келтирган элда азиз,
 Сув келтирмоқ – мард иши,
Давлат иши – халқ ишидир,
 Халқ иши – давлат иши.
Минг асрлик соғинчлардан
 жимирлар жону таним,
Менинг жисму жоним сенсан,
 жисму жоним Ватаним!
Улуғларинг умрларин
 тупроғингга қорганлар,
Бир ариқ сув сўраб
 ҳатто Масковгача борганлар.

Гапдон, эгчил элчиларинг
пойтахтларга юбориб,
Ўз сувингни ололмадинг
минг йиғлаб, минг ёлбориб.
Келдилар сунг ўхшаб бир қоп
шалвираган хашакка –
Тоғдай-тоғдай райисларинг
михландилар тушакка...
Элдошларим, жонингизга
Оллоҳ бермиш тузимлар –
Емирилди Сизни эзган
у мустабид тузумлар.
... Бу бир мунглуғ ривоятдир.
Бу бир ғамгин ҳикоят:
“Бойсунга сув келтиринг...” деб
жон бердингиз ниҳоят.
Қуруқшаган боғларингиз
кечалари зирқираб,
Руҳингизнинг қушларидир:
“Сув...”, “Сув...” дея чирқираб.
Чирқирайди улар ҳали
чорак аср тинмайин,
То бу элнинг шон-шавкатли
Раҳнамоси келмайин.

Сув келтирмоқ – мард ишидир,
баҳра олгай ҳар киши,
Халқ иши – давлат ишидир,
Давлат иши – халқ иши.
Сув келса гар – нур келгайдир,
яшнар кенту қишлоқлар,
Юз минг қалба гўё бирдан
порлар минг-минг чироқлар.
Тешиктоғим – бешиктоғим,
мен нечун бўлмай мафтун,
Қатлам-қатлам ҳикматдирсан,
қатлам-қатлам тамаддун.
Термизийлар айвонидан
боқсам агар оламга –
Ҳам отамга ўхшайдирсан,
ҳам ўхшайсан онамга.
Дўмбиранинг қўш тори ё
Ойбарчин кокиллари –
Қирларингнинг кифтларидан
тушган темирйўллари.
Баланд-баланд тоғларингдан
ғурур олмиш, қалб олмиш,
Ҳар қизинг бир Ойбарчиндир,
ҳар ўғлинг – бир Алпомиш.

Қиш ўртаси – бодомлару
олчаларим гуллаган,
Бутун воҳа, боғу роғлар
мисли хушбўй гул лаган.
Она юртим, сен бир йилда
топган нашъу намолар
Минг йилда ҳам бўлмаган, дер
юздан ошган момолар.
Шу замоннинг шаштларига
мен мослай қадамимни,
Қайроқсойнинг тошларига
чархлайин қаламимни.
Қаён боқсам – ҳар қадамда
боғ пайдо, чаман пайдо,
Янги уйлар, янги тўйлар,
юрт пайдо, Ватан пайдо.
“Баҳр ун-нажот”, “Наҳр ул-ҳаёт”
деган қутлуғ каломлар –
Сўз мулкининг султонидан
авлодларга саломлар.
Сув дегани нажот демак,
Сув – бу обихаётдир,
Сув – бу гўзал турмуш демак,
Сув келган жой – ободдир.

Аслида-ку, сел дуч келса,
сен симирган халқдирсан,
Тоғ келса ҳам мардонавор
сен емирган халқдирсан.
Эй ёронлар, халқни кўринг,
кўринг орзу-ҳавасин,
Биз ёзмасак ким ёзгайдир
бу кунларнинг “Хамса”син?!

Эл шод бўлиб, мамлакат ҳам
обод бўлмоғи керак,
Ҳар бир фарзанд энг камида
Фарҳод бўлмоғи керак!
Бойсундан то Зомин қадар,
Урганчдан то Андижон,
Она юртим, дурахшонсан,
Ота юртим – нурафшон.

Мен ҳам сенинг қирларингда
ўсган майса-лолангман,
Бир бойчечак висолига
чанқоқ шоир болангман.

Жамолингни кўз-кўз айлаб
кўз ўйнатгим келади,
Бойчиборни ўйнатгандай
сўз ўйнатгим келади.

Сув йўли – бу нур йўлидир,
Сув келтиргай мард киши,
Давлат иши – халқ ишидир,
Халқ иши – давлат иши.
Сув келгайдир Бойсун томон
Хўжамаҳиҳонадан,
Ўн саккиз минг уй ва эшик,
Ўн саккиз минг хонадон –
Менинг яхлит кўнглим янглиф
ёришгайдир бир зумда,
Элдошларим кўзидаги
ёшлар – менинг юзимда.
Дуога кўл очинг демак,
Ҳожи Бобо, оқсоқол:
Токи шу эл, шу халқ, Ватан
асло топмасин завол.
Дунё тургунча бор бўлсин,
Парвардигор ёр бўлсин,
Сув келтирган мардларининг
Давлати пойдор бўлсин!

20–24.01.2018 й.

БЕДОРЛИКНИНГ ЙЎЛ ХАРИТАСИ
ёхуд
ОБОД ҚИШЛОҚ МАНЗУМАСИ

Янги даври замон қасри
 ўз-ўзидан бино бўлмас,
Ўз-ўзидан ҳеч бир дилбанд
 Беруний ё Сино бўлмас.
Бўлган каби оламларнинг
 қиёси йўқ Дурадгори,
Ҳар даврнинг шак-шубҳасиз
 бўлгай ўз Бунёдкори.
Дунёдир бу – турфа олам,
 пасту баланд турмушдир,
Кимлар Расадхона, кимлар
 ҳасадхона қурмишдир.

* * *

Эл ҳар сўзни англаб айтар,
 . элнинг сўзи дур-гуҳар:
Яхши одам юрт тузар-у,
 ёмон одам юрт бузар.
Билким, ҳарир либосларда
 мисли тантиқ келинчак,
Осмонлардан парашютда
 тушиб келмас келажак.
Боболаринг ҳар ҳикматни
 ўз бағрин тилиб айтган,
Юртингизни обод қилиб
 яшанг деб билиб айтган.
Ёмғир билан ер кўқарар,
 тинчлик билан эл кўқарар,
Эл оғирин эр кўтарар,
 эр йигитни эл кўтарар.
Юрт қуёши – юрт бошида,
 юртнинг тоғу тошиндадир,
Эл бошига тушган ҳар иш
 Элбошининг бошиндадир.
Тонг саҳардан кўрган йўлинг
 чою ошингда пайдо,
Аҳволингдан огоҳдайин –
 шу зум қошингда пайдо.

Дарё каби доим бедор,
даврондайин шиддаткор,
Эл корига мададкор-у,
эл ҳолидан хабардор.
Бир онахон айтди у кун:
– Болам, кўпдир-да иши,
Тиним билмас экан асло,
ухламаскан бу киши...

* * *

Дунёдир бу – турфа одам,
пасту баланд турмушдир,
Кимлар Расадхона, кимлар
ҳасадхона қурмишдир.
Демак, айтгил: “Обод қишлоқ”
на дастурдир бу дастур?
Янги онг ва тафаккурдир,
янги онг ва тафаккур.
Токи ҳар бир хонадонда
файз-барака, қут бўлсин,
Ҳар оила тинч яшасин,
рўзғори ҳам бут бўлсин.
Уйлари ҳам, тўйлари ҳам
бўлсин доим чароғон,

Энг аввало кўнгиллар тўқ,
 меҳр бўлсин фаровон.
Катталари кичиклардан
 олмасин то хавотир,
Кичиклар ҳам катталарин
 иззат қилсин, юз-хотир.
Токи ёлгон гапирмасин
 ҳеч одамга ҳеч одам,
Энг аввало ўз роҳатинг,
 оромингдан кеч, одам!
Бу дунёда сендан қолар
 порлоқ, ёруғ изларинг –
Кўз ўнгингда яшнагай то
 гул-гул ўғил-қизларинг.
Инсонлигинг токи топгай
 бунда қадр уътибор –
Бу мамлакат мустаҳкамдир,
 бу мамлакат – устувор.

* * *

Бир Ватанким, поёни йўқ,
 кўз илғамас адоғи,
Юрт биносин қурган зотлар,
 жонлар Сизга садоғи!

Кўрдим бунда беҳад кўркам
 замоннинг биносини,
Англадингми, дўстим, сен ҳам
 “Манас”нинг маъносини?..
Обод қишлоқ дастурини
 тафаккур қил, тафаккур,
Бедор бўлгил, бедор бўлгил,
 бедор бўлгил бир умр!
Умринг ўтар ўриклисой
 сувларидай шарқираб,
Изларингдан нурлар қолсин,
 йўллар қолсин ярқираб.
Боққил, тошқин дарё мисол
 уйғонмиш бир халқ букун,
Халқинг учун сен ҳам уйғон,
 тошқин солгин, қалқ букун!
Мен ҳам замон суръатидан
 гоҳ ер-у, гоҳ фалакман,
Ваъда берган достонимни
 битказолмай ҳалакман.
Гарчи ғирром тузумлардан
 оҳу вой чекиб келдим,
Қанча ўру қирлар, қанча
 балчиқ-лой кечиб келдим –

Англадимки, бу оламда
юрт танҳо, Ватан танҳо,
Хаёлимни банд этган шу
боғ танҳо, чаман танҳо¹.
Эсгандайин бўлди ногоҳ
жаннатларнинг шамоли,
Очилди-ку кўз ўнгимда
бир гўзал юрт жамоли.

* * *

Остонадан бошлангайдир
асли таълим-тарбият,
Ахлоқ-одоб дарслари ҳам
маърифат, маънавият.
Қирқ беш кунда пайдо бўлмиш
кўз олдингда зап шаҳар,
Бу мўъжиза қайдан келди,
ўйладингми, ҳамшаҳар?
Тошкитоблар битган қадим
тош маҳаллар айтсинлар,
Ҳазрат Бобур гапирсинлар,
Тожмаҳаллар айтсинлар.

¹ Устоз А.Орипов сатрлари.

Дунёдир бу – турфа одам,
тасту баланд турмушдир,
Кимлар Расадхона, кимлар
ҳасадхона қурмишдир.
Сўз биносин қурган зотлар,
жонлар Сизга садоға,
Устоз Абдулла Ориф ҳам
Чингиз Айтматов оға!
Сиз энг қийин замонларнинг
заққумларин ютгансиз,
Элингизга шон келтириб,
эл учун жон тутгансиз.
Гўё ҳаргиз ўлмагансиз –
худди иссиқ нафасдай,
Суратлардан қарайдирсиз
Алпомишдай, Манасдай.
Ўхшайдирсиз мангу сўнмас
маънавий қуёшларга,
Буюк ибрат мактабисиз
Сиз бугунги ёшларга.
...Уч минг, тўрт минг хонадондан
таралгай меҳр иси,
Беш юз чевар қиз-жувоннинг
ёришганда чехраси.

Не-не зулмат асрларни
 қаламим-ла ағдардим,
Мен шеъримга нур-зиёни
 шу уйлардан ахтардим.
Битсайдим гар Термиздан то
 Қандим, Шуманай қадар,
Завку шавқим, ҳайратларим
 бўлгайди юз минг дафтар.

* * *

Дунёдир бу – турфа олам,
 пасту баланд турмушдир,
Кимлар Расадхона, кимлар
 ҳасадхона қурмишдир.
Бир Ватанким, поёни йўқ,
 кўринмайдир адоғи,
Юрт биносин қурган зотлар,
 жонлар Сизга садоғи!
Обод қишлоқ, бир кўчангда
 қанча кўрку тароват,
Қанча орзу-ҳавас кўрдим,
 қанча файзу фароғат.
Бир гўшангда дуо айлар
 мушфиқ онажонларим,

Қанот ёзсин, улғайсин деб
мурғак полапонларим.
Оиланг тинч, Ватанинг тинч,
демак, ухла, болам, тинч,
Ширин, сокин тушларингдай
бўлсин рўйи олам тинч.
Шавкатли эл фарзандисан –
дуогўйинг шу элдир.
Ўз элинга шаън келтиргил,
шараф келтир, шон келтир.
Бир кўнгилни шод айламоқ
мушкул эрур бағоят,
Бутун элни обод қилмоқ
мардликдир ҳам матонат.
Бу хислатлар пойқадами
қутлуғларнинг ишидир,
Ўз халқини рози қилмоқ
улуғларнинг ишидир.

8.9.04.2018 й.

23.07.2018 й.

МАТОНАТ МАНЗИЛИ

Тошкентдан 1530 километр, Нукусдан 450 чақирим олисда Ватанимизнинг энг чекка шимолий сарҳадида Президентимиз томонидан қисқа муддатда обод этилган “Қорақалпоғистон” шаҳарчасида яшаётган матонатли юртдошларимиз ҳамда шаҳарча овул фуқаролар йиғини раиси Кутли Қошимбетовага бағишланади.

* * *

Ҳаёт надир – матонатдир,
шижоатдир, замондош,
Яшаш надир – курашлардан
иборатдир, замондош.

* * *

Поездлар бу ўлкалардан
қайдан қайга кетарди?
Шарқдан Ғарбга кетар эди,
Ғарбдан Шарққа кетарди.
Элнинг тақир сахро янглиғ
фикру ёдин бурғулаб,
Эл кўнглига туну кунлар
солиб ваҳму қўрқувлар –
Эшелонлар кеча-кундуз
қатнар эди бетиним,
Бир зум бунда тўхтамайин,
бир зум топмайин қўним.
Шимолдан Жануб томонга,
Жанубдан Шимол томон,
Жазирама қуюнлардан
изгирин шамол томон –
Эл дардига бирор малҳам
беролмай, бир йўқловсиз,
Қатнов кетар эди тун-кун
аёвсиз ва тўхтовсиз.
Одамларнинг кифтларидан
ўтгандай темир излар,
Элни янчиб кетгай эди
у мустабид поездлар.

Қанотларин ўшал қаттол
 паровозлар қайирди,
У поездлар элни не-не
 паровозлардан айирди.
Бор ғазнаю хазинасин
 вагонларга орттириб,
Бойликларин ташир эди
 элни юпун қолдириб.

* * *

Мен бекорга келтирмадим
 Айтматовдан тимсоллар,
Бу ерларда халқ яшарди,
 яшар эди инсонлар.
Бу манзиллар нурсиз эди,
 зулмат эди зим-зиё,
Яратганнинг эсидан ҳам
 чиқиб кетгандай гўё.
Бир миллатнинг чегараси,
 бир давлатнинг худуди –
Ночорлигу абгорликдан
 зирқирарди вужуди.
Элнинг уй-жойи вайрон-у,
 бундан эл кўнгли вайрон,

Уй-жойи элга ҳайрон-у,
 эл кўнгли бунга ҳайрон.
Дунёнинг бир чеккаси, деб
 биров кўриб-кўрмаган,
Аҳволинг не, кимсан дея
 ҳеч ким ҳолин сўрмаган...

* * *

Ҳаёт надир – матонатдир,
 шижоатдир, ёронлар,
Яшаш надир – курашлардан
 иборадир, ёронлар.
Одамзодга нима керак?
 Бир рағбат, бир эътибор,
Шу он кўнгил даштларида
 бошлангайдир навбахор.
Бир манзил гар обод бўлгай,
 минг кўнгил обод бўлгай,
Гўё минг бир дарду ғамдан
 минг кўнгил озод бўлгай.
Мен ҳам бошга қия кўйиб
 қорақалпоқ бўркини,
Кўрсам Устюрт қирларидан
 Она юртим кўркини.

Кўз илғамас кенгликларга
 тўлган кўнглим етгайдир,
Уфқларга қадар кўнглим
 бир ястаниб кетгайдир!
Янги конлар очилмоқда
 гўё янги қалблардай,
Ернинг юрак уришлари
 қалблардаги зарблардай.
Янги орзу-ниятлардан
 завқланар, жўшар гўё,
Қўшмоқчидай янги даври
 замонларга нур-зиё –
Ер қаъридан ногоҳ гурлаб
 чиққан ялов-машъала
Шу миллатнинг қалб ўтидир,
 келажагин машъали.
Мўйноқдан Кўнғирот қадар,
 Нукусдан то Шуманай –
Мен ҳам янги замонларнинг
 ҳавосига чулғанай.

* * *

Ҳаёт надир – матонатдир,
 шижоатдир, замондош,

Яшаш надир – курашлардан
иборатдир, замондош.
Янги орзу-умидлардай
уй-жойлар бўлар пайдо,
Кўрган киши жамолига
шу онда бўлар шайдо.
Ҳайратлардан ёзилгайди,
ярқираб жабинлари¹,
Ажиниёз боболарнинг
минг йиллик ажинлари.
Сўз қарзини жони бирлан
тўлаб борган боболар,
Устоз Иброҳим оға ҳам
Тўлепберген боболар.
Томирларда қонлар қайнар
Ер остида қонлардай,
Ер остида қонлар қайнар
томирларда қонлардай.
Янги даври замонларнинг
дашту кенгликларида
Қонлар узра қатор кетган
ундов белгиларидай –

¹ Жабин (араб.) – манглай, пешона.

Пайдо бўлган ҳар минорни
 меҳримга қўйсам дейман,
 Давру замон даъватидай
 шеъримга қўйсам дейман.

* * *

Ҳаёт надир – матонатдир,
 шижоатдир, ёронлар,
 Яшаш надир – курашлардан
 ибратдир, ёронлар.
 Қутли дейми, Қутлуғми ё
 Қутлуғбика дейинми,
 Опа, айтинг, бу дунёда
 Ватан қуриш қийинми?
 Бир эътибор-эъюз билан
 яшнаб кетса маконлар,
 Энг аввало инсонлигин
 ҳис қилгайдир инсонлар.
 Кўчаларнинг чироқлари
 эл дардини аритгай,
 Кўчалармас, энг аввало,
 эл қалбини ёритгай.
 Сизсиз ўтмас бу масканда
 бирор тўй ё маърака,

Исмингизда хосият бор,
 файз бор, қут-барака.
Сиз сингари беҳаловат,
 шижоатли ва ҳалол
Ватандошлар то бор экан –
 Ватан топмагай завол.
Эл кўнглида барг ёзгайдир
 қанча орзу-матлаблар,
Қад ростласа янги уйлар,
 кўркам қасру мактаблар.
Шоду хандон полатонлар –
 ўғил-қизу болангиз,
Ҳар бири бир майсангиздир,
 ҳар бири – бир лолангиз.
Мактаб аро гарчи ҳозир
 ғунчадир, гулғунчадир,
Келажакнинг Бердақлари,
 Абайлари шундадир.

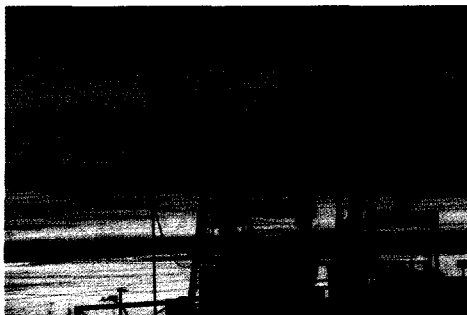
* * *

Ҳаёт надир – матонатдир,
 шижоатдир, замондош,
Яшаш надир – курашлардан
 иборатдир, замондош.

Матонатли эл, дебон лутф
 этганда Юрт Раҳбари –
 Жимирлади ёшу қари
 элдошларнинг қалблари.
 Огоҳ зотлар дилхоҳ элда
 эл ҳоли ҳеч танг бўлмас,
 Дилхоҳ зотлар огоҳ элда
 элнинг кўзи нам бўлмас.
 Қонглиқўлдан гангиллабон
 учган ғозларим бордир,
 Женгай десам, бика дейди,
 Қутлуғ созларим бордир.
 Давру замон авжларига
 созлай мен ҳам торимни,
 Ярқираган кенгликлардай
 сочай дилда боримни.
 Ҳар манзилда бир ўзгариш,
 Сурғилми ё Хўжайли –
 Эй элдошим, келгил, биз ҳам
 ҳиссамизни қўшайлик!
 Тўқсон кунда бўй кўрсатса
 шаҳарлардай орзулар,
 Ҳаёт ўзи матонатга
 берар янги мавзулар.

Маманбийдай, Эдигейдай
 ботирларин сўраштир:
Ҳаёт асли матонатдир,
 яшаш асли курашдир!
Умринг асли бошдан-оёқ
 курашдандир иборат,
Матонатдир асли, билсанг,
 ҳар бино, ҳар иморат.
Бўлгандайин кенг йўлларда
 пасту баланд, чукурлар,
Дилларда ҳам бордир ҳали
 қанча ўнқир-чўнқирлар.
Ҳар мактабинг, маърифатли
 ҳар бир пухта ишингдир –
Жаҳолатга қарши қўйган
 сенинг битта ғиштингдир!
Меҳру шафқат манзилидир,
 бахт-саодат манзили,
Бу – матонат манзилидир,
 бу – матонат манзили!
Бу уйлар, бу маконларда
 миллат яшар, қалб яшар,
Матонатли эл яшайди,
 саодатли халқ яшар.

20–27.11.2018 й.

ЎЗГАРИШЛАР ДАВРИ

Дунё ўзгаради. Одам ўзгарар.
Одам ўзгаради. Олам ўзгарар.

Майли, нима деса десин ўзгалар,
Бу мангу тириклик ҳар дам ўзгарар.

Ўзгаришлар билан гўзалдир ҳаёт,
Янгиликлар билан тирик одамзот.

Ўзгача эсмоқда субҳидам еллар,
Йиллардан фарқ қилиб бормоқда йиллар.

Ҳар тонг қўнглингга ҳам тутгил кўзгулар,
Тонгинг ўзгаради – онгинг ўзгарар.

Зангор қирларинг ҳам бўзариб борар,
Орзу-ниятларинг ўзгариб борар.

Умринг – бу беш кунлик сайру томоша,
Қумрилар учмоқда боғу том оша.

Одамга саҳардан ризқу рўз келар,
Фикринг ўзгаради, зикринг ўзгарар.

Ўй ва хаёлларинг борар тозариб,
Турмуш кўз ўнгингда борар ўзгариб.

Кўнглингда қанчалар завқу таманно,
Бир янги кўприкдан изладинг маъно.

Ўзинг-чи, бир дилга завқ беролдингми –
Кўприк сололдингми, йўл сололдингми?

Кетдилар, битдилар эски доғларинг,
Шовуллар яшнаган янги боғларинг.

Янги боблар очар янги саҳарлар –
Қаршингда қад ростлар янги шаҳарлар.

Биродар, манзилу маконингга боқ,
Андин сўнг шу давру замонингга боқ.

Юртни юрт айламиш янгича гурур,
Янги онг ва шуур, янги тафаккур.

Элда қанча ҳайрат, янгиланишлар,
Қолган ёнишларинг – янглиш ёнишлар.

Меҳрларинг сингдир банд-бандларингга –
Гул-гул Ватан қолдир фарзандларингга.

Токи бунёдингни зурёдинг берсин,
Оллоҳ бундан сўнг ҳам мурудинг берсин.

Дунё ўзгаради. Одам ўзгарар.
Одам ўзгаради. Олам ўзгарар.

Эзгу ишлар билан ёнсин жон ва тан,
Ўзгаришлар билан Ватандир Ватан.

2014, 2017

ЯНГИ УЙЛАР ҚАСИДАСИ

Янги уйлар қад кўтарар, ён-атрофим
Тўлиб борар қатор кетган
чиннидай оқ биноларга,
Янги уйлар ўхшар эртак, рўёларга.
Юздан ошган боболарим, момоларим
Дуо айлар, виро айтиб
эски наMAT, бўйроларга.

Келинларга айтинг тезроқ
тахласинлар бўхчаларни,
Сувлар сегиб сугурсинлар
остоналар, кўчаларни.

Қуёш ўзи Ерга тушиб,
томлар, деворлардан ошиб,
Бир-бир кириб, бир-бир кўрар
бу уйлар, бу гўшаларни.

Ҳар янги уй – янги тилак,
янги мақсад, ҳур ниятдир.
Бугун қўйган ҳар бир гиштинг –
ҳур Ватандир, ҳурриятдир.
Юртимнинг кўрк-жамолига
Боқиб дарё мисол, дўстлар,
менинг тўлиб-тошгим келар,
Шу уйлар, шу биноларга
Мен ҳам шеърий китобимни
Бир гишт каби қўшгим келар.
Азиз ўғил-қизларингиз
ўхшар қуёш ҳам ойларга,
Уйларингиз тўлиб кетсин буғдойларга!

Янги уйлар қад кўтарар.
Барпо бўлар янги гузар ҳам мавзелар,
Ҳаёт ўзи яшамоқ-чун
бермоқда янги мавзулар.
Бўй чўзмоқда янги турмуш,
янги боғ, янги орзулар,

Янги дил, янги туйгулар
Оромингиз олиб тунлар,
кетгайдир сиздан уйқулар.

Эй сиз, азиз элдошларим, дилдошларим,
Изингиздан нурли-нурли излар қолсин,
Йўллар қолсин, йиллар қолсин,
Кетсангиз ҳам ортингиздан
порлоқ-порлоқ юлдузлардай
Ҳаёт узра нур таратиб
диллар қолсин, диллар қолсин!

Янги уйлар қад кўтарар.
Инсон қўли гул дейдилар,
Инсон қўли
Гулга кўмар бул Ватанни
безаб гўзал рўёларга.

Қўш кокилдай темирйўллар
Салом элтар тоғларимдан
уфқларга, самоларга.

Сувлари булбул Ватанни,
Жаннатлардан аълороқ шу гул Ватанни,
Энг бебаҳо шул Ватанни, шул Ватанни
Алмаштиргим келмас сира
дунёларга, дунёларга.

2014, 2016

ОБОДЛИК

*Шоҳки иш адл ила бунёд этар,
Аدل бузуқ мулкни обод этар.*

Алишер Навоий "Ҳайрат ул-аброр".
"Йигирманчи мақолат"

Давлат пойдевори – адлу диёнат,
Шудир мамлакатнинг икки асоси.
Тинч бўлур бу юртда эл ва сиёсат,
Қор қилмас оламнинг жанжал, низоси.

Кундан-кун юксалиб боргайдир даврон,
Ризқу насибаси элнинг бутундир.

Муҳташам қасрдир агарда замон,
Адл ва диёнат икки устундир.

Бундай мамлакатда тўқдир кўнгиллар,
Четлаб ўтгай уни балою қазо.
Жаннат дарсин олиб бунда булбуллар,
Сувлар булбуллардай таратгай наво.

Рубоб торларидай йўллар солган из,
Кўприклар – келажак киприкларидай.
Кўзу қош мисоли ҳар бир ўғил-қиз,
Киприклар – тириклик кўприкларидай.

Осмонлар бургутлар парвозига мос,
Орзулар учгайлар юксак ва озод.
Ниятлар боғлардай гуллагай қийғос,
Юрт обод – эл обод, кўнгиллар обод.

Тўққиз фалакдан ҳам кўрингай аён,
Заминдан таратган нур-зиёлари.
Бу юртни сақлагай руҳлари омон,
Асрагай азизу авлиёлари.

Нимадир аслида юртга сарварлик –
Меҳрпарварликдир, миллатпарварлик.

Қай элнинг шундайин сиймолари бор –
Унинг дунё аро дунёлари бор.

Матонат шу танти зотларга тандир,
Улар тимсолида мардлик жам фақат.
Уларнинг тимсоли – буюк Ватандир,
Обод мамлакатдир, обод мамлакат.

2015

ЭЛ ВА ЭЛ БОЛАСИ

*Одамий эрсанг демагил одами,
Оники йўқ халқ гамидин гами.*

“Ўн учунчи мақолат”

** * **

*Бир дам улус меҳнатидин ком йўқ,
Бир нафас эл жавридин ором йўқ.*

“Йигирманчи мақолат”

Эл боласин бор-йўғи шул эл била,
Кўнгли баҳор-у, йўли гул эл била,
Неки бўлур бўлгуси ул эл била,
Эл била бўл, эл била бўл, эл била.

Эл сени шоистаи даврон этар,
Ном ила шонингни ул осмон этар,
Қарғаса эл – ер била яксон этар,
Эл сени инсон этар, инсон этар.

Дилни фақат эл ғами-ла тиглагил,
Ўзни эмас, эл ғамини илғагил,
Йигласа эл, эл била сен йиглагил,
Элни тани, элни дегил, элни бил.

Гарчи сенга бир нафас ором йўқ,
Гарчи улус меҳнатидин ком йўқ,
Эл ғамидин тинч саҳару шом йўқ –
Англаки, элсиз шарафу ном йўқ.

Ерга ҳаёт нақшини кўк солдирур,
Юлдузу ойдан яна кўрк солдирур.
Эл боласи элини юксалтирур,
Эли эса ўғлини юксалтирур.

Эл боласи эл ишини сайлагай,
Ўзини ҳам кўнглини сел айлагай.
Хос ҳар эрни фақат эл айлагай,
Айласа ҳар не фақат эл айлагай.

Эл назари, номи била ном тарат,
Эл назари номи учун ном ярат.

Айла ҳазар эл ҳазаридин фақат,
Қолма фақат эл назаридин фақат.
Эл била тўл, эл била сўл, эл била,
Эл била бўл, эл била бўл, эл била.

2015

УЛУҒЛАР ВА КИЧИКЛАР

*Кимки улугроқ анга хизмат керак,
Улки кичикроқ анга шафқат керак.*

“Олтинчи мақолат”

Дунёда ҳар кимга меҳнат керакдир,
Ғайрат керакдир ҳам заҳмат керакдир.
Кимки улугроқдир – хизмат керакдир,
Кимки кичикроқдир – шафқат керакдир.

То элда топгайдир обрў-эътибор,
Одамзод тирилиб ўлгайдир минг бор.
Кимки улугроқдир – ҳурмат керакдир,
Кимки кичикроқдир – иззат керакдир.

Гарчи кўп дунёнинг яхши, ёмони,
Бир сўз тиклаб берар қайта дунёни.
Кимки улуғроқдир – раҳмат керакдир,
Кимки кичикроқдир – рағбат керакдир.

Азалий одоб бу, абадий зийнат –
Каттага ҳурмат-у, кичикка иззат.
Кимки улуғроқдир – даъват керакдир,
Кимки кичикроқдир – тоат керакдир.

Панду насиҳатдир аслида ҳаёт,
Бир томони ном-у, бир томони ёд.
Кимки улуғроқдир – суҳбат керакдир,
Кимки кичикроқдир – муҳлат керакдир.

Оламда эллар бор – каттаю кичик,
Кимлар бахтин топмиш минг йил кечикиб.
Кимки улуғроқдир – ҳиммат керакдир,
Кимки кичикроқдир – давлат керакдир.

“Ҳайрат ул-аброр”дин эсмиш бул сабо,
Тинч бўлсин десангиз шу Ер, шу дунё –
Кимки улуғроқдир – хизмат керакдир,
Кимки кичикроқдир – шафқат керакдир.

ОТА ВА ОНА

Бошни фидо айла ато қошига,
Жисмни қил садқа оно бошига.
Икки жаҳонингга тиларсен фазо
Ҳосил эт ушбу иккисидин ризо.
Тун-қунунга айлагали нурфош,
Бирисин ой англа, бирисин қуёш.
Сўзларидин чекма қалам ташқари,
Хатларидин қўйма қадам ташқари.

“Олтинчи мақолат”

Азалдан тошбағир бу кўҳна коргоҳ,
Одамзод меҳрга қачон қонадир?

Ҳам меҳридарё-ю, ҳам меҳригиёҳ
Ота-онадир ул, ота-онадир.

Шулардир башарнинг илк сўз-каломи,
Меҳр-ла эритган фалак тошин ҳам.
Ҳадисларда келган бу зотлар номи,
Уларнинг номлари азиз, мукаррам.

Энг аввал онангга яхшилик қилғил,
Яхшилик қилғил сўнг яна онангга.
Онангга, онангга ҳар кун, ою йил,
Ундан сўнг яхшилик қилғил отангга.

Сенга шу давлатни этмишдир ато,
Жаннат кейин бўлмас – жаннат ҳозирдир.
Отанг розидир гар – розидир Худо,
Онанг рози бўлса – Худо розидир.

Шону мартабангни бир сўзга алиш,
Улар муҳтож эмас нону тузингга.
Олиб берган бўлсанг гар бир жуфт калиш –
Беҳишт болиштидай қайтар ўзингга.

Агарчи фалакка етмишдир бошинг,
Хоки пойларин ўп – гар осмондирсан.

Қошингдан кетгайдир ою қуёшинг,
Улар меҳмондирлар – сен мезбондирсан.

Уларга хизматинг қарзу фарз тайин,
Етгайдир энг олий кароматгача.
Афсус-пушаймонда ўтгайсан кейин
Мих узра ётгандай қиёматгача.

2015

АДОЛАТ ҚЎРҒОНЛАРИ

Ҳуқуқ-тартибот ходимлари кунига

Адолату инсоф токи барқарор бўлгай –
Давлат доим қонун билан устувор бўлгай.

Қай миллатким инсонийлик бирлан тирикдир,
Инсонийлик энг аввало қонунийликдир.

Бундай элдан кетмас ҳаргиз файзу фароғат,
Равнақ топгай доим, топгай фазлу саодат.

Ҳар давлатким мустаҳкамдир – устундир қонун,
Асоси ҳам пойдевори қонундир, қонун.

Жаҳон ҳали қанча журму жаҳолатдадир,
Темур бобо айтгандай: “Куч – адолатдадир!”

Ер юзида ҳали қанча қабоҳат яшар,
Қанча ранжу алам яшар, разолат яшар.

Одамзотни одам зоти озорга солган,
Бозорлардан олиб яна бозорга солган.

Надир асли бу тинчимас олам савдоси?
Одам савдосидир, билсанг, одам савдоси.

Ким етгайдир инсонларнинг оҳ-фарёдига?
Одам зоти одам сотар одам зотига.

Бехонумон, бамисоли кераксиз буюм,
Одам болалари кетар хор, уюм-уюм.

Мен – кўзда ёш, гоҳ олдга, гоҳ ортимга боқдим,
Сўнг дунёнинг шу буржидан юртимга боқдим.

Юртим менинг – матонату мардлик туғроси,
Эй сен, адлу диёнатнинг қадим маъвоси.

Бир халқ борким, инсоф жисму жонида келган,
Ҳалоллигу поклик азал қонида келган.

Қанча меҳнатларни бошдан кечирмайди халқ –
Энг аввало, ҳақсизликни кечирмайди халқ!

Энг аввало, сиз шу халққа ўғлон бўлгайсиз,
Адлу инсоф бўстониға қўрғон бўлгайсиз.

Болангизнинг юзларида кулгичлари бор,
Ҳушёр бўлинг, шу бахтнинг ҳам юлғичлари бор.

Хирсу ҳасад душмани то барбод бўлгайдир –
Эл шод бўлар, мамлакат ҳам обод бўлгайдир¹.

Осмонлардан қутлаб кеча-кундузлар тушсин –
Елкангизга катта-катта юлдузлар тушсин!

Дунё гарчи доим жангу адоватдадир,
Куч – барибир адолатда, адолатдадир!

2016, 2017

БИРНИ КЎРИБ ФИКР ҚИЛ...

Бирни кўриб фикр қил,
Бирни кўриб зикр қил.
Бирни кўриб ўкинсанг,
Бирни кўриб шукр қил.

Ҳаёт – сабру бардошдир,
Неъматлари талошдир.
Гоҳи кўзингда ёшдир –
Бирни кўриб фикр қил,
Бирни кўриб шукр қил.

Ота-бобонг оч-наҳор,
 Меҳрга зор, нонга зор,
Қийналган кунларинг бор.
Бирни кўриб фикр қил,
 Бирни кўриб шуқр қил.

Дунёга боқ – кенг маскан,
 Хордир қанча жону тан,
Ким юпун, ким беватан,
Бирни кўриб фикр қил,
 Бирни кўриб шуқр қил.

Ўз юртингда – лолалар,
 Беланчаклар, аллалар,
Бетакрор бу паллалар –
Бирни кўриб фикр қил,
 Бирни кўриб шуқр қил.

Бугдойзор шу тупрогинг,
 Кўзга сурт ҳар бошоғин,
Жаннатдир ҳар бир чоғинг –
Бирни кўриб фикр қил,
 Бирни кўриб шуқр қил.

Инсон умри ғанимат,
 Ғаниматдир ҳар неъмат,
Тириклик – катта давлат –
Бирни кўриб фикр қил,
 Бирни кўриб шукр қил.

Ичиб бўлмаё жомингни,
 Ярат яхши номингни.
Юрт кўрсин камолингни –
Бирни кўриб фикр қил,
 Бирни кўриб шукр қил.

Элда қанча ному ёд,
 Ўғил-қиздандир мурод.
Ҳар кун уқтирар ҳаёт:
Бирни кўриб фикр қил,
 Бирни кўриб шукр қил.

2016

ЯНГИ ҲАЁТ

Тонг ели ром этади,
Тамшанар дил – ташнангиз.
Ҳаёт давом этади,
Янги ҳаёт бошлангиз.

Ҳаётбахш шабнамларга
Қараб кўзни ёшлангиз.
Майсалардан ранг олиб
Янги ҳаёт бошлангиз.

Тақдир сўқмоқларида
Ейилмиш дил, пошнангиз.

Янги чориқ кийинг-у,
Янги ҳаёт бошлангиз.

Ташлаб кетмиш сизни ҳам
Қанча ёру ошнангиз,
Мард дўстлар келар ҳали,
Янги ҳаёт бошлангиз.

Майли, гоҳи бош қашиб,
Кўнгилни гоҳ ғашлангиз.
Иккиланманг ҳеч қачон,
Янги ҳаёт бошлангиз.

Ҳали бари олдинда,
Оғир бўлинг, шошмангиз.
Янги китоб олинг-у,
Янги ҳаёт бошлангиз.

Ўзингизга ўзингиз
Ҳаёт-мамот бошлангиз –
Ўзингиздан воз кечиб,
Янги ҳаёт бошлангиз.

Эски ҳаётингизга
Бирпас назар ташлангиз,

Ўрнингиздан туринг-у,
Янги ҳаёт бошлангиз.

Отаёдгор ёнғоқлар
Билан тенгдир ёшингиз.
Янги кўчат ўтқазиб,
Янги ҳаёт бошлангиз.

Эски тўндай ғамларни
Тандан ечиб ташлангиз.
Янги оқ кўйлак кийиб,
Янги ҳаёт бошлангиз.

Ҳамма нарса топилар
Омон бўлса бошингиз.
Янги ниятлар билан
Янги ҳаёт бошлангиз.

Тонгларни шом этади
Вақт – мангу подшонгиз.
Ҳаёт давом этади,
Янги ҳаёт бошлангиз.

ЭЗГУЛИКНИ ҚУЁШ ЭТИБ

Шанхай ҳамкорлигига

Бу дунёда аҳилликдан зўр давлат йўқ,
Аҳил бўлсак, бийрон сўйлар тилларимиз.

Одам Ато, Момо Ҳаво фарзандлари,
Ер юзида биз меҳринг гулларимиз.

Бағир очсак – олам тўлгай, кўкка чўзсак,
Осмонларга айлангуси қўлларимиз.

Эллар, халқлар ўхшар улуг карвонларга,
Сарбонларни бирлаштирса йўлларимиз.

Дўстлик билан обод эрур олам уйи,
Тинчлик билан яшнагайдир элларимиз.

Миллатлару давлатларнинг баҳори шу,
Тинч тонгларнинг сафосидир елларимиз.

Кимлар дунё бузгай келиб бу дунёга,
Дунё тузиб ўтгай бизнинг йилларимиз.

Эзгуликни қуёш этиб олам аро,
Асрларга кўприк бўлгай дилларимиз.

2004, 2016

БУЮК ИПАК ЙЎЛИ

Келаверар карвонлар,
Кетаверар карвонлар.
Қадим Ипак йўлдир бу –
Ҳам севинч, ҳам армонлар.

Йигирма бир асрдир,
Бардошу ҳам сабрдир.
Халқлар қурган қасрдир –
Гоҳ соз-у, гоҳ вайронлар.

Бунчалар кенг бу очун,
Бир томони Чин-Мочин.

Инсон ёзса қулочин,
Фурур бўлган осмонлар.

Чўлмас кўкларга етган,
Ўлмас эрklarга етган,
Улугбеклардан кетган
Юлдузларга унвонлар.

Оврупони, Осиё –
Бир қуёш, бир ой – зиё,
Адолатга, эй дунё,
Бағринг бўлсин айвонлар.

Инсоният, маконинг –
Ўт ҳам сув тўрт томонинг.
Маърифат ҳам иймонинг
Сенга бўлсин қалқонлар.

Биз оламга тикилдик,
Гоҳ туриб, гоҳ йиқилдик.
Қаддимизни тик қилдик,
Келди давру давронлар.

Кунчиқардан чиққан кун
Сурхонда тунар ҳар кун.

Ёпонча сўйлар бугун
Термиздаги кўрғонлар.

Буюк Ипак йўлдир бу,
Минг миллат, бир тилдир бу.
Аждодлардан кўлдир бу
Авлодларга томонлар.

Шанхайдан бошланган тонг
Тошкентда отса, не тонг?
Олти султон – бир кўрғон,
Эзгуликка сорбонлар.

Дунё, сен солгин назар,
Манзилларинг бўлгай зар.
Абадиятга қадар
Тўхтамас бу карвонлар.

2004

БИРЛАШГАН ЭЛ

*Тожик-ўзбек шоири
Ҳасан Ғойиб шеърига тазмин*

Бирлашган дарёлардан уммонлар яралгайдир,
Орзу ҳам армонлардан осмонлар яралгайдир.
Эл кутган даҳолардан давронлар яралгайдир,
Эл кутган янги даври давронларга тасанно,
Юрт тинчлигин ўйлаган ўғлонларга тасанно.

Бирлашмаган эл доим хор бўлар, талош бўлар,
Бундай элнинг бағри доғ, кўзларида ёш бўлар,

Бўлар элнинг мардлари карвонларга бош бўлар,
Эл дардини англаган ўғлонларга тасанно,
Юрт тинчлигин ўйлаган сарбонларга тасанно.

Бу дунёда мард зотлар мардларни бирлаштиргай,
Эзгу орзу-ниятлар қалбларни бирлаштиргай,
Мардлар Йўлбошчи бўлса халқларни бирлаштиргай,
Эл дардини англаган ўғлонларга тасанно,
Юрт тинчлигин ўйлаган султонларга тасанно.

Юз йилда бир дунёга келгай бир буюк авлод,
Адолат бўлган мулкда кўнгиллар ҳам бўлар шод.
Боғ яшнаб, чаман яшнаб, эл-юрт ҳам бўлар обод,
Эл дардини англаган ўғлонларга тасанно,
Юрт тинчлигин ўйлаган кўрғонларга тасанно.

Эсгандай Зарафшону Бадахшондан шамоллар,
Эл кўнгида уйғонур эзгу фикру хаёллар.
Дунё тургунча тургай, ҳеч кўрмагай заволлар,
Эл дардини англаган инсонларга тасанно,
Юрт тинчлигин ўйлаган ўғлонларга тасанно.

Оғамдирсан, инимсан, синглимдирсан жонажон,
Гул хандон, чеҳра хандон, уйларингдир чароғон.

Ғам кўрмасин ҳеч қачон, дуо айланг, онажон,
Эл дардини англаган ўғлонларга тасанно,
Юрт тинчлигин ўйлаган инсонларга тасанно.

Пойқадам қутлуғ дер халқ азал раҳнамолардан,
Бошларидан нур ёғсин тоабад самолардан.
Асрагил шу мулкларни балою қазолардан,
Эл дардини англаган инсонларга тасанно,
Юрт тинчлигин ўйлаган ўғлонларга тасанно.

15.08.2018 й.

ЎЗБЕК-ТУРКМАН МАНЗУМАСИ

Манзилу макони қуёшли, ойли,
Тиниқ осмонлари ўзбек, туркманнинг.
Тоғлари, даштлари ҳаволи, сойли,
Боғу бўстонлари ўзбек, туркманнинг.

Шундай бўлди Ҳақдин бизга фармонлар,
Жаҳонни сайр этиб кезган карвонлар,¹
Элим деб ёнсалар ботир сарбонлар,
Марду майдонлари ўзбек, туркманнинг.

¹ “Алпомиш”дан.

Бири ҳусн бўлса, бири юздеқдир,
Бири қош бўлса гар, бири кўздеқдир.
Бири туркман бўлса, бири ўзбекдир,
Чеҳра хандонлари ўзбек, туркманнинг.

Оҳу десам бири тортар юзини,
Кийик десам бири ўйнар кўзини.
Ҳаёсин, ибосин кўргил қизини,
Нозли жайронлари ўзбек, туркманнинг.

Ўзи ҳавас айлар бахтингга ҳаёт,
Уйинг обод бўлса, кўнглинг ҳам обод,
Бири Тошкент бўлса, бири – Ишқобод,
Қасру қўрғонлари ўзбек, туркманнинг.

Ёлғиз отнинг донғи чиқмайин тўзар,
Оқил зотлар Ватан қуриб, эл тузар,
Бирлашмаган тўзар, бирлашган – ўзар,
Аҳду паймонлари ўзбек, туркманнинг.

Навоий қуйлаган вафо гулини,
Туркман ҳам сийламиш очиб кўнглини,
Ўзбек ҳам ёд айлар Махтумқулини –
Шеъру дostonлари ўзбек, туркманнинг.

Толеинг шу қутлуғ замонлардадир,
Боболаринг шони ўғлонлардадир.
Бугун жаҳонаро, жаҳонлардадир –
Сайру жавлонлари ўзбек, туркманнинг.

Оламни лол этган ҳайрати бордир,
Саодати бордир, санъати бордир.
Кетмас бўлиб келган давлати бордир,
Давру давронлари ўзбек, туркманнинг.

2013, 2017

ЎЗБЕКНИНГ НУРЛИ БОЛАСИ

ФИФА ҳаками Равшан Эрматовга

Миллён ўзбек боласин кўзини чақнатоилган,
Яна шунча боланинг кўнглини яшнатоилган,
Жаҳон майдонларида юрт номини янгротиб,
Жаҳон майдонларини ўрнидан кўзгатоилган.
Олам аро ному шон қозонмоқ осон эмас,
Ўғлонинг мард бўлмаса – майдонинг майдон эмас.

Ер шари ҳам коптоқдай азал юмалоқ келган,
Менинг бобом энг аввал уни думалоқ деган,

Ал-Фарғоний, Беруний боболаримдан буён
Бу дунё бир тўп мисол гоҳ у ёндир, гоҳ бу ён.
Вақт – энг олий ҳакам, бу гапим ёлғон эмас,
Ҳеч ким Вақт мисоли ҳакамлик қилғон эмас.

Султон Улуғбек токи Ер узра чекди рақам,
Юлдузлар рафторига илк бор бўлолди ҳакам.
Олам аҳли билгувчи бор менинг гувоҳларим –
Бухорий боболарим, Темурий боболарим.
Султонларим шунчаки бек ва ёки хон эмас,
Уларни билмаганлар башар ё инсон эмас.

Марказий Осиё бу, яъни Ўрта Осиё,
Коинотдан боқсанг гар бу юртдан порлар зиё.
Самарқанду Бухоро – тамаддун маъвосидир,
Улуғ эл заковати, тафаккур туғросидир.
Асрлардан нур сочиб бекорга келғон эмас,
Бу – миллат тимсолидир, шаҳар ё қўрғон эмас.

Демак, олам аҳлига қадрдон қошу кўздек,
Жаҳон майдонларида доврўқ солса бир ўзбек –
Миллён элдошлар билан қувнар жону жаҳоним,
Эй, менинг она юртим, менинг ота маконим,
Оламга сайру гаштим – шунчаки жавлон эмас,
Фурур ҳам ифтихорим – шунчаки дoston эмас.

Бу оламнинг авзойи гарчи турфа-турфадир,
Унинг энг соз, энг қизиқ кайвониси ФИФАдир.
Сенинг феълингни отанг, ҳар ёр, ҳар ошнанг айтсин,
Мессиларга кўрсатган “сарик карточканг” айтсин.
Ҳакамлик – ҳалолликдир, бошқа сўз имкон эмас,
Адолатдан ўзгаси бунда ҳукмрон эмас.

Ҳаёт нурга чулганар тинч, ёруғ тонглар ота,
Тошканча чойдан қуйинг, демак, Сайфиддин ота.
Равшан – ёруғлик демак, қутлуғ бу даври даврон,
Қандингни ур, Равшанжон! Қандингни ур, Равшанжон!
Ватандин айро даври давронинг даврон эмас,
Элга нафи тегмаса – ўғлонинг ўғлон эмас!

2014

МАРДИ МАЙДОН ЎҒЛОНЛАР

Олимпиада голибларига

Ғалабалар ўз-ўзидан берилмайди,
Дунё бизга беҳудага керилмайди.

Бир муштингда элу юртнинг қудрати бор,
Меҳнатлари, машаққати, заҳмати бор.

Биринг қуёш, биринг юлдуз, биринг ойсан,
Диёрбексан, Бектемирсан, Ҳасанбойсан.

Гайратингни кўрди Овро, Осиёси,
Билди дунё, билди Рио Жанейроси.

Нону тузин ҳалол этган қалбларингдан,
Айланайин андижонча зарбларингдан!

Қай бир инсон ўз-ўзидан танилгайдир –
Азал-азал мард майдонда синалгайдир.

Ўз боламсан, курашларда кўкрак керган,
Сен Рустами дostonдирсан Тошкент берган.

Бир шахдингда юртнинг еру осмони жам,
Қадим элнинг асрий орзу-армони жам.

Ғалабалар осонликча берилмайди,
Олтин-кумуш кўча-кўйдан терилмайди.

Не зўрларни шохин бураб тўнтарган – сен,
Русландирсан, дунё юкин кўтарган – сен.

Ўз уйимда ўсган ёвқур ўз ўғлоним,
Юз от кучин кўрсатган зўр паҳлавоним!

Ор-номус деб талашганда кўнгилларинг,
Титраб турди бунда ука-сингилларинг.

Ай болам-ай, енгиб бўлмас ҳарбларингдан,
Айланайин зафарларинг, зарбларингдан!

Фазлиддинсан, Шаҳобиддин – қошу кўздек,
Кўрсатолдинг надир фарзанд, надир ўзбек.

Сени қўллаб турган етти пуштларинг бор,
Миллат номин юксалтирган муштларинг бор.

Ниҳолимсан, майсамдирсан, лоламдирсан –
Майдонларда ор талашган боламдирсан.

Борлигимиз – шундай Ватан бор учундир,
Номус учун, ғурур учун, ор учундир.

Лол этганинг – олам, шарқу ғарбларингдан,
Ай болам-ай, айланайин зарбларингдан!

Галабалар ўз-ўзидан қўлга кирмас,
Қурашмасанг, дунё сенга бўйин бермас.

Алпомишнинг, Темурбекнинг авлодисан,
Арслонюрак мард зотларнинг зурёдисан.

Юзларингда порлаган юрт қуёшидир,
Кўзларингда ғалабининг кўзёшидир.

Шу табаррук тугроқ бизга азал Ватан,
Бетакрор ҳам, муқаддас ҳам гўзал Ватан.

Борлигимиз – шундай Ватан бор учундир,
Фурур учун, номус учун, ор учундир!

Қудрат берган, шиддат берган жисму танга,
Жонлар фидо бўлсин деймиз шул Ватанга!

Қадду басти юрт қаддини кўтарган – сен,
Ёт элларда юрт қадрини кўтарган – сен.

Ай болам-ай, кўркам бўю қадларингдан,
Айланайин ўзбекона зарбларингдан!

2016

ЖОНИМ ВАТАН

*Сирожиддин Сидқий Хондайлиқий
газалига тазмин-мухаммас*

Ватан менинг ярқираган кўрғон ерим,
Ою офтоб мангу кўрғон қурғон ерим.
Эсдан чиқар бошқа ҳамма кўрғон ерим,
Ватан менинг туққон ерим, турғон ерим,
Униб-ўсиб, ўйнаб-кулиб юрғон ерим.

Инсонийлик деган қадим зироатлар,
Орият ҳам ориятга риоятлар,

Шунда унган, айтсин кўҳна ривоятлар,
Етмиш пуштим тиклаб кетган иморатлар,
Тарбиятнинг биносини қургон ерим.

Онамсан деб, изларингни кўзга суртсам,
Болам десанг, сувларингдай мавжлар урсам,
Тоғларингдай баланд-баланд ўйлар сурсам,
Қайда бўлсам, қайда турсам, қайда юрсам,
Мангу ўйнар кўзда жавлон ургон ерим.

Жаҳон кезар жамолингга қуёш тўймай,
Майсанг бўлиб сенинг учун нечун куймай?
Дилимдан ҳам, тилимдан ҳам номинг қўймай,
Жоним бирлан, таним бирлан нега суймай,
Роҳат яшаб, соғлом яшаб юргон ерим.

Кафтларимни очиб оқшом ҳилолингга,
Юзга суртгум камол истаб камолингга,
Дахлдорман элинг – нони ҳалолингга,
Таъзим айлаб заҳмат чеккан чумолингга,
Саждагоҳим, саждага бош ургон ерим.

Беҳиштларга опа-сингил фассларинг,
Бўй талашиб ўсган янги наслларинг,

Бунча ширин, бунча дилбар васлларинг,
Улуғларинг асрларга қасрларинг,
Қасрлари асрларни кўрғон ерим.

Боболардан мерос меҳру шафқатимсан,
Қатлам-қатлам илму ҳадис, ҳикматимсан,
Матонатдан бино бўлган давлатимсан,
Ғуруримсан, орим, шаъну шавкатимсан,
Дунё юзин шараф-шонга бурғон ерим.

Бугдой бошоғидай унган сўзим – Ватан,
Кимман ахир сенсиз мен бир ўзим, Ватан?
Олам аро менинг ёруғ юзим Ватан,
Жоним Ватан, таним Ватан, кўзим Ватан,
Даврон кўриб, даври даврон сурғон ерим.

2011, 2016

ЯНГИ ТОНГ. ЯНГИ КУН

Ўзгарар дунё мудом,
дунёда Одам ўзгарар,
Ўзгарар одам билан
бу кўҳна олам, ўзгарар.
Майли, ҳар не айтса айтсин
ўзгаларга ўзгалар,
Оламу одам агар
ошқору мубҳам ўзгарар,
Оламу одам вале
ҳар лаҳза, ҳар дам ўзгарар.

Эслатур юлдуз, ҳилол
мангу ҳаёт қошу кўзин,
Бир гиёҳ ўзгартарар,
боққил, бутун олам юзин.
Бир гиёҳдай билмаса
олам аро одам ўзин,
Янги ой дийдоридин
эл шоду хуррам ўзгарар,
Ҳар кўнгилда бошланур
Наврўзу – байрам ўзгарар.

Тонг саҳарнинг еллоридан
сен саҳар тур, маъни ол,
Не учун тонг чоғи ҳам
шомда шафақлар ранги ол?
Кўнглинг ичра не хаёлу
кўзларингда не малол?
Умр боғингда яшиллик
ранги кам-кам ўзгарар,
Кўзларингнинг ёшидан
баргларда шабнам ўзгарар.

Сен тирикликнинг ҳар онига
ташаккур айлагил,
Ҳар кунингни янги онг
бирлан тасаввур айлагил,
Сен тафаккур қил, тафаккур қил,
тафаккур айлагил,
Янги кун бирлан ҳаётда
ташвишу ғам ўзгарар,
Офтоб порлар дилингда,
ундаги шам ўзгарар.

Янги орзулар, умидлар,
янги жому янги ком,
Янги йўл очгил ўзингга
сен яратгил янги ном.
Эҳтиром келтир элингга,
токи топгунг эҳтиром,
Дилда мақсад гар улуғдир,
шахс шахдам ўзгарар,
Жидду жаҳд ҳам ўзгарар,
босган қадам ҳам ўзгарар.

Янги тонгу янги кун
янги хаёлдай бокира,
Элда қанча ўзгаришлар,
қанча нурли хотира.
Элу юрт ўзгарди, сен
ўзгармасанг бўлмас сира,
Кўргил, эй болам, бу олам,
қанча одам ўзгарар,
Қанча одам ўзгарар,
ҳар лаҳза олам ўзгарар.

2015

ВАТАН УЧУН. МИЛЛАТ УЧУН. ХАЛҚ УЧУН

Бу дунёда кураш кетар туну кун,
Ҳар қарич онг, ҳар бир қарич қалб учун.
Уйғон, болам, энг бебаҳо бахт учун –
Ватан учун, миллат учун, халқ учун.

Жаҳолатнинг байроғи ҳам қорадир,
Инсон яшар ёруғлик барҳақ учун.
Ҳар ўғил-қиз, билсанг, жигарпорадир –
Ватан учун, миллат учун, халқ учун.

Ошу нон деб ном сотганлар, аё, сиз,
Ўйламангким рўзғорлари талх учун.

Кураш кетар тинимсиз ва аёвсиз –
Ватан учун, миллат учун, халқ учун.

Разолат тинч турмас ахир ҳеч қачон,
Отлангандай ҳар тонг ҳарбу зарб учун,
Ҳушёр бўлгил, бедор бўлгил, болажон –
Ватан учун, миллат учун, халқ учун.

Боболаринг хокин бориб суриштир,
Туғларию туғроларни кўр кучин:
Умрлари бошдан-оёқ курашдир –
Ватан учун, миллат учун, халқ учун.

Маърифатдан нажот изла, иста ком,
Ўқиган ҳар бир китобинг бир устун,
Бир кўргондир, мустаҳкам бир истехком –
Ватан учун, миллат учун, халқ учун.

Давр сендан шиддат кутар, жадал қил,
Ёш жонингга шунча таҳдид, хавф учун,
Умрингни ҳар онин жангу жадал бил –
Ватан учун, миллат учун, халқ учун.

Шу миллатнинг кўрки сенсан, нақши сен,
Жисму жонинг сафарбар эт, қалқ бутун.

Ёвузликка ўзинг тургин қарши сен –
Ватан учун, миллат учун, халқ учун.

Элнинг шаъну шавкати ҳам зиёси
Сўнмас асло то бор экан бу очун.
То уйғоқдир ҳар бир кўзи қароси –
Ватан учун, миллат учун, халқ учун.

2017

МАНЗУМА

Топмадим истаб жаҳонда
сен каби зебо Ватан,
Сен жаҳон ичра биҳиштим,
сен жаҳоноро Ватан.

Богларингда қумрилар
кўнгилларимдай яйраюр,
Қайда булбул бўлса бари
сенгадир шайдо Ватан.

Қуллуғингга ер ўғиб
ул етти осмонинг тушар,
Мангу уйғоқ рухларидин
мангу руҳафзо Ватан.

Олам ичра тикладинг қад
давру давронинг келиб,
Олам ичра марди майдонинг
букун пайдо Ватан.

Сувларингнинг мавжларидин
мавжланур кўнглим менинг,
Сўз аро уйғоқ ўтурман
мен бўлиб дарё Ватан.

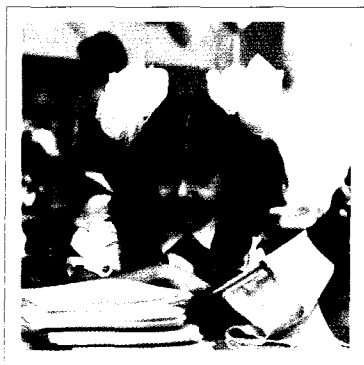
Сен менинг жисм ичра жоним,
жоним узра сен жисм,
Мен яшолмам ҳеч қачон
сендин жудо, айро Ватан.

Сен буюқдирсан азалдан,
сен буюксан то абад,
Сен ўзингдан сен ўзингни
айладинг барпо Ватан.

Токи шаъну шавкатинг бор
 давлатинг кам бўлмагай,
Давлатинг кам бўлмасин
 дунё аро дунё Ватан.
Бу жаҳонда эл кўп-у,
 ёру диёр мўлдир, валеқ,
Сен ўзинг танҳо Ватан,
 танҳо Ватан, танҳо Ватан.

2012, 2016

ЖАҲОЛАТГА ҚАРШИ МАЪРИФАТ

Янги давру замон қасри
ўз-ўзидан бино бўлмас,
Ўз-ўзидан ҳеч бир дилбанд
Беруний ё Сино бўлмас.
...Ўз уйингдай, ўз юртингдай –
Кўз қорангни ўзинг асра,
Дилпоранг ҳам жигарбандинг,
Ўз болангни ўзинг асра.

Шу миллатнинг кўрки сенсан, нақши сен,
Жисму жонинг сафарбар эт, қалқ бутун.
Ёвузликка ўзинг тургин қарши сен –
Ватан учун, миллат учун, халқ учун.

ЎЗ БОЛАНГНИ ЎЗИНГ АСРА

Ўз уйинг – ўлан тўшагинг,
 Бўстонинг бор, чаманинг бор.
Асрлар келар яшагинг,
 Боқиб тўймас Ватанинг бор.
Ота-бобонг хоки шунда,
 Номус-оринг боқий шунда.
Тоғу тошинг, еру сувинг,
 Шалолангни ўзинг асра.
Ўй уйингни асра ўзинг,
 Ўз болангни ўзинг асра.

Янги даври янги замон
Ўз-ўзидан замон бўлмас,
Раҳнамо то йўл кўрсатгай
Эл-юрт ҳоли ёмон бўлмас.
Бу дунёда қолар изинг –
Қанду новвот ўғил-қизинг.
Ўз уйингдай, ўз юртингдай –
Кўз қорангни ўзинг асра.
Дилпоранг ҳам жигарбандинг,
Ўз болангни ўзинг асра.

Олам – ёнғин, олам – тутун,
Борми бирор бағри бутун?..
Ироқдан то Шому Қатар
Ёйилмиш бир хавфу хатар.
Ўзинг бунёд этиб келдинг,
Ўзинг барбод этиб келдинг,
Қурол-яроғ дунёсида
Гуллолангни ўзинг асра.
Асраб бермас сен-чун биров,
Ўз болангни ўзинг асра.

У бир кўчат, бир навниҳол,
Эгилгай сал эсса шамол.
Жаҳолат куч шайлаб турар,
Шу болангни пойлаб турар.

Унга китоб-дафтар бергил,
Бир қўлига каптар бергил.
Қанча орзу-ҳавас, умид...
Бўлмай десанг юзим шувут.
Мисли қошу кўзинг асра,
Ўз болангни ўзинг асра.

Ватан севмоқ – иймон асли,
Диёнатдир, диёнатдир,
Бир нобакор зурёдинг лек
Шу Ватанга хиёнатдир.
Тўғри фарзанд ўстирмоқ ҳам
Жасоратдир, матонатдир.
Болангдан бир ўғлон ўстир,
Иймон ўстир, ирфон ўстир,
Ҳеч қандай куч емиролмас
Қўрғон ўстир, қўрғон ўстир.
Термизийлар тупроғи шу,
Бухорийлар урпоғи шу –
Ер юзига ҳикмат эккан
Сулолангни ўзинг асра.
Ўз болангни ўзинг асра!
Ўз болангни ўзинг асра!

**УСТОЗ ЭРКИН ВОҲИДОВ НОМИДАГИ
ИЖОД МАКТАБИДА**

Адабиёт мактаблари –
адаб ва ёд мактабидир,
Устозлардан бизга ёдгор
абადий ёд мактабидир.
Ўтди қаттол тузумларнинг
не-не жабру ситамлари,
Адабиёт мактаблари –
сабру сабот мактабидир,
Қанча орзу-армон,
қанча оху фарёд мактабидир.

Юрт эгаси сўз аҳлига
лутф айлади ўшал кун:
Бўлганми ҳеч бундай кўркам
боғу бундай гўзал кун?!
Парвоз этинг Ватан учун,
миллат учун, халқ учун!
Адабиёт мактаблари –
янги авлод мактабидир,
Янги даври замонларнинг
янги ҳаёт мактабидир.

Гулханийлар ёқиб кетган
гулханларда сен исин,
Қайта-қайта ёд ол, ўрган
Бобур, Фурқат қиссасин.
Жон-жонингга жойлаб ўсгин
Ватан ҳиссин, юрт исин,
Муқимийлар мангу макон
топган аждод мактабидир,
Меҳр қўйган ҳар китобинг
ўлмас ижод мактабидир.

Жаҳон ичра қаролик кўп,
кўпдир журму жаҳолат,
Таҳдид айлар ёш қалбингга
қанча қаҳру қабоҳат.

Ибрат бобо мактабидан
 ибрат ўрган, маҳорат,
Саксон ёшда “халқ душмани”
 бўлган зот мактабидир,
Чўлпонларин умри барбод,
 хайру ёд мактабидир.

Бунда Фафур Фуломларнинг
 оруланган жони бор,
Кўнгил деган сиёҳдондан
 томган сиёҳ – қони бор.
Икки юз минг зор етимнинг
 чинқириқ-афғони бор.
Нондай азиз, жондай азиз
 Хотирот мактабидир,
Фикру ёд қил, фикру ёд қил –
 фикру ёд мактабидир.

Демак, устоз Эркин Воҳид
 мактабига толибсан,
Илк сабоғинг эзгуликнинг
 боғбонидан олибсан,
Ёдингда тут: ҳаётингда
 гар мағлуб ё ғолибсан –
Умрлари курашларда
 кечган авлод мактабидир,

Ойбек домла, Қаҳҳор домла,
домла Озод мактабидир.

Бир замонлар айтгандайин
устоз Ҳамид Олимжон:
Эй Фарғона, эй бахтларни
улғайтирган онажон!
Бу боғлар бир боғлар бўлди,
эй Зулфия, опажон!
Шаҳду шакар ўғил-қизлар –
қанду набот мактабидир,
Янги шеър у янги газал,
янги баёт мактабидир.

Бу маъвода ҳар дарсингни
“Ҳазойин ул-маоний” қил,
Қадри баланд эл ўғлисан,
эл номин осмоний қил.
Жаҳоний қил, юртнинг шаъну
шавкатини жаҳоний қил,
Ҳалокатли олам аро
танҳо нажот мактабидир,
Огоҳ бўлгил, бу “ё ҳаёт ва
ё мамот” мактабидир!

ШАРАФ ЙЎЛИ

Шароф Рашидовнинг 100 йиллигига

Темурхонлар шажарада турганда,
Регистонлар панжарада турганда,
Дунё уруш ханжарида турганда,
Самарқандда ижарада турганда –
Нонуштага чой бўлса, нон бўлмаган,
Билим олиш ҳеч вақт осон бўлмаган.

– Онаси, – деб уй эгаси куйиниб, –
Яхши қара, қолмасинлар ўксиниб,
Шу болалар одам бўлиб бир куни
Кўтаргайлар Ўзбекистон юкини...

Ўз-ўзидан ҳеч ким инсон бўлмаган,
Одам бўлиш доим осон бўлмаган.

Ҳар ким гарчи ўз даврига фарзанддир,
Энг аввало, ўз халқига дилбанддир,
Жисму жони ўз юртига пайванддир –
Бирга тотар оғуми ёки қанддир,
Гурбатсиз ҳеч кавну макон бўлмаган,
Элу юртга ҳаргиз осон бўлмаган.

Жиззаҳда бир умр кўрган доно бор,
Ўриш малим, яъни Ўриш бобо бор.
Шундан сўранг – қанча дарду бало бор,
Айтиб берар неки жабру жафо бор.
Юрак-бағри бекорга қон бўлмаган,
У замонда яшаш осон бўлмаган.

Донишманд зот, оқил давлат раҳбари,
Сиймосидан кўринган қалб гавҳари.
Меҳнатлари, заҳматлари, дардлари –
Оқ пахтадай оқармишдир сочлари.
У пайт ҳали олтмишга ҳам тўлмаган,
Элбошига асло осон бўлмаган.

Ҳар қисмат ҳам асли Худодан ато,
Қаттол тузум хуруж қилган бир пайтда,

Азим Тошкент, шундай катта пойтахтда
Ўзининг ҳам уйи йўқ экан ҳатто!
Ким айтар тухмату бўҳтон бўлмаган?
Шароф отага ҳам осон бўлмаган.

Замон оғир юкдир, замон оғир тош,
Йўлбошчига умрий йўлдош ва дилдош,
Ёстикдош эмасди, асли – оғриқдош,
Хурсаной аянинг кўзи жиққа ёш...
Ким айтар аламдан гирён бўлмаган?
Умр йўли асло осон бўлмаган.

Матонат дарси бу. Кадру қимматин
Олий фармонларда кўргил хислатин.
Юз йиллик шарафнинг ҳурмат-ҳикматин
Минг насллар олар ҳали ибратин.
Шараф бўлса бекорга шон бўлмаган,
Шараф йўли асло осон бўлмаган.

Юрт шаънин кўтариб шавкатли зотлар,
Жаҳон майдонида сурганда отлар.
Элнинг улуғларин янги авлодлар
Шаънин юксалтириб, номларин ёдлар.
Ҳеч бир даврон бундай комрон бўлмаган,
Бу кунларга етмоқ осон бўлмаган.

2017 йил, 2 ноябрь

ИККИ УСТОЗ ХОТИРАСИ

Э.В. (1936–2016). А.О. (1941–2016)

Бугун соғинчларим тоғу сойдадир,
Энг яқин, қўл етмас олис жойдадир,
Демангиз ё Ҳирот, ё Хитойдадир,
Ўртамизда энди икки дунё бор –
Икки устозим ҳам Чигатойдадир.

Тириклик чоғлари жавраб ўртадик,
Гоҳ алдаб, гоҳида авраб ўртадик,
Бир-бирова чоғлар ковлаб ўртадик,

Зўр карвон йўлида етим бўтадек¹ –
Энди дилларимиз оҳу войдадир.

Энди асқотмагай бизнинг саломлар,
Ширин каломлару таскин каломлар.
Ойбек ётар бунда, Фафур Фуломлар –
Соҳибқаламлару соҳибкаломлар,
Барча буюқларим бир саройдадир.

Улуғлар миллатга ифтихор доим,
Қалби улуғларга дунё тор доим.
Бундаин қалбларга миллат зор доим,
Кечир, барчамизни кечир, Худойим,
Бир қисмат гар шоҳ-у, гар гадойдадир.

Ёшлик замонимда ҳолим танг эди,
Бири достонимни чиқарган эди,
Бири маломатдан қутқарган эди,
На ердан, на кўқдан топгайман энди,
Билдим бор ҳаётим не авзойдадир.

Бизнинг вужудимиз, умримиз нима –
Бир қалқиб, чайқалиб кетгувчи кема.

¹ Фафур Фулом сатри.

Хоҳла ғамларин е, хоҳласанг ема,
Дўстим, зўрлар кетиб мен зўрман дема –
Бор-йўгинг бир камон ё бир ёйдадир.

Кечикдим йўқлову шитобларимда,
Дастхатлари қолмиш китобларимда.
Ором йўқ на ҳушим, на хобларимда,
Бўзлаб чорласам-да хитобларимда,
Келмаслар на йилу ва на ойдадир.

Қани дейман, қани икки янгроқ соз,
Икки хайрихоҳ зот, бағрикенг устоз?
Овозлари келмас, етмагай овоз,
Борсам икки дўнглик олгайдир пешвоз –
Хоклари кўзёшдан сомон-лойдадир.

Устоз Эркин Воҳид, Абдулла Ориф,
Энг олий даргоҳда турибсиз бориб –
Ўзимас, унда ҳам бизни кутқориб,
Айбу гуноҳимиз Ҳақдан ёлбориб.
Энди бори ҳукм бир Худойдадир...

2016

КИТОБХОНЛИК

Дунёда ҳар хил гаплар. Асосан – ҳарбу зарблар,
Олам ҳеч вақт бундайин ур-сурни кўргани йўқ,
Болам, хушёр бўл ҳар дам, чўпчак эмас бу хавфлар:
Дунё ҳали бир кун ҳам бир зум тинч тургани йўқ,
Наҳотки одамзоднинг одамзодга қолганда
Дийдалари тош қотиб, бағирлари тошланди?
Дунёда меҳрсизлик оммавий тус олганда,
Бизнинг юртда оммавий китобхонлик бошланди.

Шавкатли улуғ зотлар ўз халқи, миллатига
Ғурур келтирган доим, шаъну шавкат келтирган.
Боқсанг агар бу халқнинг тафаккур, тийнатиға –

Оламга фақат илму маънавият келтирган.
“Китобга қайтиш керак!” деган сўзлар шу олий
Минбардан янграганда нечун кўзинг ёшланди?
Дунёга боқ: сарсондир қанча халқу аҳоли,
Бизда эса оммавий китобхонлик бошланди.

Ер юзида жаҳолат бекор турмас ҳеч қачон,
Разолат ҳам ногаҳон оммавий хуруж бошлар.
Оммавий имонсизлик ном олмишдир – оломон,
Шу оломон ҳар жойда ҳар доим шўриш бошлар.
Меҳру муҳаббат деган кийиклару жайронлар
Қай элларда сўйилиб, териси ҳам ошланди.
Ёппасига ов кетар Ер юзида, ёронлар,
Бизда эса оммавий китобхонлик бошланди.

Надир асли билсангиз оммавий маданият –
Маданиятсизликдир, дидсизликдир оммавий.
Бу офат қирилсин дер қалбларда маънавият,
Ҳаёсизлик бўлсин дер умумий ва ҳаммавий.
Билим ҳеч вақт ҳеч қачон келтирмаган ёмонлик,
Нур таралгай китобга ошно кўзу қошлардан.
Бизнинг юртда – ободлик, бунёдкорлик, омонлик,
Бизнинг юртда оммавий китобхонлик бошланган.

Сингилжон, мактабларга юбор болангни шитоб,
Бу ёруғ синфхоналар – мунаввар йиллар бўлгай.

Сен бугун меҳр билан очган ҳар дафтар, китоб –
Ҳар бир ўғил-қизингга нурафшон йўллар бўлгай.
Кўрдим илк бор нон эмас – бўлди китоб талошлар,
Гинахонлик ўрнига одобхонлик бошланди.
Китоб излаб қолдилар бор қавму қариндошлар,
Бизнинг уйда ҳам ялпи китобхонлик бошланди.

Бизда гарчи оммавий қирғин қуроллари йўқ,
Умумбашарий илму ирфон бордир азалдан.
Навоий бобо айтган шеърдан титраб еру кўк,
Олам ёнмиш Ҳазрати Бобур битган ғазалдан.
Тамаддун осмонида биз ёққан қандилларнинг
Зиёсидан бор олам то абад қуёшланди.
Эй дунё, кучайганда оммавий таҳдидларинг,
Бизнинг юртда оммавий китобхонлик бошланди.

Бутун мамлакат гўё улкан кутубхонадир,
Шаҳру кенту қишлоқлар – ҳаёт, тириклик, турмуш –
Ўттиз миллэнлик миллат Ватан деб уйғонадир,
Ўттиз миллэнлик миллат маърифатга юз бурмиш.
Офтоб олтин китобин очар ҳар тонг, ҳар саҳар,
Элу юртнинг умиди – ўсаётган ёшлардан.
Интернетжон, сен нотинч дунёга ёйгин хабар:
Бизнинг юртда оммавий китобхонлик бошланган!..

2017

КИТОБ ОЛИНГ

(“Бозор ижодиёти”дан)

Отчопардан кимхоб олинг,
Не бўлса – беҳисоб олинг,
Аммо қайтар чоғингизда
Биттагина китоб олинг.

Ўрикзордан кошин олинг,
Сирғалидан мошин олинг,
Жаҳолатнинг бошин олинг,
Биттагина китоб олинг.

Юз минг турлик шароб – сизга,
Палов – сизга, кабоб – сизга,
Оҳ чекурман қараб сизга,
Биттагина китоб олинг!

Сиз улғусиз қорин билан,
Қази-қарта, норин билан,
Дилга ҳам бир азоб олинг,
Биттагина китоб олинг.

Енг шимариб “хўш” дегайсиз,
Ошу нону гўшт дегайсиз.
Маърифат деб савоб олинг,
Биттагина китоб олинг.

Дўкон қилинг, маркет қилинг,
Уйларни ҳам паркет қилинг,
Сиз ҳам бир изтироб олинг –
Биттагина китоб олинг.

Умр ўтар – елиб қолинг,
Юлиб қолинг, олиб қолинг,
Оқар сувдан хитоб олинг,
Биттагина китоб олинг.

Кимлар қолар изингизда,
Тик қаролмай юзингизга?
Аввал ўғил-қизингизга
Биттагина китоб олинг.

Худо хайрингизни берсин,
Яна умрингизни берсин,
Уйингизга офтоб олинг –
Биттагина китоб олинг.

2007, 2017

НАЗМ ТОҒИДА

*Ранж тогин қозмоқ анинг пешаси
Тоги анинг назму тили тешаси.*

Алишер Навоий, “Хайрат ул-аброр”
“Бешинчи наът”

Ўйлама беҳиштнинг чаман боғидир,
Ё сўлим соҳил, ё дашт тупроғидир,
На боғу бўстоннинг гул қучоғидир –
Назм тоғидир бу, назм тоғидир.

Назм тоғидир бу – энг қадим ёддай,
Қоялар гўёки мунтазир диллар.

Бунда заҳмат чекиб кўҳкан¹ Фарҳоддай
Назм эли туну кун сўз қазийдилар.

Бунда роҳат бўлмас, бўлмагай ором,
Қийнарлар ўз жисму ўз жонин фақат.
Юрак-бағирларин айлаб туриб жом,
Шоирлар ичгайлар дил қонин фақат.

Қазиш осон эмас сўз харсангларин,
Тафовут бўлмагай тун билан кунда.
Шеърнинг шўху шингарф ранг, оҳангларин
Гиёҳлар, жилғалар бергайлар шунда.

Дараю горларда беному нишон
Не зотлар рўшнолик кўрмай ўтдилар.
Минг йил олдингидай тақлидчи, гапдон,
Гердайиб юрибди фаранг тўтилар.

Жангал, бешаси² кўп роҳу манзилнинг,
Бу тоғнинг йўлбарсу кийиклари бор.
Сўз доғини тортган ҳар вола дилнинг
Лола доғи янглиф куюклари бор.

¹ Кўҳкан (форс.) – тоғ қазувчи.

² Беша (форс.) – тўқайзор, ўрмон.

Гоҳи зар тўкилгай, гоҳи қум-кукун,
Ҳар ким ҳам интилгай чўққиға қараб.
Бунда жон берилгай ҳар бир тош учун,
Қон билан ёзилгай ҳар ному насаб.

Юксалиб боргайдир бу тоғ бош узра,
Дил бунда болға-ю, тил теша бўлгай.
Майда маъдантош ё чақмоқтош узра
Минг бир машаққату андиша бўлгай.

Ким мўмиё излар, кимдир қор курар,
Тоғ узра осмон ҳам чексиз ва мовий.
Юксак чўққилардан жилмайиб турар
Низомий, Деҳлавий, Жомий, Навоий...

2015

ТАЛАБАЛАР БАҲОРИ

Талабалар келмоқдадир, талабалар.
Уйғоқликни замон ўзи талаб айлар.
Ёшлик – гул ва шабнам фасли,
Тонгдир фақат – шом бўлмагай.
Йигитликда таътил бўлмас,
Дам бўлмас, ором бўлмагай.
Дунё бизга саволинг кўп,
саволингдан малолинг кўп,
Кўнгилларни йўлдан урар
пасту баланд хаёлинг кўп.

Разолатнинг қўли азал
қуроллик ҳам тошлик келар,
Жаҳолатга қарши аммо
соғлом, бардам ёшлик келар.

Жаранг торлар тортилгандай
она Ватан осмонида,
Талабалар дарс ўтмоқда
Мустақиллик майдонида.
Шаҳидлар хиёбонида
ҳам Хотира майдонида
Элу юртнинг мангу сўнмас
номлари ҳам тонглари бор,
Ватан учун фидо бўлган
фарзандларнинг шонлари бор.
Жоним укам, сен завқ билан
ўқиётган шу китобга
Мен ҳам жон деб тармашардим,
Шу китобга бор умримни
иккиланмай алмашардим.
Курсдош қизлар зулфларида
занжир-занжир ҳалқалар,
Талабалар келмоқдадир, талабалар.

Ёшлик мандан кетди десам,
ёшлик асли сизда экан,
Менинг меҳру муҳаббатим
сиздай ўғил-қизда экан.
Билим асли саодатлар,
омадларга гаровдир,
Ҳаёт бошдан-оёқ кураш,
имтиҳондир, синовдир.
Ким айтибди бу дунёда
мол-дунё зўр, бойлик зўр?
Эй Вақт, сендан сенга навбат
бермайдиган ёшлик зўр!

“Китобсиз келажак йўқ...” –
Улуғларнинг сўзидир,
Бу башорат эл матлаби,
келажакнинг кўзидир.
Азим пойтахт тўлиб-тошар
завқ, сурур, шарарларга,
Ёшлик чоғлар ўхшар нурли,
нурафшон сафарларга.
Енголмагай ҳеч қандай куч
бу қудрат – бу ёшларни,
Юрт кўксига қўндиргайлар
порлаган қуёшларни.

Замон ўзи зўр бўлинг деб
ҳар лаҳза талаб айлар,
Талабалар келмоқдадир, талабалар –
Ҳаёт учун янги-янги сарлавҳалар,
Ватан учун буюк-буюк
Ғалабалар келмоқдадир, ғалабалар!

2015, 2017

КИМ ТИЛНИ БИЛУР – ЭЛНИ БИЛУР

Аваз Ўтар газалига мухаммас

Гар ушбу Ватан бизга азал ота макондур,
Султонларидин шаъни анинг рўйи жаҳондур.
Ким тилни билур – элни билур, шонига шондур,
Ҳар тилни билув эмди бани одама жондур,
Тил воситаи робитаи оламиёндур¹.

То ёғмасалар бошингизга таънаю тошлар,
Тошдин ҳам қаттиқ бўлгусидир илм ила бошлар,

¹ Оламиён (форс.) – олам аҳли

Эй сиз, қорақўзу қорасочу қорақошлар,
Ғайри тилини саъй қилинг билгали ёшлар,
Ким илму ҳунарлар билаки андин аёндур.

Бўлмас кишига кўрку ҳусн сўзни гулидек,
Ҳар тилни билув – дилни билув, дилни – элидек,
Тилни йўли ҳам шоҳ жаҳонгирни йўлидек,
Лозим сиза ҳар тилни билув она тилидек,
Билмакка они ғайрат этинг, фоида кондур.

Ҳақ сизга берибмиш сувингиз ҳам далангизни,
Ўз боғингизу, қир-адиригиз, лолангизни,
Тенг айлаб жаҳон аҳлига куч-қафсалангизни,
Илму фан уйига юборинглар болангизни,
Онда ўқуғонлар бори яктойи замондур.

Умр ўтгусидур сув каби ё сувдаги хасдек,
Дилбандларингизнинг бари дарёйи ҳавасдек,
Илм олмасалар умр бўлур тийра қафасдек,
Зор ўлмасун онлар дағи тил билмай Аваздек,
Тил билмаганидан они бағри тўла қондур.

2007

МАЪРИФАТ ҚАСРИ. МИЛЛИЙ КУТУБХОНА

Менинг боболарим – бу кавну макон,
Ой, қуёш, кечаю кундузлар қадар,
Етти иқлимдан то замину замон,
Энг кичик илдиздан юлдузлар қадар.

Заррадан то авжи коинотгача
Қадамлаб, варақлаб ағдариб чиққан.
Етай деб энг буюк синоатгача
Фақат илму ҳикмат ахтариб чиққан.

Дунёга не зотлар келиб кетмади –
Кимлар тож кийса, ким тахтлар ағдарган.

Агарчи тубига ҳеч ким етмади,
Менинг боболарим китоб ахтарган.

Сенинг каломингни, ё қодир Оллоҳ,
Сарфу наҳвигача ёдлаб чиққанлар.
Олам хоқонлари йиғса зар, тилло,
Менинг султонларим китоб йиққанлар.

Энг кўҳна китобдир бу қадим олам,
Ибрату меҳнатдан иборат бўлган.
Буюк Амир Темур салтанати ҳам
Илму маърифатдан иморат бўлган.

Заминга сиғмади ул шаъну шавкат,
Ақлу заковатнинг кутб хонаси –
Самовотга кўчди абадулабад
Султон Улуғбекнинг кутубхонаси.

Менинг боболарим – буюк қалбларсиз,
Номингиз тарихим, сабрномамдир.
Жаҳонни забт этган ҳарбу зарбларсиз
Бул менинг жаҳонгир “Бобурнома”мдир.

Букун Амриқою, Лондону Париж,
Ер узра сочилган китобларим бор.

Ўлчаб чиқсам агар қаричма-қарич,
Овро Осиёда хитобларим бор.

Ортга қайтарсам бор тафаккуримни,
Брунодан токи Беруний қадар.
Бир фахр чулғайди тасаввуримни,
Жаҳон харитаси сингари шажар.

Демак, барпо бўлди маърифат қасри,
Юксак меъморий дид, заковат билан.
Бу янги, мустаҳкам қўрғондир асли
Мангу курашгувчи жаҳолат билан.

То билим бор экан – эл топмас завол,
Тарбият биноси ҳеч кетмагай дарз.
Бунда авлодларга бахш этиб камол,
Ҳазрат Навоийнинг ўзи ўтгай дарс.

2011

МАЪРИФАТ ҲУДУДИ

Профессор Абдурахим Манноновга

Маърифат – ҳамма вақт, замини замон,
Энг қадим манзили маконларчадир.
Майдони – тахминан Ер сайёраси,
Энг ками Турону Эронларчадир.

Бир томон – Хуросон, бир томон – Ёпон,
Кўз илғамас сахро, чўлу биёбон.
Бир ёни Ҳиндистон, яна бир томон
Чин-Мочинга кетган карвонларчадир.

Қадим туркий забон, форсий забон бу,
Самарқанд, Ҳироту Мозандарон бу,
Ҳофизни афв этган Соҳибқирон бу –
Васфи беш асрлик давронларчадир.

Бунинг оддий номи илмдир, яъни
Меҳнату заҳматдир бунда бор маъни.
“Зижи Кўрагоний”, Расадхонани
Шарҳи Ер қаъридан кайҳонларчадир¹.

Игна билан қудуқ қазиган зотлар,
Устурлоб, ал-жабр тузган аждодлар,
Билим қояларин узган Фарҳодлар –
Шаъни “Ҳамса” янглиғ дostonларчадир.

Амир Ҳусрав бобо айтмиш бир замон:
Маърифатсиз инсон – қуёшсиз осмон.
Гарчи ўтса ҳамки неча бир даврон,
Бу сўзлар офтобу осмонларчадир.

Одамзод гўё забт этгандай бўлар,
Забт этиб тубига етгандай бўлар,
Асли бир мўралаб кетгандай бўлар,
Дунё илмлари уммонларчадир.

¹ Кайҳон (форс) – космос, коинот.

Шунча юкни олиб аллома одам,
Сокин ва улугвор ташларкан қадам,
Мураббий зотларнинг шогирдларин ҳам
Мақоми мустаҳкам қўрғонларчадир.

2014

МУАЛЛИМЛАР МАНЗУМАСИ

Билим боғига боғбонсиз, муаллимлар,
Шараф тоқига нарвонсиз, муаллимлар.

Ҳаёт порлоқдир илму маърифат бирлан,
Чароғсиз ҳам чароғбонсиз, муаллимлар.

Синолар кашф этиб кетган синоатлар,
Башар дардига дармон – Сиз, муаллимлар.

Заковат кемасига Берунийнинг ҳам
Ўзингиз илк уммонсиз, муаллимлар.

Жаҳон осмонига Султон Улуғбекни
Узатган илк осмонсиз, муаллимлар.

Навоий қайдин олмиш нуктадонликни?
Зариф ҳам жонли девон – Сиз, муаллимлар.

Билим – мангу хазон бўлмас зироатдир,
Ўзингиз мангу деҳқонсиз, муаллимлар.

Жаҳолатдин қутулгай бир куни олам,
Метин кўрғону посбонсиз, муаллимлар.

Гулу чечакларингиздир ўғил-қизлар,
Туну кун сиз нигоҳбонсиз, муаллимлар.

Улуғсиз, хоксору камтариндирсиз,
Дилу жонсиз, қадрдонсиз, муаллимлар.

Буюк устоз – Ватандир, ота юрт асли,
Она юрт, Ўзбекистонсиз, муаллимлар.

2014

АДАБИЁТ

Биринчи китоби чиққан шоир укаларимга

Гарчи бўлмас оламда қари, ёш Адабиёт,
Ё бебош Адабиёт, ёки Бош Адабиёт.
Кўкламдай гулталошу дилталош Адабиёт,
Илк китобингиз кўриб айтса бўлгай бемалол:
Адабиёт кексаймас, мангу ёш Адабиёт.

Илк китоб – умрингизда бу илк катта қадамдир,
Инсон умри агарчи бир чақин ё бир шамдир,
Асрларга етар Сўз – бир нафасдир ё дамдир,
Адабиёт – оламдир, Адабиёт – одамдир,
Бор олам аҳли билан қон-қардош Адабиёт.

“Наводир уш-шабоб” бу, яъни ёшлик айёми,
Навоий боболарнинг Сиз хушхабар, пайғоми.
Сиз янги даврларнинг минг йилларга саломи,
Ҳазрати Бобурларнинг йигитлигин давоми,
Сиз ўшал кескир қилич – кўзу қош Адабиёт.

Ўсмирлик кунларимнинг тонгларини эсласам,
Илк китоб деб қон ютиб, дилда алам, кўзда нам,
Қишлоқда кутар эди ул китобимни онам,
Нописанд ноширларга мўлтираб мисли шабнам,
Ўйлаганмиз: бунча ҳам бағритош Адабиёт.

“Адабиёт ўлмайди!” Рост айтмишлар устозлар,
Чўлпон муаллим бунда Сизга тилар парвозлар,
Миллат яшар то яшар миллатпарвар овозлар,
Дил торин юрт қаддига тор этиб чалинг созлар,
Токи эл айтсин: элдош ҳам дилдош Адабиёт.

Бир сўз гоҳ узун тунлар қўймай қасди жон айлар,
Бир шеър узра кечгай гоҳ йиллардан узун ойлар.
Бир сўз Сизни ҳам ер-у, ҳам баланд осмон айлар,
Бир шеър Сизни бир тонгда соҳиби жаҳон айлар,
Офтобмисол нурпошу меҳрпош Адабиёт.

Дунё ҳали бут эмас – риёлик, ёлғонликдир,
Бир қўлида қурол-у, бир қўли Қуръонликдир,

Токи башар фарзанди кўзи ёш, армонликдир –
Адабиёт – фидолик. Шеъроят – қурбонликдир,
Жонингизни айлар гоҳ айирбош Адабиёт.

Янги қадду қоматда келгандайин йилларим,
Менинг тўрғай дилларим, булбулзабон тилларим,
Шеър ўқиса мавжланиб жимирлар кўнгилларим,
Зебуннисолардан кам эмас бу сингилларим,
Ўн саккизга кирган гул, қаламқош – Адабиёт.

Термизда байт айтсангиз – янграгай Фарғонада,
Акс садо бергай сўнг ҳар мактаб, синфхонада.
Шаҳру қишлоқлар бўлиб ҳар куй, ҳар таронада,
Улғаяр Адабиёт ҳар уй, ҳар кошонада,
Урганч, Самарқанд, Нукус, Тошкент, Шош – Адабиёт.

Шу зангор китобингиз Сизга жону тан бўлгай,
Саҳфа-саҳфа, бетма-бет шараф бўлгай, шан бўлгай,
Зангори уфқларга узанган чаман бўлгай¹,
Яшнаган Ватан бўлгай, ястанган Ватан бўлгай –
Ўзбекистон мисоли серқуёш Адабиёт.

2014

¹ Устоз А.Орипов сатри.

ЁШЛИК ЧОҒИДА

Талаба укаларимга

Сен ғанимат бил мудом
барвақт туриб тонг чоғини,
Офтоб ёқмай туриб
тандир билан ўчоғини.

Ёшлик – фазлу камол,
онгу тафаккур чоғидир,
Берма бой ёшлик билан
фазлу камол, онг чоғини.

Нафс аҳли ҳар йўсинда
қондирурлар нафсини,

Сен билим бирлан мудом
қондир кўнгил чанқоғини.

Маърифат аҳли билан
дил аҳли билсанг бир эрур,
Илму ишқинг бирла боғ
этгил ҳаётинг боғини.

Элу юртга қанчалар
меҳру матонатлар керак,
Сен садоқат бирла яшнат
элу юрт тупроғини.

Бу жаҳон, ёруғ жаҳон
ярми жаҳолатдир ҳамон,
Сен ёруғ этгил анинг
бир гўша ё пучмоғини.

Ўйлагин: олам азалдин
мисли пўчоқ бирла мағз,
Мағзи қайси – англагил,
ҳам англагил пўчоғини.

Битта ёнғоқ ичра қанча
мўъжиза бермиш Худо,
Мия ёнғоғи билан
чаққин илм ёнғоғини.

МУТОЛАА

Талабаларга

Сен ўқийсан жиддий, берилиб,
Нурланади, порлайди зеҳнинг.
Сен, албатта, одам бўласан,
Келажагинг порлоқдир сенинг.

Сени кутар энг ёруғ йиллар,
Тиззангдаги яши китобдир.
Сени кўриб нега тўхтадим?
Менинг умрим энди шитобдир.

Ҳаётимда исмлар, дардлар,
Ҳижронларга шерик тунларим.

Ўқилмаган, сара, энг яхши
Китоблардир сенинг кунларинг.

Довонларинг нурдан ярқирар,
Осмонларинг бунчалар мовий.
Юрагингга уммон бўлиб ҳам
Осмон бўлиб кирар Навоий.

“Бобурнома” узра кечалар
Юракларинг шердай тўлғонар.
Бобур бўлиб, шоҳ шоир бўлиб
Ўсмир қалбинг қайта уйғонар.

Китоб сенга бир умрлик ёр,
Аро йўлда ташлаб кетмагай.
Кетар қанча боболаринг, лек
Бобораҳим Машраб кетмагай.

Усмон Носир қисматин ўқиб,
Армонларин чорлашларинг бор.
Чўлпон билан тонглар кўксида
Чўлпон бўлиб порлашларинг бор.

Менинг “Ўткан кунларим” ўтган,
Жумлалардай жимдир хотирим.
Идрокингнинг дарсхонасига
Қуёш бўлиб кирар Қодирий.

“Аввал ўқи!” Бу – Рафур Фулом,
Билим балқир боқишларидан.
Шеърлар кирар қалбингга энди
Тўполондарё тошқинларидай.

Эзгуликнинг йўллари оғир,
Боғларига найсон бўлгайсан.
Китоб ўқиб – ҳақиқий фарзанд,
Китоб ўқиб инсон бўлгайсан.

Ҳаёт ўзи мушкул китобдир,
Ҳаёт ўзи бергайдир таълим.
Ҳушёр бўл деб, билимдон бўл деб,
Боқиб турар Ойбек муаллим.

Бу дўст сени сотмас ҳеч қачон,
Ёнинггадир шом ва ё наҳор.
Бутун умр бошингда турар
Оқ булутдай Абдулла Қаҳҳор.

Улуғликка чорлагай доим
Улуғларнинг абадий ёди.
Юксалтиргай сени ҳам бир кун
Улуғ Ватан Адабиёти.

1983, 2007

НАВОЙНИНГ НАБИРАЛАРИ

Тирикликнинг бол, ширалари,
Бири улуг, кичик бирлари,
Фахр этиб юргайдир бари,
Навоийнинг набиралари.

Ярқирайди тилло узукдек,
Шу узукка қўйилган кўздек.
Бири Бобур, бири Улугбек –
Навоийнинг набиралари.

Кўркам бўю қадду қоматлар,
Кулса шундай кулар омадлар.

Чиқмасин ҳеч сиздан номардлар,
Навоийнинг набиралари.

Ўз кўнглида кўзлар Марсларни,
Гижинглатиб юрар “Мерс”ларни.
Қолдирмасин экан дарсларни,
Навоийнинг набиралари.

Чиннидай оқ дорилфунунлар,
Сизга – йиллар, сизга бу кунлар.
Илм ишқида бўлинг Мажнунлар,
Навоийнинг набиралари.

Қадим замон, Ҳақ замонидан,
Олтин чиққан олтин ёнидан,
Сиз ҳам ўшал олтин конидан,
Навоийнинг набиралари.

Интилсангиз – бир кун етгайсиз,
Манзилларга зиё элтгайсиз.
Фарҳод-Ширин бўлиб кетгайсиз,
Навоийнинг набиралари.

Куртак ёзар пайвандларингиз,
Унутманг ҳеч: дилбандларингиз,

Туғилажак фарзандларингиз –
Навоийнинг набиралари.

Ҳазрат бобо Сўзни ўйлаган,
Қанча қошу кўзни ўйлаган.
Асли ул зот Сизни ўйлаган,
Навоийнинг набиралари.

Эл-юрт омон, даврон саломат,
Яратгандан Сизга каромат.
Ҳаёт ўзи айлар хушомад,
Навоийнинг набиралари.

Умр асли – насиб ё насиб,
Ҳар дилга бир гул мутаносиб.
Навоийга бўлсин муносиб,
Навоийнинг набиралари.

2007

**НАВОЙНИНГ БОҒЛАРИ
ёхуд
АДАБИЁТ ДАРСЛАРИДА**

Устоз Иброҳим Сафаровга

Адабиёт муаллими
Бизлар бола чоғлари,
Дарс берарди: Ҳиротда, деб
Навоийнинг боғлари.
Сиз ҳам асли кўчатлари,
Барглари, япроқлари –
Навоийнинг боғларисиз,
Навоийнинг боғлари.

Йиллар ўтди. Болалик ҳам
Орта қолди бир умр.
Навоийнинг боғлари лек
Ёдда қолди бир умр.
Биз англадик – надир Ватан,
Томирлари, шохлари.
Эътиқод ҳам иймон экан
Навоийнинг боғлари.

Устозлардан қарзимиз мўл,
Ватандан қарзимиз азал.
Сиз ўргатган ҳар бир ҳарфу
Сиз ўргатган ҳар ғазал,
Кўнгилларнинг Ҳақ йўлида
Чеккан ранж, қийноқлари –
Навоийнинг боғларидир,
Навоийнинг боғлари.

Сув келтирган элда азиз,
Боғ яратган бахтиёр.
Инсон умри кўприклардир,
Йиллар, йўллардир қатор.

Бу томони – Ҳиротгача,
Қашқардир нарёғлари,
Навоийнинг боғларидир,
Навоийнинг боғлари.

Маърифатдир оламшумул,
Муҳаббатдир жаҳоний.
“Насойим ул-муҳаббат” ҳам
“Ҳазойин ул-маоний”.
Осмонлари руҳдан бино,
Қалбдандир тупроқлари,
Навоийнинг боғларидир,
Навоийнинг боғлари.

Асрларким олам аҳли
“Ҳамса”гадир ҳайронлар,
Изсиз кетди қанча боғ-у,
Яна қанча боғбонлар.
То бор экан мактабларда
Сиз янглиғ чароғбонлар –
Шеъриятнинг мангу сўнмас
Дурахшон чироқлари,
Навоийнинг боғларидир,
Навоийнинг боғлари.

Устоз, Ватан буюк фандир,
Устоз, Ватан буюк дарс,
Бўйнимизда мангу бурч-у,
Бўйнимизда мангу қарз.
Бизга мангу саодатдир
Шу танҳо, ягона юрт,
Юрт дегани боғ экандир,
Боғ дегани – она юрт.
Эл меҳридан бино бўлган
Ҳар шаҳру қишлоқлари –
Навоийнинг боғларидир,
Навоийнинг боғлари.

2007, 2016

БУЮК МУАЛЛИМ

Мен Ватанни ўрганмадим заридан,
Ўрганмадим уни ҳур ё паридан.
Кафтларининг чизиқлари – хати ҳам
Ажинлари бўлди менинг харитам.
Шу хатларда кўргандим илк Ватанни,
Ўз онамдан ўргандим мен Ватанни.

Меҳрлари қошу кўзлар бўлдилар,
Ою қуёш мисол юзлар бўлдилар.
Жисмим аро улғайдилар, тўлдилар,
Ватан янглиғ улуғ сўзлар бўлдилар.

Киприкларин остларида тургандим,
Мен Ватанни шу кўзлардан ўргандим.

Нокаслардан ўрганмадим мен уни,
Ёт каслардан ўрганмадим мен уни.
Ору қарздан ўргангандим мен уни,
Хору хасдан ўргангандим мен уни.
Ўзим кийик сўқмоғида юргандим,
Мен Ватанни сўқмоқлардан ўргандим.

Осмонлари бошим узра огоҳлар,
Гиёҳидан дилга олдим гиёҳлар,
Райҳонларин сиёҳидан сиёҳлар,
Булоқлардан кўзлар олдим, нигоҳлар.
Ўзим ҳам бир чечакларга буркандим,
Мен Ватанни гиёҳлардан ўргандим.

Менга азал азиз бўлган баридан,
Бешигимдан талпинган пайтларимдан,
Умр кўрган ҳар кексаю қаридан,
Меҳнатларин ёдлаб ўсдим бағридан.
Пайкалларин кокиллардай ўргандим,
Мен Ватанни эгатлардан ўргандим.

Ушоқ нонинг қадри минг элга маълум,
Дарс олдим мен сувлар ичган маҳалим.
Булбулларинг тилларида шу таълим,
Ўзинг устоз, ўзинг буюк муаллим.
Ҳикматлардан қургандим мен Ватанни,
Заҳматлардан ўргандим мен Ватанни.

2007, 2012

ЖАЙҲУН ШАМОЛЛАРИ

Ибройим ога Юсуповга

Соғинчларин изҳоридай
Очилдилар жамоллари,
Гул қизларнинг ифоридай
Эсар Жайхун шамоллари.

Қатлам-қатлам қалб ерлардан,
Қалғалардай алп диллардан,
Муҳаббат исли эллардан
Эсар Жайхун шамоллари.

Навоийда – “Нахр ул-ҳаёт”,
Берунийни берган Қиёт.
Қорақалпоқдан то Ҳирот
Эсар Жайхун шамоллари.

Оқар дунё турган қадар,
Бир кафт қуми – дур, ганж қадар.
Термиздан то Урганч қадар
Эсар Жайхун шамоллари.

О, она юрт, тупроқларинг,
Термизийлар, Куброларинг –
Мангу уйғоқ дарёларинг,
Эсар Жайхун шамоллари.

Комилжон ҳам Отажондир,
Санъат тонги отган жойдир.
Ҳар сабоси – оҳанг, жондир,
Эсар Жайхун шамоллари.

Эл-юрт ўсар – диллар ўсар,
Еллар эсар, гуллар ўсар.
Биз кетармиз – йиллар эсар,
Эсар Жайхун шамоллари.

Тинмас умр сафосидай,
Қутлуг ҳаёт навосидай,
Мангу Ватан ҳавосидай
Эсар Жайхун шамоллари.

2005

ХАВОТИР

Қуллик ҳам қарамлик палла йўқолди,
Оқу сариқ, қизил, малла йўқолди.
Жаллодлар ўқ отган эди бир пайтлар,
Саллалар йўқолган эди бир пайтлар.
Қанча селу ёмғир, жала йўқолди,
Саллалар келди-ю – калла йўқолди.

Яъни мачитларинг босган хазонлар
Тўзди-кетди бари – қайтди азонлар,
Жума намозларинг тўла айвонлар.
Лекин қандай қилиб, айтгин, инсонлар,
Шунча улуғ нурдан тола йўқолди –
Эгри йўллар аро бола йўқолди?

Фожиамас агар галла йўқолди,
Қўю қўзи, эчки – гала йўқолди.
Ўзбек, айланайин номингдан сенинг,
Қурган баланд-баланд томингдан сенинг,
Қасрингни бошингга кўтариб дод сол,
Ахир Ҳаё деган қалъа йўқолди.

Сенинг учун озод бўлди-ку ўлкам,
Омадинг кўркамдир,
Қоматинг кўркам,
Сенга ҳавас қилиб яшайман, укам.
Замон парвозига улгур, интил, ет,
Сенга қанот бўлар учқур интернет.
Фақат қалбинг аро лола йўқолди,
Китоб деган яшил дала йўқолди.

Тарақ-туруқлару
Даранг-дурунглар,
Қайга борсанг фақат пулдан гурунглар.
Узоқ яшанглар-ў,
Узоқ турунглар,
Ўзбек болалари, сергак юрунглар:
Бугун энг қадимий ялла йўқолди,
Кўнгил бешигидан алла йўқолди.

ИНТЕРНЕТ

Интернет, айланай номингдан сенинг,
Гапга лим-лим тўлуғ жомингдан сенинг.

Бугун бу дунёнинг эгаси сенсан,
Поёнсиз оламнинг эркаси сенсан.

Охир Ер юзини айладинг ишғол,
Бир ишинг яхши-ю, бир ишинг – ишқал.

Сен сўнмай, сўлимай ёз-қиш яшайсан,
Қитъадан қитъага мишмиш ташийсан.

Зангор кўзларингда ҳамма нарса бор:
Ким ишдан кетди-ю, ким эса – бемор.

Дон олишиб юрган урдагу ғози,
Кимнинг товуги-ю, кимнинг хўрози –

Қўймайсан энг икир-чикиригача,
Бўғоз ва ё қисир сигиригача.

Тунлар ёритасан кулдонларни ҳам,
Бир зум тинч қўймайсан султонларни ҳам.

Ишинг бор подшою чўпонга қадар,
Дарров еткизасан ёпонга қадар.

Қочиб қутулмагай сендан пулдорлар,
Танноз санамлару сатанг дилдорлар.

Сенга бўйсунди бугун нархлар ҳам,
Бозорлар, биржалар, олигархлар ҳам.

Гарчи кеча-кундуз уйқуларинг йўқ,
Лек сенинг инсоний туйғуларинг йўқ.

Қалбу рўзгорига кириб бордингми,
Бирор камбағалдан сен ҳол сўрдингми?

Бойсунда бир муңглуғ мактаб – интернат,
Хабаринг бормидир бундан, Интернет?

Ўйласам, кўзимда жолаларим бор,
Унда менинг маъюс долаларим бор.

Улар ҳали ўсиб чинор бўлгайлар,
Улғайиб соҳиби диёр бўлгайлар.

Очиқ айтайинми энди бетингга,
Ота бўлолдингми бирор етимга?

Туганмас фол билан ромингдан сенинг,
Интернет, айланай номингдан сенинг!

Зўр бўлсанг хабар бер, бергил кафолат,
Қачон Ер юзида тугар жаҳолат?

Одамзот меҳрга қачон тўйгайдир?
Қачон ёмонликнинг уйи куйгайдир?

Бу тулроқ – бутдойбуй,

Айтгил уха-синглим, яна боламга:
Қачон муттаҳамлар битар оламда?

Доглар ҳам майдан,

Тонг чоғи сен шамол эстириб бергил,
Зўр бўлсанг, бир ниҳол ўстириб бергил!

Сен Ватан дейсан-у,

Сен асли камолот белгиси, хузур,
Сал ранжитган бўлсам, Интернет, узр.

...СЕНДИНҲАМ...

Сенда ҳам бир ажиб тангиликлар бор,
Янги келинчақдай янгиликлар бор.

Боран боғидаман-у,

Олис элларга нур ришталар етказ,
Менинг юртимдан ҳам муждалар етказ.

СЕНДИНҲАМ...

Токи хуш сахарлар кўмсин дунёни,
Кўмса хушxabарлар кўмсин дунёни!

2003, 2016

БУ – СЕНИНГ УЙИНГДИР...

Баъзан боғларимни
Чулғар хавотир,
Баъзан Ер шаридан
Оғирдир ўйим.
Олам – бир осмон,
Бир обу ҳаводир,
Бу – сенинг уйингдир,
Бу – менинг уйим.

Бу дашту далалар,
Боғлар ҳам мендан,

Бу тупроқ – буғдойбўй,
Ҳандалак бўйим.
Сенинг кўксингдаги
Доғлар ҳам мендан,
Бу – сенинг уйингдир,
Бу – менинг уйим.

Сен Ватан дейсан-у,
Порлар кўзларинг,
Менинг юртим ҳам ўз
Рангу рўйимдир.
Талпиниб келгувчи
Ўғил-қизларинг –
Бу – сенинг уйингдир,
Бу – менинг уйим.

Яратган бекорга
Қарам қилмаган,
Отам, онамдайин
Қуёшим, ойим.
Чингиз, Ботуларга
Қарам бўлмаган
Бу халқ – меникидир,
Туғилган жойим,
Бу – сенинг уйингдир,
Бу – менинг уйим.

Сенинг осмонўпар
Биоларингдан
Силкинди менинг ҳам
Чинордай бўйим,
Дарз кетди менинг ҳам
Минорларимга,
Бу – сенинг уйингдир,
Бу – менинг уйим.

Баъзан назар солсанг
Ўзга юртларга,
Бағри тўлиб ётар
Олов, дудларга.
Одамзот кетмоқда хор,
Уюм-уюм,
Бу – сенинг уйингдир,
Бу – менинг уйим.

Менинг ука-синглим
Сенга ҳам ука.
Синглинг тўй қилса гар –
Менинг тўйимдир.
Замин – қон-қардошлар
Йиғилган ўлка,
Бу – сенинг уйингдир,
Бу – менинг уйим.

Мен қаро кўз,
Қаро қошларга айтай:
Бахту толеингиз
Умид, орзуйим.
Ватан ўз-ўзидан
Ватан бўлмагай,
Ватан жиҳоз эмас
Ва ё бир буюм,
Бу – сенинг уйингдир,
Бу – менинг уйим.

Менинг ҳам юртимнинг
Кўксида доғлар,
Узмоқчи бўлдилар
Бошлаган куйим.
Денгизлар ортидан
Айтдингми бир бор:
Бу – сенинг уйингдир,
Бу – менинг уйим.

Икки дунёда ҳам
Саволлари бор:
Ҳатто чумчуқ уйин
Вайрон этмаслар.
Хору хаснинг ҳам ўз
Уволлари бор,

Қадрига етмаслар
Токи айтмаслар:
Бу – сенинг уйингдир,
Бу – менинг уйим.

Дунё томи узра
Булутлар балқар,
Тинчлик эрмак эмас
Ва ё бир ўйин.
Айтсалар бирлашиб
Давлатлар, халқлар:
Бу – сенинг уйингдир,
Бу – менинг уйим.

Мен йироқ кетсам гар,
Ўртангай онам,
Сенинг ҳам волиданг
Йиғлагай юм-юм.
Оналар интизор турган
Шу олам –
Бу – сенинг уйингдир,
Бу – менинг уйим.

2001– 2005.11.09.

ИНСОН

Бир қўлда қурол-у,
Бир қўлда Қуръон,
Сен қандай манзилга кеп қолдинг, инсон?
Қасри бунёдингни барбод айласанг,
Билиб бўлмаса гар –
Қайсинг мусулмон.

Бир қўлда қурол-у,
Бир қўлда Инжил,
О, инсон,
Энг аввал ҳаддингни билгил.

Бир-биринг айласанг гар хонавайрон,
Билиб бўлмаса гар –
Қайсинг носарон.

Лекин жаҳолатнинг миллати бўлмас,
Разолатнинг дину элати бўлмас.
Буни тан олгайдир Ҳилол, Хочинг ҳам,
Сўра, йиғлаб айтар тўқу очинг ҳам.

Сени яратганда қудрату кучин
Кўрсатиб, Яратган кўп карам қилган.
Унутма,
Энг улуғ амаллар учун
Сен Ер юзида мукаррам қилган.

2001

ЭГРИЛИК ВА ТЎҒРИЛИК

*Ҳар кишиким, тузлук¹ эрур пешаси,
Кажрав эса чарх не андешаси.*

* * *

*Давр чу кажликка қилур иқтизо²,
Сен тиласанг рост, эмастур ризо.
Туз иши йўқ гумбази давворнинг,
Ким хати туз келмади паргорнинг³.*

Алишер Навоий. “Ҳайрат ул-аброр”
“Ўнунчи мақолат”

¹¹ Тузлук – тўғрилиқ, ростлик.

¹² Иқтизо (араб.) – тақозо, зарурат.

³ Паргор (форс.) – паргар, циркуль.

Эгри айланадир чархи давворлар,
Шул сабаб эгридир унда рафторлар.

Вафо гар истарсан – жафо бергайдир,
Сафо гар истарсан – жазо бергайдир.

Қанча печу тобни ўзда йиғмишдир,
Салла эгриликдан бошга чиқмишдир.

Илонда неча бир печу шиканж бор,
Шундан оғзида дур, остида ганж бор.

Ўйлагил, не учун каждумдир чаён,
Иши эгри нишин санчмоқдин аён.

Билдингми, не сабаб зебо санамлар
Раҳм билмагайлар, билмас карамлар?

Қошлари эгридир – тортгайлар камон,
Камон тортгайлар-у, олгайдирлар жон.

Кўрдингми, агарчи тўғридир қалам,
Боши кесилди-ю, шу он бўлди хам.

Жўяк тортмай агар дон сочар деҳқон,
Сувни тенг ичмай дон бўлгайдир яксон.

Ростгўй бош узра, боқ, бу нечук илинж?
Ул бошни олгайдир ул эгри қилич.

Вале бордир қадим, пандми, муаммо –
Эгилган бошни ҳам тиф кесмас аммо.

Тик шам ёниб тугар – бу ростликни кўр:
Агарчи тугайдир – таратгайдир нур.

Фақирсан, ҳақирсан – рост бўл ҳар нафас,
Дунёнинг устунни тўғрилиқдир, бас!

Демасман – муттаҳам, фар, ўғри бўлгил,
Барча эгри бўлса – сен тўғри бўлгил!

2015

ЯХШИ ВА ЁМОН

Мевага магз ўлса бўлув пўст ҳам,
Кимсага ҳам душман ўлув, дўст ҳам.
Яхши-ёмондин бари эрмас жаҳон,
Лек ёмон зоҳиру яхши ниҳон.
Чунки ёмон кўпрак эмиш, яхши оз,
Жазмки, оз ўлгусидур яхши роз.

“Ҳайрат ул-аброр”

“Ўн учунчи мақолат”

Дунёда яхши ҳам, ёмон ҳам бордир,
Кимсага дўст бўлса, душман ҳам бордир.

Чўл бўлса, яшнаган макон ҳам мавжуд,
Гул бўлса, албатта, тикон ҳам мавжуд.

Гарчи булбули бор боғлар яйрагай,
Лек бунда майна ҳам, зоғ ҳам сайрагай.

Капалаклар учса – гулзор яшнайди,
Қурт ҳам, кумурсқа ҳам шунда яшайди.

Ҳаёт неъматлари турфадан турфа,
Сен гул истар эсанг – хор қилар тухфа.

Меванинг мағзи ҳам, пўсти ҳам бўлгай,
Инсоннинг душмани, дўсти ҳам бўлгай.

Токи эврилгайдир замини замон,
Тўқнаш келаварар яхшию ёмон.

Ҳеч вақт жаҳолатни кўриб соз дема,
Яхшини кўп дема, ёмон оз дема.

Тенг қилиб яратмиш гарчи Худойим,
Яхши оз, яхшилик тақчилдир доим.

Ёмон кўп, яхшилар сийрақдан сийрак,
Ўзингдан огоҳ бўл, зийрак бўл, зийрак!

Токи тинч турмаскан разолат, риё,
Ҳушёр бўл, бедор бўл, таратгил зиё.

Дунёда ёмонлар мўлдан-да мўлдир,
Сен бориб яхшилар сафини тўлдир.

2015

ТАФОВУТЛАР ОЛАМИ

Одам аро кўр не тафовут турур...

“Ҳайрат ул-аброр”
“Тўртунчи мақолат”

Оламда турфа хил тафовутлар бор,
Бир ёнда қор ёғар, бир ёнда – баҳор.

Бир ёнда – яратиш, тиклаш ва қуриш,
Бир ён – уруш-жанжал, ғавғою шўриш.

Қурол-яроғ бир ён, қалқон-совутлар,
Бир ён – қалқиб борар фақат тобутлар.

Бир ёнда – яшариш, яшнаш, ободлик,
Кўзни қамаштирар тинчлик, озодлик.

Зангор уфқларни елпиб аллалар –
Олтин буғдойзорлар, олтин далалар.

Бир ён – бехонумон, босиб кир-қурум,
Одамзод кетмоқда хор, уюм-уюм.

Бир ён – қурғоқчилик, олов-ёнгинлар,
Бир ённи босмоқда селу тошқинлар.

Олам хавотирда, осмонлар нотинч,
Чайқалар, тўлғонар уммонлар нотинч.

Гўё давру замон газовотдадир,
Қанчалар тафовут одамзотдадир.

Гўё кўзлар ичра чангал, човут бор,
Кўз билан кўзда ҳам бир тафовут бор.

Тафовут ичрадир олам ва одам,
Тафовут туғилгай тафовутдан ҳам.

Гўё туғилгандай фалак муштлири –
Хатарнок чарақлар Зухал, Муштарий.

Самовот бир мубҳам туман, дуддадир,
Еру осмон гўё тафовутдадир.

Тоғлар ҳам жойидан бир қалқигандай –
Дашту саҳроларга кек сақлагандай.

Чалкашиб бормоқда одамзод тарҳи,
Бунинг на баҳси бор ва на бор шарҳи.

Қушлар манзилларин тарк этиб борар,
Замон ҳам макондан фарқ этиб борар.

Гўё қолгандайин жойсиз, ломакон,
Турналар кетмоқда бош олиб нолон.

Қани, дардларингнинг Синоси қани?
Меҳру оқибатинг биноси қани?

Ўзлик иморатинг айладинг вайрон,
Энди вайронингдан ўзингсан ҳайрон.

Неки томиринг бор – кемириб бўлдинг,
Наҳот кўнгил уйин емириб бўлдинг?

Ҳар кунинг мисоли Ҳаёт ва Мамот –
Қасри бунёдингни асра, Одамзот!

2015

**АДАБИЁТ АТОМДАН
КУЧЛИ**

Эй ёронлар, халқни кўринг,
кўринг орзу-ҳавасин,
Биз ёзмасак ким ёзгайдир
бу кунларнинг "Хамса"син?!

Тўқсон кунда бўй кўрсатса
шаҳарлардай орзулар,
Ҳаёт ўзи матонатга
берар янги мавзулар.

КИТОБСИЗ КЕЛАЖАК ЙЎҚ

Ўзбекистон Президентининг “Китоб маҳсулотларини чоп этиш ва тарқатиш тизимини ривожлантириш, китоб мутолааси ва китобхонлик маданиятини ошириш ҳамда тарғибот қилиш бўйича комиссия тузиш тўғрисида”ги фармойишини ўқиб

Одамзоднинг жаҳолатга қарши биринчи муқоваланган исёни китобдир.

Риёю разолат, тубанлик, пастликка қарши одам болалари бино этган илк истеҳком ҳам китоб саналади.

Дунёвий қабоҳат, зулму залолатнинг жаҳоний хуруж-хамласига қарама-қарши ўлароқ бани башар авлоди мус-

тахкам, емрилмас ва қудратли лашкар саналмиш китоб армиясини бунёд этдики, мана, минг-минг йиллар, асрлардан буён жаҳон саҳнида бир-бирига зид икки муқобил куч – маърифат ва жаҳолат эзгулик ва ёмонлик тимсолида кечаю кундуз тин олмай, тиним билмай бир-бири билан аёвсиз жангу мубориза олиб бораётир. Минг-минг йилларким бу муҳораба бир зум бўлса-да ҳали тингани йўқ. Дунёнинг бугунги авзойига кўра ҳали-вери тинмоғи ҳам даргумон.

Кўҳна тошбитиклардан бошланган китоб ва китобнавислик инсоният тамаддунининг энг буюк, олий кашфиёти ва мўъжизаси сифатида бани башар тарихида дунё тургунча қуёшдай порлаб, чарақлаб турмоғи муқаррардан ҳам муқаррарроқ.

Энг қадим, кўҳна китобларнинг муқоваси ҳам, саҳифаси ҳам тошдан бўлган.

Одамзод қавмининг жоҳилликларию нодонликларидан юрак-бағри қонга тўлган қадимий саҳройи адиб тоғу даштга чиқиб, алам ва армон билан ён-атрофга назар ташларкан, ўтлуғ оҳ тортганча “Янги олам, янги одам қайтадан тузмоқ керак” деган сўзларни чўкич билан тош вараққа ўйиб битган бўлса не ажаб?

Қадим туркий тошбитиклардан тортиб Ўрхун-Энасой ёзувларигача, Зараутсой горидаги суратлару Афросиёбнинг мажруҳ нақшлари, қадим Бақтриянинг кўҳна Қушон хатларидан токи Олтой тоғларидаги тошларга битилган ҳарфларга қадар – бутун башарият авлодига халқимиз тамаддунининг, насл ва насабимизу маърифатимиз томирла-

рининг нақадар қадимиятлиги билан буюклигидан дарак бермайдими?

Истаган адибингизни ҳам, китобингизни ҳам шохини қайириб, томирини қирқиб берадиган компьютер асрида, интернет замонида Навоий бобонинг “Хамса”сидан “Фарҳод ва Ширин” достонини ўқиётиб, ноҳос ўзим учун кутилмаган бир қизиқ мўъжизани кашф қилгандай бўлдим:

*Интернет замони хўп мўъжизакор,
Айтай Шарқ закосин қадим сеҳридан:
Фарҳод ўз Ширинин кўргандир илк бор
Ҳазрат Навоийнинг компьютеридан.*

Мен Навоий бобомиз тилга олган, юксак заковат ва маҳорат билан қўллаган ўша “ойинаи жаҳоннамой”ни бугунги энг зўр ва замонавий компьютерларнинг бобокалони деб фахрлансам, гурурлансам – минг-минг карра ҳақли бўлиб чиқаман!

Биз бугун Оврупою Осиё мамлакатларидан келтирилаётган қоғозлару китобларнинг кўркам ва нафислигидан ҳайратланамиз, одамзод тафаккури ва тараққиётининг энг гўзал мевалари, ноширлик санъатининг энг охирги намуналари сифатида қўлга олганда завқланамиз, ҳавасимиз келади. Ёзув қоғозлари шу даражада сифатли ва нафиски, одам бир ҳарф ёзишга ё қоралашга ҳам қўли бормаи ботинолмаи туради.

Ана энди ҳазрат Заҳириддин Муҳаммад Бобурнинг “Бобурнома”сидан 1497–1498 йил воқеаларидаги мана бу

иктибосга эътибор беринг: “Самарқанд шаҳри ажаб ораста шахредур, бу шаҳарда бир хусусияте борким, ўзга кам шаҳарда андоқ бўлмай... Хўп нонволиклари ва ошпазликлари бордур. Оламда яхши қоғаз Самарқанддин чиқар. Жувози қоғазлар суйи тамом Конибилдин келадур. Конибил Сиёҳоб ёқасидадурким, бу қора сувни Обираҳмат ҳам дерлар...”

Китобат санъати ҳақида гапирар экан, Бобур бобомиз 1505–1506 йил воқеаларида Султон Ҳусайн Мирзо давридан, Ҳазрат Навоий замонидан шундай маълумотни келтириб ўтади: “Хушнавислардин агарчи хили киши бор эди, вале борининг саромади насх таълиқда Султон Али Машҳадий эди. Мирзо учун, Алишербек учун қалин китобатлар қилди. Ҳар кунда ўттуз байт Мирзо учун ва йигирма байт Алишербек учун битир эди”.

Қуръони Каримнинг биздаги энг муҳташам китобатида Соҳибқирон Амир Темур бобомизнинг кўз нурлари билан кўз излари қолган.

Бизнинг элда, бахшиларимиз тилида “Алпомиш” достони янграб, тоғу тошлар сел бўлиб оққан асрларда бошқа элатлар эндигина патқаламга ўргана бошлаган эди.

Энг қадим ва донишманд ношир сифатида бизнинг халқимиз “Авесто” сингари улкан нашрни инсоният тамаддуни ва тарихининг китоб жавонида ҳанузга қадар сақлаб келмоқда.

“Темур тузуклари” тимсолида бизнинг аждодларимиз давлатчилик ва саркардалик, лашкар тутиш ва ҳарбу зарб

юритишнинг қомусий тамойиллари ва йўриқларини тузганларида, бугун дунёга дағдаға солаётган зўравон мамлакатларнинг Ер юзидан номи тугул нишони ҳам йўқ эди. Ҳолбуки, айна давлатларнинг армиясида Темур бобо тузукларидаги лашкар тузиш, жанг юритиш санъати ва услублари ҳарбий тактика дарслари сифатида ҳозирга қадар ўқитилиб, ўргатилиб келинмоқда.

Бизнинг боболаримиз бутун рўйи оламни, Ерни ҳам, самони ҳам билим билан, тафаккур ва китоб билан забт этишган. Серюлдуз осмон Мирзо Улугбек бобомизнинг дурахшон кутубхонасига ўхшайди. Термизийлардан Бухорийларгача, Ибн Синолару Берунийлар, Улуғбеклару Фарғоний ва ал-Хоразмий боболаргача жаҳонни ақлу заковат, илму ҳикмат билан эгаллаган буюк жаҳонгирлар бўлишган.

“Не мулк ичраки бир фармон йибордим, Анинг забтига бир девон йибордим” деганларида Навоий ҳазратлари биргина ўзларини эмас, илму маърифати билан жаҳонкушойлик қилган сарзаминимизнинг барча буюк алломалари, донғи оламшумул боболаримизни ҳам айнан назарда тутганлар десак асло муболаға бўлмайди. Ҳалигача у ёғи Амриқою бу ёғи Оврупо қадар, Ҳинду Хитойдан тортиб Парижу Австриёгача, Эрону Қоҳира, Истанбулу Лондондан токи Токиога қадар бирон бир китоб “Бобурнома” янглиф Ер юзи ўлкаларини бунчалик бардавом забт этолган эмас. Жаҳонгирлик мана бундоқ бўлибди десак, япон бобуршуноси жаноб Эйжи Мано ўрнидан туриб ҳурмат билан тавозе бажо келтирмоғи ҳам айна ҳақиқат.

Икки мустабид тузум – 130 йиллик истибдод даврида миллатимизнинг наинки улуғ фарзандлари, балки миллий мафқураси билан маънавияти ҳам таъқиб ва тазйиқ остида кун кечирди. Чўлпону Қодирийлар, Фитратлару Усмон Носирлар қаторида уларнинг китоблари ҳам қатағонга учради. “Кеча ва кундуз”, “Ўткан кунлар” сингари романларга ҳам қатл ҳукми эълон қилиниб, жазога тортилди, шеърлар, достонлар дор тагига олиб борилди...

Олис ва яқин ўтмишимизнинг мана шу шарафли, айна пайтда қийин ва изтиробли буржларидан туриб, бугунги ҳаётимиз, озод ва обод она Ватанимизнинг кўрку жамолига назар солсангиз ва булар ҳақда бугунги навқирон наслга, истиқлол фарзандларига гурунг берсангиз агар – кўп гапларингизга чўпчак айтаяптими дея ишонқирамай қараши турган гап. Худди мана шу ишонқирамай қарамаслиги, миллатини, тарихини, қаердан келаётгани-ю, қай манзил сари кетаётганини билмоғи, англамоғи учун ҳам, халқининг, Ватанининг шаъну шавкатини баланд кўтариб, буюк боболари номига лойиқ ва муносиб фарзанд бўлиб камол топмоғи учун ҳам – КИТОБ ЎҚИНИГ дейилаяпти.

Бу борада Истиқлолимизнинг Бош Меъмори, мустақил давлатимиз асосчиси Биринчи Президентимиз Ислоҳ Каримовнинг жасоратларга тўлуғ сермазмун ҳаёт йўли билан китобларию ҳикматлари ёшларимиз учун том маънода матонат ва садоқат, юртпарварлик ва фидойиликнинг бетакрор тимсоли, ҳақиқий ибрат ва маърифат дорилфунуни бўла олади. “Юксак маънавият – енгилмас куч”, “Ўзбекистон мус-

тақилликка эришиш остонасида”, “Она юртимиз бахту ихболи ва буюк келажаги йўлида хизмат қилиш – энг олий саодатдир” китоблари ҳазилакам китоблар эмаслигини, уларда эл-улус билан халқни миллатга, мамлакатни эса ҳақиқий Ватанга айлантиролган маъруза ва мақолалар борлигини бугунги авлод билмоғи, юрагида, фикру ёди билан жисму жонида олиб юрмоғи керак. Миллатнинг буюк бир фарзанди, матонатли Буюк Шахснинг бедор юраги уриб турган бу асарлар то ўзбек халқи мавжуд экан, токи Ўзбекистон деб аталмиш озод Ватан пойдор экан – ҳеч қачон эскирмайди, ҳамиша мардлик ва шижот, ғурур ва ифтихорнинг чинакам таржимаи ҳоли ва садоқатномаси бўлиб яшайверади.

– Бугунги болалар эртанги кун халққа айланади, – деди давлатимиз раҳбари Шавкат Мирзиёев Ўзбекистон либерал демократик партиясининг VIII съездида халқ шоирларига мурожаат қиларкан. – Қандай қилиб бўлса ҳам ёшларни китобга қайтаришимиз керак. Ахборот-коммуникация соҳа-сидаги охириги ютуқларни ўзлаштириш билан бирга, ёшларнинг китоб ўқишга бўлган қизиқишини оширишга, уларга китоб билан дўст бўлишига, аҳолининг китобхонлик савия-сини янада оширишига алоҳида эътибор қаратиш лозим бўлади.

Кейинги сайловолди учрашувларида ҳам, ундан кейинги қатор маърузаларида ҳам давлат раҳбари шу масалани қайта-қайта таъкидлаб айтди:

– Ёшларни китобга, китобхонликка қайтариш керак! Китобсиз келажак йўқ!..

Олий минбардан янграган бу сўзлар эртаси куниёқ мамлакатимизнинг ҳамма гўшаларида, энг чекка худудларгача аҳолининг барча қатламлари орасида кенг акс садо берди. Ёшу қари, эркагу аёл, ўқитувчи билан шифокор, фермер билан тадбиркор – турли касб, турли тоифадаги ватандошларимиз оғзида шу гап, шу хайрихоҳлик билан шу қувонч ва ҳаяжон:

– Жуда тўғри айтилди. Вақтида, вақти-соатида айтилди. Худога шукур, рўзгоримизам бут, қорнимизам тўқ. Энди мияни ҳам тўқлаш, тарбияни ҳам бутлаш вақти келди...

Бу гапларнинг юртдошларимиз ўртасида нечоғли кенг ва мўл муҳокама қилингани-ю, нақадар қизгин ва яқдиллик билан кўллаб-қувватланганини биз қалам ва китоб аҳли, китоб ва китобхонликка бевосита алоқадор шоирлар ва адиблар Ватанимизнинг барча шаҳар ва қишлоқларида элдошларимиз билан бўлган учрашув ва мулоқотларда ўз кўзимиз билан кўриб, ўз қулоғимиз билан эшитиб гувоҳ бўлдик.

Қишлоқ ўқитувчилари “Масала аллақачон пишиб етилган эди, жуда вақтида кўндаланг кўйилди” деса, маҳаллий зиёлилар туман марказларида китоб савдоси у ёқда турсин, китоб дўконлари умуман йўқлигини, керакли яхши китобни олиш учун худди вилоят марказига қатнашга, жуда бўлмаса Тошкентга борганда бир халта қилиб китоб олишга тўғри келаётганини гапира кетди. Туман касалхонасининг шифокори эса масалани янада кескинроқ кўйди: туманлардаги китоб савдосининг аҳволи-ю, китобхонлик, китобсеварлик савиясига биринчи галда маҳаллий ҳокимларни жавобгар қи-

либ қўйиш керак. Ҳали бирор-бир ҳоким кўчада бирор-бир болани тўхтатиб, “Қани, бугун қанақа китоб ўқидинг?” дея сўраганини эслолмаймиз. Ўғри, муттаҳамлар қаердан пайдо бўлади? Шу китоб ўқимасликдан-да!..

Сариосиёлик ўзбек тили ва адабиёти ўқитувчисининг фикр-мулоҳазалари билан таклифлари, айниқса, жуда жўяли ва асосли эди:

– Мактаб ва коллежларда адабиёт дарслари қамровини кескин кенгайтириш керак. Биринчи синфдан бошлаб биттагина ўқиш китоби билан чегараланмай, муттасил дарс сифатида киритилиши, шеър ёдлатиш, эркин мавзуда ичшо ва баёнлар ёзиш тизимини тўлақонли шакллантириш болалар онги ва тафаккурини чархлашда катта ёрдам беради. Дарсдан ўқишдан ташқари бериладиган қўшимча ўқиш адабиётлари сонини ҳам, нуфузини ҳам ошириш, бу жараёнга ҳам ҳақиқий дарс ва жавобгарлик мақомини бериш, рағбатлантириш ва тақдирлаш усулларида кенгроқ фойдаланиш керак. Ҳамма турдаги олий ўқув юртлари – у техниками ёки аграр университет бўладими, тиббиёт ёки иқтисодиёт институти бўладими – биринчи босқичдан охириги босқичга қадар адабиёт дарслари, бадий адабиёт ўқитишни таълим дастурига киритиб, унинг мажбурийлигини, битирув палласида эса давлат имтиҳони топшириш даражасигача мавқеини таъминлашни қонуний кучга киритгандагина китобхонлик, саводхонлик борасида анча-мунча ўзгаришларга эришиш мумкин.

Умри йўлда, самолёт ва поездларда ўтадиган тadbиркор тижоратчи оғайнимизнинг таклифларида ҳам жон бор:

– Тошкентдаги катта аэропортдан тортиб истаган вилоятингизнинг аэропорти ёки вокзалига боринг, газета ё китоб сотадиган биронта тузукроқ дўкон ё растанни кўрмайсиз. Егулик, ичгуликни истаганча олишингиз, кафе, бар, ресторан ё буфетга хоҳлаганча киришингиз мумкин. Бироқ поездда ё самолётда ўқиб боришингиз учун тузукроқ газета ё китоб оламан десангиз, йўқ, тополмайсиз! Ному нишони ҳам йўқ. Китоб, газета сотишни, тарқатишни шундай жойлардан бошлаш керак!..

Биз юқорида аҳолининг турли табақалари вакиллари, турли касб-кордаги юртдошларимизнинг айрим фикрларинигина иқтибос келтирдик.

Яна шуни ҳам қўшимча қилиш керакки, биз тажриба учун икки туман маркази, ўндан зиёд қишлоқ фуқаролар йиғини, тўртта шаҳарча, элликка яқин қишлоғу юзлаб маҳалла гузарларни ўз ичига олган, яна ўттиз-қирқтача мактаб ва коллежлар жойлашган, аҳоли кўп яшайдиган ўн чақиримлик ҳудудни ўрганганимизда ажойиб манзаранинг гувоҳи бўлдик: Шунча манзилу макон доирасида еттита катта ва кичик бозор, ўнга яқин супермаркету юз-юзлаб минимаркетлар, юздан зиёд қассобхоналар билан уч юзга яқин нонвойхона, юздан ҳам кўп сомсахона ва кабобтазлик нуқталари, салкам юзта ошхона билан тамаддихоналар аҳолининг озиқ-овқат, ейиш-ичиш эҳтиёжини қондириш йўлида фаолият олиб бораётган экан.

Бу тўкин-сочинлик, бу нозу неъматлар – тўқчиликдан, ҳаётимиз фаровонлиги-ю, халқимизнинг файзу фароға-

тидан дарак беради, албатта. Бироқ шу ўринда хавотирга соладиган бир манзарани ҳам айтиб ўтишга тўғри келади: Шунча масофа билан манзилу маконларни ўз ичига олган ҳудудда бор-йўғи иккитагина газет ва журналлар сотиладиган нуқта бор эканки, улар ҳам чанг-ғубор босиб ётибди. Бу ерга янги нашрлар келмаганига ҳам анча ой-кунлар бўлгани дўконнинг хароб аҳволдан кўриниб турибди. Ўн қақиримлик ҳудудда бор-йўғи иккитагина китоб дўкони кенг ва мўл бозорлару маркетларнинг ғала-ғовури ичида қўш чумчуқнинг инидай ночоргина қунишиб тургани, айниқса, ачинарли. Демак, энг аввало, китобхонлик ва китоб мутолааси муаммосини ҳал қилиш учун китоб етказиб бериш, китоб тарқатиш масаласини жиддий ҳал қилиш керак.

Шу нуқтаи назардан олиб қараганда **“Китоб маҳсулотларини чоп этиш ва тарқатиш тизимини ривожлантириш, китоб мутолааси ва китобхонлик маданиятини ошириш ҳамда тарғибот қилиш бўйича комиссия тузиш тўғрисида”**ги Президент фармойиши айна вақтида қабул қилинган муҳташам ва зарурий хужжат бўлдики, унда белгиланган вазифаларнинг бандма-банд бажарилиши жамиятимиз маънавий ва маърифий ҳаётида туб бурилиш ясайди дейишимизга тўла асос бера олади.

Фармойишнинг залвори ҳам, юки ҳам оғир. Қилинадиган ишлар қамрови катта, амалга оширилиши лозим бўлган вазифалар кенг ва салмоқли. Кўриниб турибди, бир ё икки куннинг иши эмас, фармойишнинг бажарилишига нақд икки ой муҳлат берилаяпти. Хужжатдаги иккита нуқта

“китоб маҳсулотларини чоп этиш ва тарқатиш тизими такомиллаштириш, матбуот ва ахборот ҳамда ахборот-кутубхона фаолияти соҳасидаги ягона давлат сиёсатини юритувчи ваколатли давлат органини белгилаш” хусусидаги банднинг амалга оширилиши, авваламбор, бу борада яхлит масъул ва жавобгар идоранинг вужудга келиши бутун мамлакат бўйлаб китобларнинг ўз вақтида етказиб берилишини таъминласа, юқоридаги таклифда айтилганидай, аэропорт ёки вокзалларга ўхшаш гавжум жойлардан токи энг чекка ҳудудларгача китоб савдосини бир тизимда шакллантириш, узлуксиз ва мунтазам тарзда йўлга қўйиш имконини беради. Демак, ишни, энг аввало, китоб савдоси мунтазамлигини таъминлашдан, яъни бу соҳанинг барча пасту баландини, борди-келдисини ҳисобга олган ҳолда китоб савдоси учун жавоб берадиган яхлит таъминот ташкилоти ва тизимини ташкил этмоқдан бошлаш керак бўлади. Ва албатта, бу жараёнга қадар барча шаҳарлару туман марказларидан тортиб аҳоли зич ва тифиз яшайдиган гавжум манзилларгача китоб марказлари ва дўконларини барпо этиш, бу нуқталарнинг яхлит бир тизимга бўйсунушини йўлга қўйиш – фармойишда кўзланган мақсадга тезроқ эришиш имконини беради.

Истиқлолимизнинг 25 йиллик санасидан сўнг, бутун мамлакатимиз, фидойи ва бунёдкор халқимиз янада буюкроқ ва улугвор мақсадларни кўзлаб, ҳаёту тирикликдан катта ўзгаришлар ва янгиланишлар орзу-умиди билан яшамоқда, меҳнат қилмоқда. Чорак асрлик сервиқор довонга

етишмоғимиз дунё-дунё қувончларимиз билан бирга, айна пайтда ўз кутилмаган синовларига ҳам рўпара қилдики, бағрикенг ва яқдил халқимиз иродаси букилмай, ўзини йўқотмай, эсанкирамай ўз жипслиги ва бирдамлигини ҳам юксак мақомда намоиш қила олди. Бу олиймақом яхлитлик ва яқдиллик ҳам миллатимизнинг юксак тарбият ва маърифатидан дарак беради.

Ватан, она Ватанимизнинг ўзи буюк ва бетимсол китоб. Бу улуғвор китобни ўқиб, англамоқ учун ҳам, унинг қадр ва қимматига етиб юрмоқ, чин ва садоқатли, маърифатли ва билимли фарзанди бўлиб шарафламоқ учун ҳам кўп-кўп, жуда кўп гўзал ва чиройли китобларни мутолаа қилиши шарт ва зарурлигини англаб етган ҳар бир ўғил-қиз шу Ватаннинг энг кўркам ва бахтли дилбанди бўла олади.

14.01.2017

ОДАМИЙЛИКНИНГ ОЛИЙ МЕЗОНИ

Она Ватанимиз, жондан азиз Ўзбекистонимиз буюк ва муқаддас бир китоб. Истиқлол шарофати билан бу мўътабар китобимиз оламшумул, жаҳоний аҳамият касб этди. Дунёга довруқ солган, Ер юзига донғи кетган улуғ боболаримизнинг тенгсиз асарлари билан ҳам башарият тарихида ўз сўзини айта олган халқимиз. “Авесто” дейсизми, “Алпомиш”ми ёки “Темур тузуклари”ни айтасизми, улуғвор “Хамса” ва ё “Бобурнома”ни мисол келтирасизми – бундай жаҳонгир китобларимизнинг оламшумул саноғи асрлар ҳисобидан ҳам зиёдрок.

Ватан янглиғ буюк китобга меҳру муҳаббат жисмимизга она сути билан киради, киндик қонимиз бўлиб шу азиз тупроққа томади.

Президентимиз Шавкат Мирзиёев юртдошларимиз билан бўлаётган ҳар бир мулоқот ва учрашувда китобхонлик ҳамда мутолаа маданияти, ёшлар маънавияти билан таълим-тарбиясига юксак эътибор бераётганининг замирида ҳам айнан Ватанни севиш ва Ватанга муҳаббат туйғуси билан қондошу жондош буюк ҳикмат мужассам.

Очигини айтиш керак, мамлакатимизда ҳар кун, ҳар соатда рўй бераётган ўзгаришлару янгилинишлар, хушхабарлар билан эзгу ниятлар суръатига ижод аҳлининг қалами етиб улгуролмаяпти. Халқ ҳамда ҳаёт эҳтиёжи, давр ва замон талаби шундай шиддатни тақозо қилмоқда. Демак, тарихий ҳамда дунёвий бурчига кўра ҳамиша Вақтдан илдамроқ, олдинроқ юрмоғи лозим бўлган қаламкашлар ҳам суръатни замон шиддатига мослаб олмоқлари шарт, деган талаб қўйилаяпти. Адабиёт аҳли яратаётган, ёзадиган асарлар – шеърми, дostonми, ҳикоями ёки қиссами – бу ҳам халқ билан мулоқотнинг синалган, қадимий намунасидир. Ёшлар китоб ўқиши, шеър ёдлаши, мунтазам мутолаа билан машғул бўлмоғи учун ижодкор уйғоқ ва бедор бўлиши, давру замон билан ҳамқадам ва ҳамнафас яшамоғи зарур.

Она Ватаннинг ҳар биноси-ю, ҳар боғу хиёбони ҳам бир китоб. Истиқлолимизнинг Бош китоби – Мустақиллик майдони. Юртнинг тоғу тошлари, обидаларию йўл-кўприклари, боғу роғлари билан чаман гулзорлари ҳам ўқилиши, мутолаа қилиниши ва албатта, маънавий-тарбиявий аҳамият касб этмоғи керак.

Шу маънода, давлатимиз раҳбарининг Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий боғидаги Адиблар хиёбонида бир гуруҳ адиблар билан бўлган учрашувда айтган фикр-мулоҳазалари ва таклифлари бевосита ёшларнинг фазлу камоли, китобхонлик ҳамда мутолаа масалалари билан бир қаторда, Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси, адибларимиз олдида турган долзарб ва кечиктириб бўлмас вазифаларни қамраб олгани билан ҳам қадрлидир.

Авваламбор, адабиёт аҳлига, адабиётга кўрсатилаётган юксак эътибор ва ғамхўрликни алоҳида миннатдорлик билан таъкидлаб ўтмоқ жоиз.

Ҳазрат Алишер Навоий бобомизнинг баланд айвонларига ёндош, улуғ бобокалонимизнинг хайрихоҳ ва миннатдорона нигоҳлари остида бу хушҳаво, сўлим масканда ҳар жиҳатдан китобхон, маърифатсевар халқимиз, айниқса, ёш авлод эҳтиёжлари ва талабларига мос келадиган замонавий, кўркам Шоирлар хиёбони барпо этишнинг орзу-мақсадларимизга мувофиқ келиши адибларимизни беҳад мамнун этди. “Водийларни яёв кезганда” дея бир ёнда устоз Ҳамид Олимжон турса, “Улуғимсан, Ватаним!” дея бу ёндан Муҳаммад Юсуф жилмайиб чиқса, бир томондан устоз Абдулла Орипов “Мен нечун севаман Ўзбекистонни!” деб турганда, бошқа бир тарафдан “Ўзбегим” дебон устоз Эркин Воҳидов лутф қилиб чиқиб келса, Ойбек домла, Ғафур Ғулом муаллим, Абдулла Қаҳҳор, Саид Аҳмад домлалар, Зулфия опа билан Саида опалар бу назмий ҳам адабий анжуманда гулгул яшнаб, чарақлаб-порлаб турмоқлари муқаррар ҳақиқат.

Президентимиз алоҳида меҳр ва орзу-ҳавас билан ният қилган Адиблар хиёбони – том маънода Адабиётимизнинг жонли-жозибали боғига айланади. Бу ерда қўним ва қарор топадиган устозлару улўғлар қуршовида, шеър ва нафосат боғида ёшларимиз, элдошларимиз нафис адабиёт сабоқларидан, Ватан дарсларидан чинакамига баҳраманд бўладилар, таълим ва тарбия, маърифату маънавиятнинг жонли, ҳаётий ибратларини шу ердан қалбларига жо этадилар.

Тамал тошлари истиқлолимизнинг илк йилларидаёқ ёш ижодкорларнинг Зомин семинар-кенгашларида қўйилган бундай тароватли ва сертимсол адабиёт бўстони, шеърү газал боғларининг аҳамияти ва самараси беҳад беқиёсдирки – бунинг яна бир оддий маъноси китобга бўлган меҳру муҳаббатдан бошланади, деганидир. Асосий моҳият-маъноси эса, давлатимиз раҳбари айтганидек – инсонларнинг дарду ташвишларини ўйлаб яшамоқ, яъни одамийликнинг олий мезони билан ўлчанади.

2017

ЯХШИЛАР ИЧРА ВАТАН

Олам ўзгаради, одам ўзгарар. Ҳаёт ўзгаришлар билан
файзли, тириклик янгиладишлар, янги хушхабарлар ила
жозибу кўркам.

Кўёш китобининг зарҳал саҳифалари янги интилишлар ва ўзгаришлардан дарак бераётур. Эски замонларнинг оташнафас шоири “Одамзодни, унинг қалбидаги эзгуликларни емирадиган ҳар қандай тараққиёт ёвузликдир”, дер экан, айни пайтда “...ҳеч қандай геосиёсий ўзгаришлар ҳамда эврилишлар ўзбеклар қалбидаги меҳр ва олижанобликни ҳеч қачон ўзгартиролмайди”, дея ўз эҳтиромини баён этади.

Зотан, минтақалар бедор, қитъалар уйғоқ...

Она юртим – олтин бешигим. “Ўмгир билан ер кўқарар, тинчлик билан эл кўқарар”, дейди донишманд халқ. Бироқ бугунги давру замонда бир халқнинг алоҳида кўқариб яшнимоги мумкин эмас, дейди шу халқнинг донишманд фарзанди.

Марказий Осиё, минтақалар, эллар ва элатлараро муносабатлар. Катта ва кичик давлатларнинг раҳбарлари ҳам уйғоқ дарёларга ўхшайдилар.

“Сизнинг дипломатияда янги анъаналарга асос солаётганингиз, давлатлараро аҳамиятга молик масалаларни ҳал қилишда ностандарт ва самарали ёндашувларни намоён қилаётганингиз таҳсинга сазовор. Сиз... бутун минтақа мамлакатлари ўртасидаги ҳамкорликка ижобий суръат бағишладингиз...”

“Сизнинг ташриф давомида бир неча бор янги раган “Дардингизни ўз дардимиз, ғалабангизни ўз ғалабамиз сифатида қабул қиламиз” деган сўзларингиз бизнинг халқимизга эзгу муносабатингиз ифодаси бўлиб, қалбимдан чуқур жой олди”.

Дунёга “Манас” сингари ўлмас эпосларни берган, Чингиз Айтматовдек улуғ адиблар юрти – Қирғизистон раҳбарининг муҳтарам Президентимиз ҳақидаги дил сўзлари бу!

Ўзбекистон Республикаси Президентининг замонавий давлатчилигимиз тарихида улкан ўзгариш ясаган воқеа – мамлакатимиз тарихида биринчи марта Олий Мажлисга тақдим этган Мурожаатномаси – том маънода қалбларни, онг ва тафаккуримизни жунбишга келтириб, таъбир жоиз

бўлса, унча-мунча нуқтадон ёзувчи-шоирларимиз ҳам фикр ва қамровнинг кўламию салмоғидан ўз ҳаёти ва ижодини қайта бошдан таҳлил қилишга ундади. Тўрт соатлик тарихий Мурожаатномадан иқтибосларни қайта-қайта келтириш ниҳоятда зарур ҳамда муҳимдир. Уларда минтақамиз, Ватанимиз ва ҳар биримизнинг тақдиримизга дахлдор, керак бўлса, ҳаётимиз, фаровонлигимиз, тараққиётимизнинг мустаҳкам асослари яққол намоён.

“Ўзбекистоннинг ташқи сиёсатида Марказий Осиё – бош устувор йўналиш” тамойилини амалда татбиқ этишга киришдик. Натижада минтақамизда мутлақо янги сиёсий муҳит яратилди, ўзаро ишонч ва яхши қўшничилик асосидаги алоқалар мустаҳкамланмоқда”.

“Инновация, бу – келажак дегани...”

“Барчамиз бор ҳақиқатни унутмаслигимиз керак: қонуннинг бирдан-бир манбаи ва муаллифи том маънода халқ бўлиши шарт”.

“Шу билан бирга, илм-фан, маданият, санъат ва адабиёт соҳаларида сидқидилдан хизмат қилаётган юртдошларимизни моддий ва маънавий қўллаб-қувватлаш, жумладан, уларнинг уй-жой, ижтимоий ва тиббий шароитларини яхшилаш, гонорарлар миқдорини ошириш, ёш истеъдод эгаларининг салоҳиятини юзага чиқариш бўйича қабул қилинган барча қарорларимизнинг ижроси, албатта, таъминланади.

Нега деганда, ҳақиқий олимлик, ҳақиқий ижодкорлик – бу игна билан кудуқ қазишдек машаққатли иш. Буни билган одам билади, билмаган билиб олиши зарур”.

“Албатта, Мурожаатномада баён этилган мақсад ва вазифаларни ҳал қилувчи босқич бўладиган 2018 йил биз учун осон бўлмайди. Буни очиқ айтиш керак. Лекин халқимиз таъбири билан айтганда, сув келса симириб, тош келса кемириб бўлса ҳам, танлаган йўлимиздан қайтмаслигимиз шарт. Нега деганда, бу ҳаётда ҳеч нарса ўз-ўзидан бўлмайди. Ўзимиз ҳаракат қилмасак, ҳеч ким бизга бегараз ёрдам бермайди”.

“Яна бир муҳим янгилик – Тошкент шаҳридаги Миллий боғ ҳудудида муҳташам Адиблар хиёбони, Ёзувчилар уюшмасининг янги биноси, Қорақалпоғистонда ва бир қатор вилоятларимизда улуғ адибларимизнинг номлари билан аталган ижод мактаблари барпо этилди”.

Давлатимиз раҳбари эртасига Миллий боғ ҳудудидаги Ёзувчилар уюшмасининг янги биносига кириб келаркан, ижод аҳли вакилларига қарата айтган илк муборакбод сўзлари ҳам, ундан сўнг адабиёт ва ёзувчининг бугунги дунё ҳамда жамиятдаги ўрни ва масъулияти ҳақидаги тегран фикр-мулоҳазалари ҳам худди кечаги тарихий Мурожаатноманинг узвий давоми сингари қалбларни ҳаяжонга солди.

“Бу энди фақат бино. Ижод бўшлиғи, бу – энг ёмон бўшлиқ. Бу бинони мазмун-маъно билан тўлдириш керак. Мен бу бинони нима учун қурдим?.. Менга муҳит керак. Менинг ҳам юрагимда армоним бор. Армон қон билан ёзилади. Йигирма беш йил ичида қайси ижодкорга шарт-шароит қилиб бердик? Худо ҳар кимга ҳам илҳом бермайди ахир. Ижодни авайлаган давлат ҳеч қачон кам бўлмайди...”

Шу ўринда Президентнинг сўзлари Абдулхамид Чўлпоннинг “Адабиёт яшаса – миллат яшайди” деган сўзлари билан ҳамоҳанг жаранглади. Зулфия опанинг ҳаёти, меҳру вафоси билан садоқатини ибрат мактаби қилиб, бугунги ёшларга кўрсатиш, Ватанга муҳаббатни шундай улуғ адибларимизнинг матонатга тўлуғ умр йўлларидан ҳам ўрганмоқ керак бўлади. Шу маънода ҳар бир мактабда адабиётга йўналтирилган биттадан ижод синфи очиш, иқтидорли ўғил-қизларимизни шундай дарсхоналарда жамлаш ҳақидаги таклиф айни муддао бўлди. Бир синфда ўн-ўн бир йиллик таълим давомида, дейлик, ўттиз нафар иқтидорли фарзандларимиз ўқиб камол топса, келажакнинг юртимиз шаънини оламга тараннум этадиган улуғ-улуғ шоиру ёзувчилари шулар орасидан чиқади-да!

Зулфия опанинг “Бу боғлар бир боғлар бўлади ҳали!” деган сўзлари башорат сингари янграгани, бу кўркем бино билан Адиблар хиёбони шунинг амалдаги ифодаси – шу башоратнинг файзли-хосиятли тимсоли экани алоҳида эътиборга молик.

Давлатимиз раҳбарининг бу эътибор ва эътирофлари адибларимизга қанот, илҳомларига юксак парвозлар бағишлаши шак-шубҳасиз. Алишер Навоий бобомизнинг асрий орзуси кўз ўнгингизда рўёбга чиққандек, ул улуғ зот юртимизнинг баланд айвонидан туриб, “Умидингизга етганингиз рост бўлсин, муборак бўлсин!” дея олам аҳлини ҳам аҳиллик ва яхшиликка даъват қилиб тургандек...

Улуғ бобокалонимиз “Яхшилар ичра Ватан тутса Навоий не тонг, Кимки ёмонлар била бўлди ёмон бўлдило” дея лутф

этганларидай, бу кўркам хиёбонда фақат яхшилик ва олий-жанобликка чорловчи, ёш авлодни юксак инсонийлик руҳида тарбияловчи, қалбларни тугенга солувчи нафис мажлислар муттасил давом этмоғи муқаррар.

“Ҳаёт ўзи курашдан иборат. Ҳар қандай жилмайиб юрган одамнинг ҳам ичида бир ғам-ташвиши бўлади”.

Президентимизнинг бир муддат аввал Тошкент вилоятининг янги уй олган хонадонига ташриф буюриб, оила аҳли даврасида айтган бу сўзлари замирида адабиёт аҳлига тааллуқли буюк ҳикмат яширинган: Адабиёт – одамлар кўнглидаги ана шу ғам-ташвишни кетказиши, ҳар қандай мушкул ҳолатда ҳам инсон бўлиб қолмоғини таъминлаши, тарбиялаши керак!

Навоий бобомизнинг “Навосиз улуснинг навобахши бўл, Навоий ёмон бўлса, сен яхши бўл”, деган машҳур сатрларининг мазмун-моҳияти ҳам, шу боис, мана, неча асрлар ўтибдики, ҳамон эскиргани йўқ.

Яқиндагина Нукус шаҳрида бунёд этилган Қорақалпоғистон ва Ўзбекистон халқ шоири, Ўзбекистон Қаҳрамони Ибройим Юсупов номидаги мактаб, Ватанимизнинг бошқа вилоятларида ташкил этилган Ҳамид Олимжон ва Зулфия, Эркин Воҳидов, Абдулла Орипов, Муҳаммад Юсуф номидаги шундай билим даргоҳлари, ёш ижодкорларга эътибор ва амалий рағбат – барча-барчасидан мақсад-муддао – яхшилик ва эзгулик, буюк адабиётимиз ва халқимизнинг шаъни-ғурурини оламга тараннум этиб, ўз боболаримизга муносиб авлодларни камол топтиришдан иборат бўлмоғи лозим.

Адабиётимиз яна уйғонди. Унга меҳр ва эътибор, юксак ғамхўрлик билан туртки берилди. Устозларимиз қалбида ёш ижодкорларимиз юрагида кучли ҳаяжон, бетақрор илҳом қудрати жўш ураятти, десам, айна ҳақиқат. Чунки энди бизнинг гул вақтимиз келди. Биз Ватан ичра маҳобатли бадий сўз биноларини, албатта, бунёд этамиз.

* * *

*...Юртни юрт айламиш янгича гурур,
Янги онг ва шуур, янги тафаккур.*

*Элда қанча ҳайрат, янгиланишлар,
Қолган ёнишларинг – янгилиш ёнишлар.*

*Меҳрларинг сундир банд-бандларингга,
Гул-гул Ватан қолдир фарзандларингга.*

*Токи бунёдингни зурёдинг берсин,
Олмоҳ бундан сўнг ҳам муродинг берсин.*

*Дунё ўзгаради. Одам ўзгарар,
Одам ўзгаради. Олам ўзгарар.*

*Эзгу ишлар билан ёнсин жон ва тан,
Ўзгаришлар билан Ватандир Ватан.*

2017

ЗОМИН СЕМИНАРЛАРИ СОҒИНЧ ВА ҲАЯЖОНЛАР

Инсон ҳаётида шундай номлар, манзиллар бўладики, уларнинг меҳру соғинчи бир умр дилда яшайди. Қалб ва онгни тарбиялашга, одам болаларини бир умр эзгулик ва олижанобликка интилиб яшашга ўргатади.

Бир булбул умрича умр кўрган гулнафас шоиримиз: “Энг гуллаган ёшлик чоғимда, Сен очилдинг кўнгил боғимда. Шунда кўрди кўзим баҳорни, Шунда қалбим таниди ёрни” сингари бетакрор сатрларни битар экан, ўз қалби ва шеърятининг навбаҳори билан шунча соғинчу изтироблар, илинжу интизорликларни ортда қолдириб, бир умрлик хажру айрилиқлардан сўнг, ниҳоят орадан роппа-роса ет-

миш беш йил ўтгандан кейин Тошкентда бино этилгуччи Адиблар хиёбони ёки Жиззах шаҳридаги Ҳамид Олимжон ва Зулфия номидаги майдонда дийдорлашиш насиб этмоғини хаёлига келтирганмикан?..

Беихтиёр устоз юксак маҳорат билан ўзбек тилига ўгирган гўзал назм намунаси, таржимада бўлса ҳам башорат янглиғ янграган “Мени кутгил” шеърининг гўзал ва армонли сатрлари хотирга келади:

*Мени кутгил ва мен қайтарман,
Ўлимларни қолдириб доғда.
Иши ўнгдан кепти десинлар
Кутмаганлар мени у чоғда...*

Шу ўринда, улуғ адибларимиз, азиз муаллимларимиздан изн сўраб, уларни пойтахтдаги нафис мажлислар хиёбонида қолдирамиз-да, бундан йигирма йил бурунги тарихга, аниқроғи 1997 йилнинг айнаи ёз чилласида олам-олам завқу хаяжонлар оғушида яшаётган Жиззах вилоятига, унинг сўлим тоғу тошлари бағрига назар ташлаймиз.

Тасаввур қилинг: мустақилликка эришганимизга эндигина олти йил бўлаётган қийин ва машаққатли паллалар. Низою адоватларга тўлуғ нотинч, сертахлика дунёда дўсту биродарларимиздан кўра бизга менсимай, олайиб қарайдиганлар кўпроқ. Темирийўлларимиз қурилмаган, “Афросиёб” тезюарар поездларимиз ҳали биз учун чўпчак... Собиқ мустабид тузумнинг синиқ қовурғаларини эслатувчи эски

кўприклару чала-ярим бинолар деярли ҳар қадам, ҳар гўшада учрайди. “Янги уй қурмай туриб эскисини бузманг” деган, ўз вақтида айтилган чуқур, теран мазмунли ҳикмат ижтимоий аҳамият ва залвор касб этган. Ҳалол ва меҳнаткаш халқимиз тарихий синовлар қаршисида иродаси букилмай, узоқни кўра оладиган мард ва матонатли раҳнамоси Ислом Каримов бошчилигида келажакнинг буюк биносини бунёд этишга азму шижоат билан бел боғлаган. 1991 йилда туғилган ўғил-қизларимиз эндигина олти ёшга тўлган, уларнинг мактабга боришига ҳали бир йилча вақт бор... Қийинчилик ва муаммолар, ечимини кутаётган, ҳал қилиниши зарур бўлган улугвор ишлар ва режалар бениҳоят кўп. Бугдой нонинг бўлмаса ҳам, бугдой сўзинг бўлсин дейилганидай, эл-улуснинг, айниқса, ёшларнинг ҳаётга ишончини мустаҳкамлайдиган, эртанги кунга умид уйғотадиган ҳар қандай эзгу ташаббус, амалга ошириладиган ҳар қандай хайрли ният сув билан ҳаводай зарур бўлган қийин ва мураккаб ўтиш даврида адабиёт аҳлига, аниқроғи, ёш ижодкорлар кўксига сўлим Зомин тоғларидан бир салқин насим, жонбахш-ҳаётбахш бир шамол эсиб қолди-ку!..

Мамлакат адабий ҳаётида, адабий жараён ва жамоатчилик орасида, айниқса, ёш ижодкорлар учун нуфузи ва мақомига кўра том маънода чинакам адабиёт байрамларига айланган, не-не устозлару шогирдларнинг юракларини жимирлатиб орзиқтирган Зомин семинарлари ўз-ўзидан пайдо бўлгани йўқ. Ўриклисойнинг бетимсол табиати манзаралари билан ака-ука, опа-сингил тутинган бу бетакроп

адабиёт байрамларининг, ёшлик ва сурур анжуманларининг ҳақиқий ижодкори, чин ташаббускори ўша кезларда Жиззах вилояти раҳбари лавозимида ишлаган муҳтарам Шавкат Мирзиёев – ижтимоий фаолиятию иш тартиби ўта тифиз бўлишига қарамасдан, катта эътибор ва хайрихоҳлик билан ўзи эгалик қилиб, ўзи бош-қош бўлган ҳолда анжуманни юксак мақомда ташкиллаштириб, ўтказиб бергани боис, семинарнинг акс-садолари билан қувончу хайратлари тез орада бутун мамлакатга ёйилиб кетди.

Ташаббус билан ғоя – адабиётсевар ва маърифатпарвар раҳбарга тааллуқли бўлгани, ғоя ва ният муаллифининг ўзи уни амалга оширишда бевосита раҳбарлик қилиб иштирок этаётгани-ю, ёш шоирлар билан баб-баравар завқу шавққа тўлиб, қувониб-шодланиб ўтиргани – шу биргина ҳолатнинг ўзи семинарнинг нуфузини ҳам, мавқеини ҳам янада юксалтириб юборган, бу кутилмаган эътибор ва хайрихоҳликдан анча-мунча давра кўрган тажрибали устозлар ҳам ҳаяжонга тушган эди.

Ўша пайтларда шаҳар ва туман миқёсида ўтадиган кўпгина адабий йиғинларда аксарият маҳаллий раҳбарларнинг қатнашиши у ёқда турсин, ижод аҳлига рўйхуш бермасдан, адабий-маънавий тадбирларга нописанд қараганига кўп бора дуч келган, шунга кўниккан кексароқ адиблар учун бу янгилик ростакамига ҳайратланарли эди.

Бугун энди ўйлаб, муқояса қилиб кўрадиган бўлсак, адабиёт ва ижод аҳлига эътибор, ёш истеъдодларга кўрсатилаётган амалий ғамхўрлик, китоб ва китобхонлик маса-

лалари, адиблар хиёбони ва унинг доирасида Ёзувчилар уюшмасининг янги биносини бунёд этиш, атоқли адибларимизнинг номи ва ҳурмати ни жойига қўйиш сингари эзгу ишлар борасида давлат раҳбари даражасида қабул қилинган қарор ва ҳужжатлар, мамлакатимизнинг қайси гўшасига борманг, биринчи навбатда дарҳол ярқ этиб кўзга ташланадиган, бугунги ижтимоий-сиёсий ҳаётимизнинг ишончли тимсоли, жонли белгисига айланган халқ қабулхоналари-ю одамлар билан очиқдан-очиқ гаплашиш, мулоқот олиб боришдек эзгу амалларнинг илк тамал тошлари ҳам ўша Зоминдаги муборак анжуманларда қўйилган десак асло муболаға бўлмайди.

Куни кечагина таниқли бир шоир укамни саволга тутсам, “Бизнинг орзу-умидларимиз Зоминда, Ўриклисой ўрикларида куртак ёзган...” дея жуда жўяли жавоб қилди.

Бир оддий куртак гул бўлгунига довур, ундан барг ёзиб, гўра тугиб, токи мева бўлиб пишиб-етулгунга қадар кечадиган фурсатда қанча таҳдид билан хавф-хатар, совуқ изғиринлару дўл-ёмғирларга дучор бўлмоғини ҳам, албатта, ҳамиша ёдда тутмоқ шарт ва зарур. Тирикликнинг гулчечакларини ҳар он, ҳар соат ўйлаб яшайдиган, ширин-шаккар неъматларини кўз қорачиғи билан юрак-юрагида асраб-авайлаб ўстирадиган эл-юртдагина таъми аччиқ ва тахир пушаймон мевалари камроқ бўлади.

1997 йилда туғилган фарзандлар бу йил йигирмага кирди. Ўшанда олти ёшда бўлган ўғил-қизларимиз бугунги кунда керакли билимларни олиб, ўзлари ҳам оиласи,

бола-чақасига бош бўлиб, катта ҳаёт майдонида юрт сўраб туришибди. Йигирма йил давомида дунё неча бор эврилиб, алғов-далғов бўлса-да, одамзоднинг эзгу орзу-армонлари ҳамон эскиргани йўқ. Минг афсуски, дунё бўйича жаҳолат ва разолатнинг хуружи ҳам зўрайса зўрайганки, асло камаймаган. Илм ва маърифатга, инсонийлик ва олийжанобликка талаб ҳам, эҳтиёж ҳам катта. Одам болалари меҳрга ҳам, маърифатга ҳам ҳамон ташналигича қолмоқда.

Ўшанда, бундан йигирма йил олдин бутун бошли минг-йилликнинг анжом топишига ҳам, инсоният тамаддуни ва тарихининг янги учинчи мингйиллиги бошланишига ҳам бор-йўғи уч йилгина муддат қолган ғала-ғовур бир пайтда, минг-минг асрларнинг тигиз ўтиш паллаларига тўғри келган Зомин семинари ҳақида бугун йигирма йил аввалги газеталарда ўқиймиз. Устоз Абдулла Орипов:

– Мамлакат ёш шоир ва ёзувчиларининг Зоминда ўтган анжумани ғоятда самарали бўлди. Биз бу анжуманга шунчаки навбатдаги тадбир сифатида қарамаслигимиз керак. Негаки, ёш ижодкорларнинг семинар-кенгашини ўтказар эканмиз, кўнглимизнинг бир четида унчалик ҳам осон бўлмаган ҳозирги шароитда ёшларимиз адабий-бадий ижоддан тирикчилик йўлига кетиб қолмадимикан деган хавотир йўқ эмас эди. Энг муҳими, ҳеч бир лофсиз, баландпарвоз гапларсиз, баралла айта оламизки, оққан дарёларимиз оқиб турибди экан... Айни чоғда ёшларимизга баъзи топшириқларимиз ҳам йўқ эмас. Инсон ўз қалбини қанчалик тадқиқ этса, ўша қалбда яшайдиган Халқ ҳамда Ватан туй-

гуларини ҳам шунчалик теран ва самимий тадқиқ этмоғи лозим... Умуман, семинар-кенгашда бир қанча ёш ижодкорларни кўришга, уларнинг ижод намуналари билан танишишга муяссар бўлдик. Шу ўринда уларни ҳар жиҳатдан қўллаб-қувватлаган вилоят ҳокимлиги, турли жамғармалар, муассасаларга раҳмат айтишни бурчимиз деб биламиз. Айниқса, Жиззах вилоят ҳокими Шавкат Мирзиёев, Зомин тумани ҳокимлиги раҳбарлари анжуманимизнинг бевосита ҳомийлари бўлдилар. Зомин тоғларидаги хушманзара оромгоҳда элликдан ортиқ ёш истеъдодларни кучоқ очиб кутиб олдилар, барча зарур шароитларни яратиб бердилар... Мен аминманки, бугундан эътиборан Зомин адабий мактаби деган атама ҳам ижод оламида кенг урф бўлади...

“Туркистон” газетаси 1997 йилги 5 июл сонисида Зомин адабий сабоқлари ҳақида шундай ахборот беради:

– Куни кеча Жиззах вилоятининг Зомин туманида Республика ёш ижодкорларининг семинар-кенгаши иш бошланди. Мазкур анжуман Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси ҳамда Жиззах вилоят ҳокимияти билан ҳамкорликда ташкил этилган. Машғулотларга таниқли шоир ва ёзувчилар бошчилик қилмоқдалар. Жонажон Ўзбекистонимизнинг давлат мустақиллиги шароитида қутлуғ анъаналарга таянган ҳолда истеъдодли ёшлар билан ишлаш соҳасида ҳам янги-янги уфқлар очилмоқда. Жумладан, мазкур семинар-кенгаш жаннатмакон юртимизнинг афсонавий гўшаларидан бирида, гўзал табиат оғушида ўтказилаётган дастлабки ижодий анжумандир. У мустақилликка эришган юртимиз жамоли-

ни юксак бадий шаклларда тараннум этиш йўлидаги янги бир қадам бўлиши муқаррар...

Айтиш жоизки, Зомин семинарига қадар ҳам бу йўсиндаги йигинлар, адабий анжуманлар ўтказилиб келинган бўлса-да, уларнинг даражасию нуфузи талабга жавоб бермас, кўп ҳолларда тарқоқ ва расмиятчилик нуқтаи назаридан ташкил этиладиган бундай анжуманлардан кейин бўладиган гурунглarning бор-йўқ индаллоси “юмалоқ ёстиқ қилиб қайтдик”дан нарига ўтмас эди. Албатта, Ёзувчилар уюшмаси, Ёшлар саройида бир пайтлар Миртемир ва Ғайратий домлалар раҳбарлик қилган семинар-дарслар, “Туркистон” газетаси қошидаги адабий тўғарақда устоз Асқад Мухтор иштирокида кечган маҳорат сабоқлари, Дўрмон, Мироқидаги учрашувлару Республика ижодкор ўқитувчиларнинг вилоятларда ҳар икки йилда бўлиб турадиган танловлари, шунингдек Москва, Тбилиси, Владивосток шаҳарларида ўтказилган ёш ижодкорларнинг Бутуниттифоқ семинар-фестивалларигача – эслаб гапирса арзийдиган йигинлар ҳам бор эдики, уларнинг қадри ва аҳамиятини заррача камситмаган ҳолда баралла айтиш мумкинки, Зомин анжуманларида бўлгани каби баланд мақомдаги эътибор, хайрихоҳлик ва ташкилотчилик, фахру ифтихор билан ғурурбахшлик уларнинг бирортасига ҳам насиб этмаган.

Шу муносабат билан ёшлар газетаси ўринли муқоясаларни келтиради:

– Яна бир ҳолатни алоҳида мамнуният билан таъкидлашни истардикки, мазкур семинар-кенгашда шўро тузу-

ми давридаги ижодкорни яшамай қаритишга қаратилган хўжакўрсин сиёсат сабаб, элликни қоралаб қолса-да, ёш ижодкорлар сафида уялмай-нетмай судралиб юрувчи қалами ночор қаламкашлар мутлақо йўқ. Демокчимизки, бутун диққат-эътибор айна балоғат ёшида турган, адабиёт боғига ёниб кириб, уни обод қилиш иштиёқида куйиб-пишиб юрган том маънодаги истеъдодларга қаратилгандир... Зеро, донишмандликда ҳам беназир халқимиз “Бўладиган бола ўн бешида бош бўлар...” деганидек, сўз санъати карвонига ўн бешида бош бўла оладиган истеъдодли ёшлар унинг келажагидир...

Биз Навоий бобомиз башорат этган нафис ва гўзал адабиёт мажлисларига ростакамига шу маъвода гувоҳ бўлдик. Ҳали мактаб партасида ўтирган чоғларимизда устоз Ҳамид Олимжоннинг “Бунда булбул китоб ўқийди” сатрлари мазмунини илғамасдан, фаҳмига етмай юрган эканмиз. Булбулларнинг ҳаёт ва ёшлик нашидасидан завққа тўлиб, “чаҳ-чаҳ” айлаб китоб ўқишлари-ю, шеър айтишларини биз жаннатмакон шу гўшада ўз кўзимиз билан кўрдик. Ёш юракларга Зоминсойнинг тошқин мавжлари билан тўлқинланиб киргувчи, Ўриклисойнинг тонгги саболари билан шайдо кўнгилларни жонбахш насимларга тўлдиргувчи бетимсол ва бетакрор бу тоғу тошлар, қир-адирларнинг ҳар гиёҳ, ҳар майсасидан Ватан иси анқийди. Она юртнинг, азиз ва табаррук тупроқнинг бўй-ифорлари қалбларни, туйгуларни юксакка кўтаради. Инсон кўкси бу ерда осмонга айланади. Ёш кўнгиллар Ватан дарсини, инсонийлик ва меҳру садоқат сабоқларини шундан ўрганадилар.

Зомин семинарлари ташкил этилган кундан бошлабоқ, унинг овозасию орзу-ҳаваслари бутун мамлакатнинг шаҳру қишлоқлари бўйлаб элу элдошларимиз қалбида, айниқса, ёшлар орасида кенг акс садо берди. Одатда, бундай ҳолларда “аҳоли кенг қатламларида” деган ибора кўп ишлатилади. Ўша йилларда “аҳоли кенг қатламлари” кимлар эди? Тасаввур қилинг: мустабид тузум чангалидан эндигина ҳалос бўлиб, катта азму шижоат билан мутлақо озод ва обод Ватан, янги ҳаёт, янги турмуш қуриш йўлига ўтган, дунёга ҳам, унда рўй бераётган воқеа-ҳодисаларга ҳам ҳали ҳадик-хавотир билан қараётган мард ва матонатли бир эл, бир буюк халқ. Деҳқонлар, ўқитувчилар, ишчилар ва зиёлилар. Бинокорлар ва қурувчилар. Косиблар билан ҳунармандлар. Чўпон-чўлиқлару миришкор-боғбонлар. Ва буларнинг барчасида бутун халқ ва миллатнинг ўй-ташвиши билан бирга, ўз қувончу изтироблари, ўзига яраша орзу ва армонлари ҳам бор эди. Ватанимизнинг барча гўшаларидан қалдирғочлардай тизилишиб, қаторлашиб Зомин анжуманига келган умидли ўғил-қизларимиз ҳам бегона эмас, айнан шу ҳалол ва танги элнинг, камтарин ва хоксор шу халқнинг дилбандлари, жигарбандлари эди. Кўркам, навниҳол шу бўйгиналари хуш қадду қомат касб этгунга қадар ота-оналари қанча қонлар ютган, қанча-қанча уйқусиз кечаларни мижжа қоқмай бедор ўтказган. Анжумандан мақсад: йилт этган учқун, шуъла сочган истеъдод борки, илғаб топиш, кўнглини кўтариш, тўғри маслаҳат бериб, тўғри йўлга йўналтириш.

Энди айтиш мумкинки, Зомин семинарлари ўз номи ва даражаси, мавқеи ва нуфузи нуқтаи назаридан собиқ иттифоқнинг бирон бир республикасида – на Болтиқбўйи ва на Россия, на арман диёри ва на туркман элида – бошқа бирон бир мамлакатда ёш ижодкорларнинг бунга ўхшаш давлат миқёсида катта меҳр ва эътибор билан ташкил этилган кенг кўламли ижодий анжуманларнинг ному нишони ҳам йўқ эди.

Семинарнинг илк машғулотларига жалб этилган устозлар, катта-кичик таниқли шоирлару адиблар рўйхатига бир қур назар ташлаб ўтишнинг ўзиёқ, анжуманга нечоғли жиддий эътибор билан қаралганини билдиради:

Пиримқул Қодиров, Жуманиёз Жабборов, Абдулла Орипов, Эркин Воҳидов, Иброҳим Раҳим, Ҳусниддин Шарипов, Турсуной Содиқова, Маъруф Жалил, Ҳалима Худойбердиева, Александр Файнберг, Сафар Барноев, Турсунбой Адашбоев, Йўлдош Сулаймон, Усмон Азим, Аҳмадҷон Мелибоев, Иброҳим Дониш, Туроб Мақсуд, Муҳаммад Салом, Энаҳон Сиддиқова, Исмоил Тўхтамишев, Иқром Отамурод, Янгибой Кўчқоров, Азим Суюн, Маҳмуд Тоир, Турсин Али, Шарофат Ботинова, Шарифа Салимова, Муҳаммад Юсуф, Сафтер Нўғоев, Собир Ўнар, Салим Ашур, Иқбол Мирзо, Рустам Мусурмон, Бахтиёр Генҷамурод, Абдували Қутбиддин...

Илк машғулотларда асарлари юқори баҳо олиб, устозларнинг таҳсинига сазовор бўлган ёш ижодкорлар: Уйғун Рўзиев, Хосият Рустамова, Шодмон Сулаймон, Нодир Жонузоқ, Гулҷамол Асқарова, Бобур Бобомурод, Ориф

Тўхташ, Воҳид Луқмон, Файрат Мажид, Мухтасар Тожиматова, Зилола Хўжаниёзова, Адиба Умирова, Ойдиннисо, Меҳринисо, Гўзал Бегим, Муҳиддин Абдусамад, Шодмонқул Салом, Даврон Ражаб, Шоди Отамурод... Бу рўйхатни яна давом эттириш мумкин ва бугун, олди қирқ-қирқ бешга қараб бораётган бу шоир-ёзувчиларнинг “чаппор уриб гуллаган” чоғлари айнан Зомин семинарларида, Ўриклисойнинг сурурбахш сув ва ҳаволари қўйнида содир бўлганини уларнинг ўзи ҳам соғинч ва орзиқиш билан эсламоғи муқаррар.

“Зомин” номи дуоларимиздаги “Омин” сўзи билан эгиз-қофиядош келганида ҳам самовий бир ҳикмат илғаган устоз адибларимиздан бири шундай лутф қилган экан:

– Хушманзара Зомин диёри бир “Омин” десинки, илоҳим, шу ёшлар орасидан бугунги Чўлпонлару Ҳамид Олимжонлар, улуғ Қодирийлар чиқсин!..

Бевосита Жиззах тўғрисида, қадим ва табаррук бу тупроқ ҳақида гапирилганда, унинг номи билан таърифу тавсифи кўҳна “Зафарнома”лару жаҳонга машҳур тарихий китобларда келганини айтиб ўтиш жоиз. Заҳириддин Муҳаммад Бобур ҳазратлари “Бобурнома” китобининг “Тўққиз юз еттинчи (1501–1502) йил воқеалари” фаслида кўп ранжу машаққатлар тортиб Жиззах сарзаминига келганини алоҳида қониқиш ва хушнудлик билан эслайди:

“...Халилиядан Дизак келилди... Семиз этлар ва майда этмаклар арзон, чучук қовунлар ва яхши узумлар фаровон. Андоқ усраттин мундоқ арзонлиқ ва андоқ балияттин мундоқ амонлиққа келдук... Умрумизда мунча фароғат қил-

майдур эдук. Муддатул-умр амонлиғ ва арзонлиғ қадрини мунча билмайдур эдук. Ишрат усраттин сўнг, фароғат машаққаттин кейин лаззатлироқ ва яхшироқ кўринур... Мундоқ душман балосидин ва очлик ибтилосидин халос бўлиб, амонлиғ роҳатиға ва арзонлиғ фароғатиға етуштук. Уч-тўрт кун Дизакта истироҳат қилдук...”

Умрининг энг қийин даври, хорлик-саргардонликда кечган айни ёшлик-навқиронлик паллаларида Темурийзода султон Бобур Мирзо Жиззахга келиб уч-тўрт кун ором ва осойиш топади. Ва бу тинчлик-фароғатга эришган тансиқ-ганимат дамларининг ўзи учун нечоғли қадрли ва азиз эканлигини чин қалбдан, меҳр ва миннатдорлик билан ўз эсдаликларида алоҳида қайд этиб қолдиради. Бобур Мирзонинг ўша кезларда эндигина ўн етти-ўн саккизга тўлаётган ўспирин ёши билан ул зотнинг шоирлигини ҳам инобатга олиб, юқорида “Бобурнома”дан келтирганимиз парчадан тарихий саналарни олиб қўйсак агар, романтик хаёлларга берилувчи соддаваш ҳозирги замон ўқувчиси, мисол учун шоир Даврон Ражаб дейлик, ҳеч иккиланмасдан “Бобур ҳазратлари ҳам Зомин ёшлар семинарига қатнашган эканлар-да... Кўришмаган эканмиз-да...” дея юрак-юрагидан армон қилиши турган гап...

Зомин семинарлари қалб ва руҳда яшайди, соғинтиради, орзиқтиради. Бу анжуманлар сира тугамайди. Устоз ва шогирдларнинг соғинчлари билан сабоқларида, адабиётсевар қалбларнинг орзу-умидлари билан ҳавасларида Ватан дарслари янглиғ эзгулик ва садоқатга чорлаб давом этаверади.

Эзгу гоя, олижаноб ният ва мақсадлар ўзининг бардавомлиги билан, одамлар ва элу юрт ҳаётидаги чиройли амалий ифодаси орқали ҳам янада кўрк ва жозиба бахш этади. Гоянинг ҳаётӣ-ижтимоӣ нуфузи билан ахлоқӣ аҳамияти икки баробар ошиб, у энди тўғридан-тўғри жамият аҳлининг маънавий-маърифӣ тарбиясига хизмат қила бошлайди.

Тарихий “миллениум”лар – мингйилликлар чорраҳасини ортда қолдириб, 1997 йилдан йигирма йил келажакка, яъни бугун ўзимиз яшаётган, “асрлар тақдири лаҳзаларда ҳал” бўлаётган шиддатли замонга қайтарканмиз, баногоҳ бетларимизга урилган Зомин шамолларидан баҳридилемиз ёришиб кетади.

Давлатимиз раҳбарининг шу йил 27 апрель куни Жиззах вилоятига ташрифи давомида берган топшириқлари ва уларни амалга ошириш юзасидан белгиланган чора-тадбирларни бандма-банд кўриб чиқаркансиз, адабиёт ва ижод аҳлига бўлган алоҳида хайрихоҳлик ва эътибордан кўксингиз Зомин тоғларидай ўсаётганини сезмай қоласиз.

Энди ҳар йили мунтазам тарзда ўтказиладиган Зомин семинар-кенгаши қатнашчилари – она диёримизнинг барча шаҳар ва қишлоқларидан келган истеъдодли ўғил-қизларимиз олам-олам завқу ҳаяжон билан Жиззах тупроғига қадам кўяркан, энг аввало, атоқли давлат арбоби ва устоз адиб Шароф Рашидов ёдгорлигини зиёрат қиладилар. Ундан устозлари номидаги хиёбонга ўтиб, Ҳамид Олимжон билан Зулфия ҳайкали пойига гуллар кўядилар. Эҳтиром-

ни бажо келтириб бўлгач, устозларининг тоза-озода баҳорий байтларимисол сўлим хиёбондан ўтиб бориб, янги бино этилган Ҳамид Олимжон ва Зулфия музейи билан яқиндан танишиш бахтига муяссар бўладилар. Уларга бу сурурбахш адабий-маърифий сайрлари давомида Ҳамид Олимжон ва Зулфия номидаги она тили ва адабиёт фанига ихтисослашган янги мактаб-интернатнинг зукко ўқувчилари мезбон сифатида беминнат ҳамроҳ бўладилар.

Ҳали Ўриклисойга етиб боргунга қадар семинар дастурига киритилажак шу сайру зиёратлар билан улардан олинажак таассуротларнинг ўзиёқ яна бир муҳташам адабий анжуман бўлгулик мазмунга эга. Бунинг яна бир номи – Ватан дарси, Ватанни ўрганиш дарси деб аталади. Адабиёт сабоқлари, ибрат ва ҳавас мактаби, орзу ва умидлар дарс-хонаси дейилади.

Президентимиз Шавкат Мирзиёевнинг Жиззах вилояти сайловчилари билан бўлган учрашувда сўзлаган кенг қамровли дастурий маърузасига Ҳамид Олимжоннинг машҳур “Шундай ўлка доим бор бўлсин!” шеърий сатри сарлавҳага чиқарилишида ҳам теран ҳикмат яширин.

“Она юртимиз ҳақида, Ўзбекистон ҳақида, – дея алоҳида таъкидланади маърузада, – Ҳамид Олимжондек “Чаппор уриб гуллаган боғин, Ўпар эдим ватан тупроғин”, дея ёниб куйлаш камдан-кам шоирга насиб этган...”

Зомин семинарлари ёш истеъдодларга мана шундай фахру ифтихор билан ўз она Ватанини куйлаш саодати на-

сиб этмоғи учун ҳам, адабиётимизнинг катта орзу-умидларини ўзида мужассам этган ҳолда янгича мазмун ва мақом касб этаётир. Бу дарсхонанинг эшиклари ёпилмайди. Адабиёт сабоқлари, илму маърифат машғулоти тугамайди. Шу азиз Ватаннинг биллур сувлари, зангор ҳаволари билан ўт-ўланлари ҳам ёш кўнгилларга меҳру садоқат илмидан таълим берадилар. Қалблар сурур ва шукуҳдан жўш уриб, ёшлик завқи, ғурур ва ифтихор ҳаяжонидан ёш юраклар ярқираган юсак чўққилардай сарафроз бўладилар.

Бундан салкам йигирма йил бурун марказий газеталар вилоят раҳбарининг Зомин анжумани қатнашчиларига йўлаган қисқагина дил табригини берган экан:

“Ёш ижодкорларнинг мустақил Ватан адабиётига Жиззах диёридан қўяётган қадамлари қутлуг бўлсин!”

Бугунги кунлар, эзгу ўй-ташвишларимизу инсоний орзу-ниятларимиз билан нақадар жондош-оҳангдош сўзлар!

Дарҳақиқат, Зомин анжуманлари тугамайди. Ватан дарслари, адабиёт ва инсонийлик сабоқлари давом этаверади.

*Шундай ўлка доим бор бўлсин,
Шундай ўлка элга ёр бўлсин!..*

10.19.06.2017й.

БЕЛАРУСЬ ДИЁРИНИНГ СЕВИНЧ ВА СОҒИНЧЛАРИ

Бу соғинчлар мактаб партасидан, аниқроғи, биз ўқувчилар учун ҳақиқий байрам соатларига айланган адабиёт дарсларидан бошланган эди. Акам Самарқанд университети тига ўқишга киролмай, ҳарбий хизматга жўнагандан бери бор-йўғи биттагина хат ёзган, “Ҳозир карантиндамиз, хавотир олманглар, ўзим хабарини бераман” деганича тўрт-беш ойдан буён – дам-дуд, на хати, на хабари бор.

Онам бўлса “Шу гўдаккинамни олис мусофир юртларга ҳайдадим, Гирмон-пирмонга тушдим, Вингирга олиб кетдим ё мужбит бирон жойи оғриб қолгандир, бориб войинкаматдан дарагини сўрамайсизми?” дея ҳар кун тонг

сахардан отамни тергагани-тергаган, мактабда эса ўзбек адабиётининг Иккинчи жаҳон уруши даври бошланган, адабиёт муаллимимиз “Кечкурун ош сузсак бир насиба кам, Қўмсайман бировни аллакимимни. Доимо умидим бардам бўлса ҳам, Баъзан васвасалар босар дилимни” дея “Соғиниш”, “Сен етим эмассан”, “Қўлингга қурол ол!” сингари шеърлардан жўшиб-тошиб парчалар ўқиш баробарида, Фафур Ғулом, Ҳамид Олимжон, Эди Огнецвет, Янка Купала, Якуб Колас, Зулфия, Константин Симонов, Светлана Сомова сингари шоирларнинг ижодию таржимаи ҳолидан қисқа-қисқа айтиб ўтаркан, уруш сабабли эвакуация қилиниб, Тошкентда яшаган қардош адибларнинг матонати хусусида жонли хаётий мисоллар орқали ҳикоя қилиб берганида, биз ўқувчиларнинг баданларимиз жимирлаб кетарди.

*Мени қутгил ва мен қайтарман,
Ўлимларни қолдириб доғда.
Иши ўнгдан кепти десинлар,
Кутмаганлар бизни у чоғда.*

Бу шеър кейин бир умр менинг эсимдан чиқмайди. Унинг тўлиқ таржимасини ўзим Тошкентдан “Книга – почтой” орқали буюртма бериб олган китобим устоз адибимиз Одил Ёкубовнинг “Эр бошига иш тушса” номли қиссасидан топиб ёдлаб олганимдан ўзимда йўқ шод эдим. Шоирларнинг шеърлари, оналар қалби-ю, болаларнинг кўнгли билан ғайб олами ўртасида бир боғлиқлик бор экан-да, буни қа-

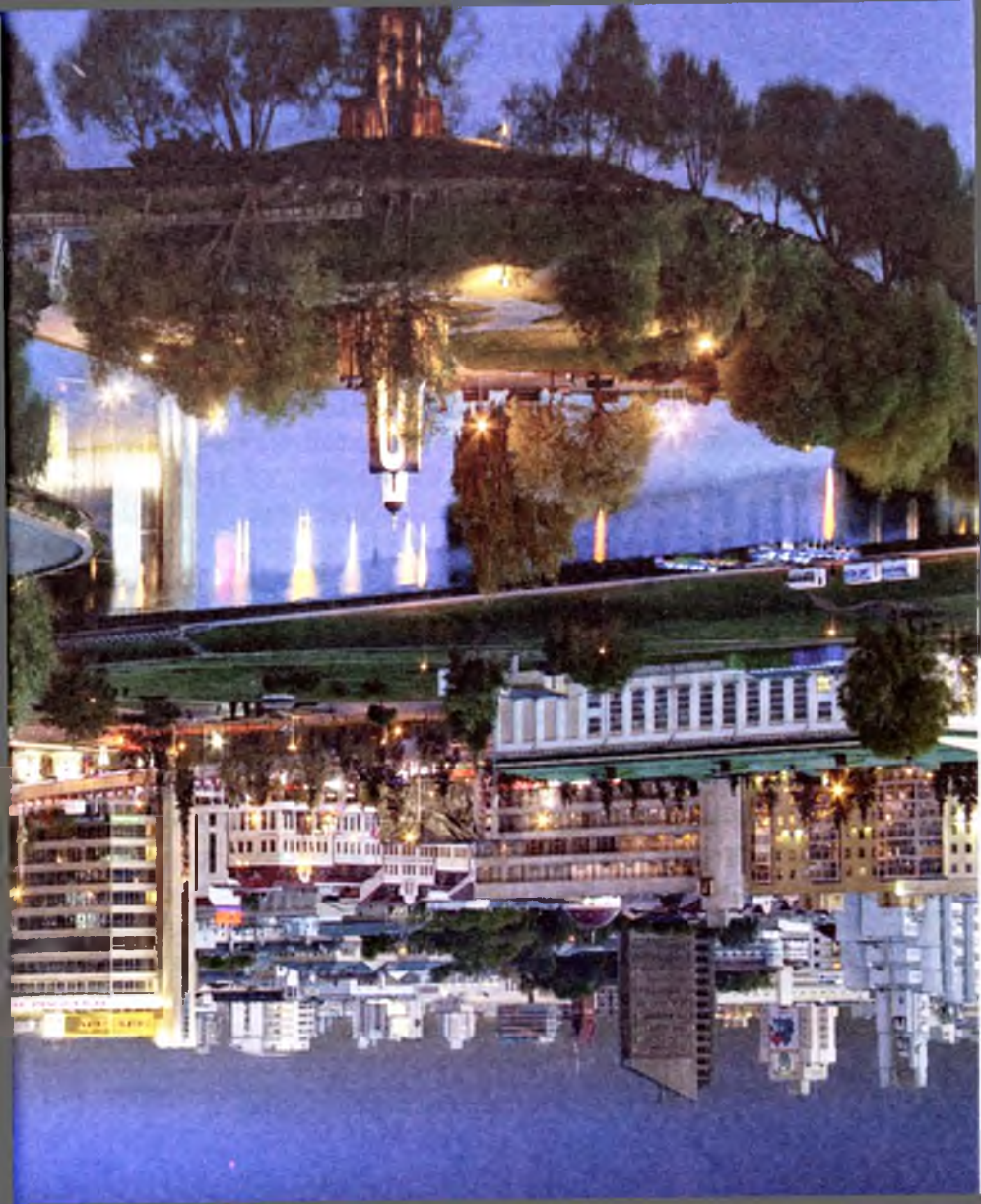
рангки, эртаси кунни адабиёт ўқитувчимиз Якуб Колас билан Ҳамид Олимжон дўстлиги ва ижодий ҳамкорлиги мавзусидаги дарсини тўлиқ ўтиб бўлгандан кейин, уйга борсам, онамлар хурсанд. отамнинг димоғи чоғ – Саиджаъфар почтальон билан гангур-гунгир гурунг қилиб ўтиришган экан. Сингилларим дарров мендан суюнчи олади: Акамдан худди Беларуснинг Белозёрск деган шаҳридан хат келибди. Яхши экан, карантини тугаб, соғ-саломат хизматларни бошлаб юборибди...

Отам беларусларни яхши кўрарди. Мард халқ, танги халқ, дерди. Брест деса, Минск деса чуқур ботган мунгли кўзларида дарров филт-филт ёш айланарди:

– Уйгинаси куйсин падарлаънат Гитлерни! Урушда энг кўп қирилган халқ ҳам беларус халқи бўлади, энг кўп жабру жафо кўрганам, илма-тешик бўлганам беларус тупроғи бўлади...

Тарих XX аср, сана 1973 йилнинг эрта баҳори, биз тўққизинчи синфда ўқиб юрган кезларимиз – қийғос гуллаган олча тагидаги тупроқ супамизда отам, онам, почтальон ва сингилларим иштирокида кечган бу гапларга ҳам қирқ беш йилдан ошибди. Фашизм устидан қозонилган ғалабага эса ўшанда эндигина йигирма етти йил тўлмоқда эди. Ғалаба – мурти-мўйлабини болта кесмайдиган норғул ўспириндай ёш ва навқирон эди. Мана энди, соч-соқоли буткул оқариб кетган паҳлавон ғалабанинг етмиш беш йиллик табаррук санасини икки йилдан кейин бутун олам аҳли ҳадик ва хавотир билан нишонлаш тараддудини кўраётир. Нима

учун ҳадик ва хавотир билан?.. Олам қалқиб турибди, дунё таҳликада, одамзод таҳликада.

“Танклар ёниб кетди, бизлар ёнмадик” дерди жангчи шоиримиз Назармат бобо.

Уруш менда яшайди, мен – урушда яшайман, деган экан Эрнест Хемингуэй.

... Беларусь Республикаси ахборот вазирлигининг 2018 йил, 1-2 сентябрь кунлари Брест вилояти, Иваново шаҳрида бўлиб ўтадиган Беларус ёзуви кунига бағишланган XXV анжумани, шунингдек анжуман доирасида ўтказиладиган “Бадий адабиёт – бир-биримизга томон йўл топишнинг муҳим воситаси” мавзусидаги давра суҳбатига иштирок этишимизни сўраб юборган таклиф хатини олган кунларимиз Тошкентда **“Ўзбек мумтоз ва замонавий адабиётини халқаро миқёсда ўрганиш ва тарғиб қилишнинг долзарб масалалари”** мавзусидаги халқаро конференциянинг қизгин тайёргарлик паллаларига тўғри келгани билан ҳам ўзига хос рамзий маъно касб этган эди.

Таклиф хати изидан, унинг тафти-ҳарорати ҳали совимай туриб, Беларус Республикасининг ахборот вазири Александр Карлюковичнинг “Буюк Алишер Навоийнинг азиз ворислари” дея бошлангувчи табрикномаси билан “Беларус қалби ўзбек сўзи учун ҳамиша очик” сарлавҳали, ўзбек-беларус адабий алоқалари тарихи ҳақида муфассал ҳикоя қилувчи, халқимиз ва адабиётимизга нисбатан юксак меҳр ва эҳтиром балқиб турган мақоласини олганимизда, муаллифнинг самимиятга йўғрилган дил изҳори-ю, мин-

натдорлик туйғулари биз учун ҳам нечоғли азиз ва қадрли эканини яна бир карра юрак-юракдан ҳис этдик.

Бу орада анжуманларимиз ниҳоялаб, дунёнинг йигирма тўрт мамлакатидан келган вакиллар қаторида беларусиялик меҳмонларнинг ҳам ҳурмат-иззатини бажо келтириб, қисқа муддат ичида мутлақо ўзгача қиёфа касб этган жонажон пойтахтимизни томоша қилдирдик. Айниқса, Миллий боғимиздаги Адиблар хиёбони-ю, ундаги Ёзувчилар уюшмасининг янги кўркем биносини кўриб азиз меҳмонларимиз ҳайрат ва ҳаяжонларини яширолмайд қолганда, уларга кўшилиб ўзимиз ҳам завқларга тўлдик.

Таниқли адиб, Озарбайжон халқ ёзувчиси Анор муаллим билан Низомий Ганжавий ҳайкали пойига гуллар кўйганимизда ҳам, бир кундан сўнг ярқираган “Афросиёб” поездида Самарқандга борганларимиз-у, Жомий, Навоий боболарнинг назарлари қолган мадрасаларни биргаликда зиёрат қилганимизда ҳам соғинч бизни бир лаҳза бўлса-да тарк этмади. Дийдор соғинчимиди, адабиёт соғинчимиди?.. Муаллим камгап-камсухан инсон экан, Тошкент аэропортида “Чўх гўзал! Чўх гўзал!”, “Соғ ўлунг! Соғ ўлунг!” дебон икки оғизгина сўз айтиб хайрлашди... Сал кейинроқ, орадан ҳеч қанча фурсат ўтмай Озарбайжоннинг “Адабиёт газети” да ҳассос муаллимнинг “Ўзбекистон таассуротлари” номли кенг қамровли сафарнома си чоп этилди. Сафарнома эмас – улкан адибнинг она Ўзбекистонимиз ҳақидаги кўнгили изҳори, ҳайрат ва ҳаяжонлари...

Раҳматли Шукур ака, Шукур Холмирзаев Миртемир домланинг “Дунё кенг, бибижон, кўзлар илғамас” сатрини

якши кўрар, давраларда бот-бот такрорлаб, айтиб юрарди. Чексиз-чегарасиз дунёни кўзлар илғайдиган қилиб яқинлаштирадиган, етти ёт кўнгилларни бир-бирига ошно этиб, эллар-элатларни бирлаштиргувчи буюк куч ва робита адабиёт бўлса керакки, бунга биз халқаро анжуманимиз давомида, ундан сўнг – мустақиллик байрамигача қолган йигирма кунлик қисқа муддат оралиғида кечган қизгин адабий жараён, маърифий-маданий тадбирлару тифиз ижтимоий воқеалар мисолида яна бир қарра амин бўлдик.

Давру замон шиддати қаламдан ҳам тез, вақт суръати сўз ва товушдан-да илдамроқ. Эндиликда замон ва одамзоднинг руҳий-маънавий эҳтиёжлари сўздан амалга ўтишни, халқлар адабиёти трансчегаравий мақомдан трансбаший-трансдунёвий дарёларга айланмоғини даврнинг ўзи тақозо этаётир. Шу эзгу ғоялар, олийжаноб ниятларнинг амалдаги ифодаси сифатида давлатимиз раҳбарининг қарори билан илк маротаба буюк қозоқ шоири ва мутафаккири Абай Қўнонбоевнинг таваллуд санаси она юртимиз бўйлаб кенг нишонланди.

10 август куни Абай бобонинг Тошкентдаги муҳташам ҳайкали қошида тантанали маросим ўтказилди. Ён-атроф гуллар-гулдасталарга тўлди. Шеъринг орзу-тилаклар янгради. Ният ва ҳикматлардан кўнгиллар яшнаб, олам янада мунавварлашди.

Буюк адиб ва жамоат арбоби, “ўзбек халқи учун ҳам азиз ва қадрли сиймо” Чингиз Айтматов таваллудининг 90 йиллигини кенг нишонлаш тўғрисидаги Президент қа-

рори, унинг ижроси доирасида олиб борилаётган ишлар... Ташаббускори Чингиз ога бўлган халқаро нуфузли анжуман – октябрь ойида ўтказиладиган “Иссиқкўл форуми”га иштирокимизни сўраб Қирғизистон ҳукумати номидан келган таклифнома бўйича тайёргарлик жараёнининг завқу ҳаяжонлари, орзу ва умидларимизнинг ўзи бир олам. Улуғ адибнинг “Олам бизни ўзгартиради, биз оламини ўзгартирамиз” деган ибратли гаплари бор эди. Ҳеч нарса бу оламда изсиз кетмайди дейилади кўҳна китобларда. Боболар ҳикмати эскирмайди, кўҳнаргани сайин янгиланиб бораверади.

Вақтни ҳам шошириб, ҳовлиқтириб қўядиган шиддатли бир даврда яшайтмиз. Одамзоднинг қасри бунёдини вайрон этувчи, эзгулик биносини емирадиган ёвузлик ва жаҳолатга қарши маърифат истеҳкомларини мустаҳкамлаш вазифаси ҳам бани башар зиммасидаги оғриқли муаммо бўлиб турибди.

Биз нима учун адабиёт деймиз? Таълим-тарбия, билим ва маънавият деб нима сабабдан бунча жон куйдирамиз? Пойтахтимиз ва бошқа шаҳарларимиздаги Алишер Навоий, Низомий бобо, Заҳриддин Муҳаммад Бобур, Шота Руставели, Александр Пушкин, Тарас Шевченко, Махтумқули ва Огаҳий, Ажиниёз ва Бердах боболарга қўйилган ҳайкаллар ўзидан-ўзи пайдо бўлмагандир? Ибрат боболаримиз, Чўлпон ва Қодирийлар, Ҳамид Олимжон ва Зулфия опалар бекорга яшаб ўтдиларми? Фафур Фулом билан Ойбек домлалар-чи? Адиблар хиёбонидаги тош ҳайкаллардан жим ва сокин боқиб турган устозларимиз-чи, улар нима учун қаторлашиб

турибдилар? Мустабид тузумларнинг бор заҳар-заққумию зуғумларини юрак-юракларидан ўтказиб, Ватан ва миллат учун қон ютмаганми улар?.. Шунча иззат-икромлар фақатгина кўрк ё чирой ва ё дабдаба учун қилинмаётгандир?

1941 йилда янграган “Кўлингга қурол ол!” даъвати ҳозир ҳам ўз аҳамиятини йўқотмаган, дунё авзойини кўриб, “Кўлингга қалам ол!” дея ҳайқиргингиз келмаяптими? “Курашди икки тўлқин – қараб турайми” деганида Ойбек домла айнан жаҳолат ва маърифат, ёвузлик ва эзгуликнинг курашини назарда тутган. Бу кураш, аёвсиз бу мубориза ҳаёт-мамوت масаласи. Шу боис адабиёт масаласи – умумбашарий масалага айланди. Шунинг учун ҳам мустақиллик байрамига ўн кунлар чамаси вақт қолганда, пойтахтимизнинг қоқ марказидаги кўркам хиёбонда Беларус халқининг улкан адиби Якуб Колас ҳайкалининг тантанали очилиш маросимига келувчиларнинг кети узилмади. Ён-атрофга одам сиғмай кетди. Элчилар, арбоблар сўз айтишди. Кўнгиллар ёруғлиги порлоқ чехраларга кўчди, беларусча куй-қўшиқлар янгради, ўзбек ёш шоирлари қалдирғочлардай қатор туриб Якуб Колас шеърларини беларусча лаҳжада ўқиб берганларида, барча қойил қолди. Меҳр-оқибатли, бағрикенг бир халқнинг бошқа бир миллатнинг улуг фарзандига кўрсатган юксак эҳтироми ифодаси бўлмиш бу воқеанинг доврўғи ўша куннинг ўзида етти иқлимга овоза бўлди. Беларусь телевидениесининг ахборот каналлари уни такрор-такрор намойиш этди. Буюғи Тошкентдан то Остонагача, у томони Минскдан Оврупо шаҳарларига қадар – қанча кўнгилларга нур инди,

беларус элининг мунис ва мушфиқ онахонлари халқимиз ва давлатимиз ҳақиға дуо қилди.

Беларусь диёрининг севинч ва соғинчлари. Бу халқ, жабрдийда бу тупроқ уруш ва қирғинлардан не-не талафотларни бошдан кечирмади дейсиз. Иккинчи жаҳон урушининг уч йили давомида Беларус аҳолисининг учдан бир қисми – икки миллион икки юздан кўпроқ киши уруш қурбони бўлди, 138 минг беларус болалари етим қолди. Фашистлар томонидан 260дан кўпроқ оммавий ўлим лагерлари қурилди. “Штапаге-352” деб аталмиш ўлим корхонасида 80 мингдан зиёд ҳарбий асирлар қатл қилинди. Минск шаҳридан ўн чақирим узоқликда жойлашган, собиқ иттифоқ ҳудудидаги энг катта, Оврупо микёсида олганда “Освенцим”, “Майданек”, “Треблинки” лагерларидан кейин тўртинчи ўринда турадиган “Тростенек” лагеридан 200 мингдан зиёд киши қурбон бўлди. 400 мингдан кўпроқ беларуслар, уларнинг қаторида, жумладан, 24 минг ёш болалар Германияга мажбурий мардикорликка сургун қилинди. 1941–1944 йиллар – фашистлар босқинининг уч йили давомида Беларус диёрининг 209 шаҳри вайронага айлантирилди, 9200 беларус қишлоқлари талон-торож қилиниб, улардан 628 қишлоқ одамлари таг-томири билан бутунлай ёқиб юборилди.

...Беларусь диёрида шовқин йўқ, бекорчи қий-чувларни эшитмайсиз. Минск шаҳридан Беларусь ёзувининг санасига бағишланган байрам тадбирлари ўтказиладиган Иваново шаҳригача – уч юз чақиримлик йўлнинг икки томони кета-кетгунча ўрмонзор, ям-яшил далалару қайинзорлардан

иборат. Оқ-оппоқ қайинлар – уруш қурбонлари хотирасига мангу бош эгиб тургандай...

Бизни – мен билан “Ижод” фондининг ижрочи директори Шерзод Ирзоевни ўз машинасида элтаётган “Неман” адабий журналининг бош муҳаррири Алексей Черота икки манзилдаги икки нуқтага эътиборимизни қаратади.

Биттаси – ям-яшил ўрмонзор четида, иккинчиси – ям-яшил даланинг қоқ ўртасидаги қия тепаликда жойлашган, атрофи юпқа гишт девор билан ихота қилиб ўраб қўйилган фашистларнинг дзотлари экан.

– Уруш даврларининг мудҳиш хотираси, – дейди Алексей дўстимиз. – Келар авлодлар унутмасин, доимо ёдида сақласин деб давлат томонидан муҳофазага олинган...

Ҳеч ким ҳеч нарса деёлмай жим кетамиз. Кўнглимиз алғов-далғов бўлиб ётган бўлса-да, сукут сақлаймиз. Бошларимиз қайинлардай эгик, бир сўз деёлмаймиз. Аслида, шу икки нуқтагинанинг ўзи билан сафаримизга нуқта қўйиб, юртимизга қайтсак ҳам бўладигандай, шу икки нуқта оралиғидаги уруш ва тинчлик деб аталмиш етмиш уч йиллик масофанинг бор айрилиқ-армонлари шу лаҳзаларда қайта тиклангандай, сўзга ҳам, изоҳга ҳам эҳтиёж қолмагандай эди...

Иваново шаҳрида байрам тантаналари юксак даражада, жуда ҳам кўтаринки руҳда ўтди.

Беларусь диёри тарих синовлари давомида нимаики жабру жафоларни бошдан кечирган бўлса, беларус ёзуви билан адабиёти ҳам шу азоб ва машаққатларни жон-жонидан ўтказгани, матонатли халқнинг иродаси букилмай, ўз

шаъну ғурурини асраб келгани қайта-қайта таъкидланди. Байрам давомида жаҳолатга қарши маърифатнинг беларусча намуналарига гувоҳ бўлдик. Уларда ҳам худди биздагидай, китобхонлик, билим ва тарбия масалаларига давлат миқёсида эътибор берилаётгани, бу йил ўн беш минг нафар мактаб ўқувчилари “Тирик сатрлар” танловига фаол қатнашгани-ю, шу танлов ғолибларини тақдирлаш маросимига бизни ҳам таклиф этишганидан мамнун бўлдик. Сўзни, Ватанни дил-дилдан ҳис қилиб шеър айтмоқнинг завқи ва саодатини беларус ўғил-қизлари тимсолида кўриб, қувончимизга қувонч қўшилди.

Кейин Беларусь ахборот вазири, ўзи ҳам яхшигина болалар ёзувчиси бўлмиш бағрикенг ва очикқўнгил инсон Александр Карлюкович алоҳида қабул уюштириб, адабиётимиз ва миллатимиз шаънига илиқ тилаklarини изҳор этган лаҳзаларда ҳам бу севинч бизни тарк этмади.

– Тарих ўтмишда солинган изларни ҳеч қачон унутмайди, – деди муҳтарам мезбон мулоқотимиз давомида. – Ортга, неча ўн йилликлар нарига назар ташласак, Ўзбекистон ва Беларусни маҳкам боғлаб турган кўп ришталар борлигини кўриб, одам беихтиёр ҳайратга тушади. Бизнинг миллий адабиётларимизни боғлаб, уларни бирлаштириб турадиган кўп жиҳатлар бор... Адабий алоқалар энг мустаҳкам алоқалардир.

Учрашувларимиз давомида кўп устоз адибларимизнинг номлари қайта-қайта тилга олинди. Биз бегоналар эмасмиз, қон-қардошларимиз, жигарларимиз дейилди.

Байрам муносабати билан бутун халқ – ёшу қари кўча-хиёбонларга чиққан, беларус хунармандлари бор бисотларини ёйган шоду хуррам расталарни томоша қилиб, порлоқ чехралар оралаб гавжум истироҳат боғининг дарвозаси томон юрарканмиз, ўнг томонда – йўлакнинг четидаги курсидан уч нигоҳ – уч жуфт ўзбекона кўз биз томонга қараётгандай туюлаверди. Тўхтаганимиз ҳамоно ўринларидан туриб ўзбекча салом беришди.

Барнохон эканлар, қизлари Маликахон, Фозилахон билан байрамга келишибди. Турмуш ўртоқлари Дониёр Обидов – элчихонамизда маслаҳатчи бўлиб ишларкан, ҳозир дипкорпус вакиллари билан байрам тантаналарида экан, шу кишини кутиб ўтиришган экан... Учовлари – Тошкентдан учиб келган уч оқ кабутарга ўхшайди. Тинчлик ва эзгулик кабутарлари...

“Тошкентни соғинмадингларми?..” деган саволимиз ўринсиз бўлганини дарров пайқайман.

“Қанийди, ҳозирнинг ўзиёқ қанот чиқариб учиб борардик...”

Бизни ҳайратлантирган учинчи нуқта: Минскда, Шон-шараф ва хотира майдонида бош эгиб турганимизда Тошкентдан бир мухтарам адабиётчи домламиз қўл телефонимга ноҳос қўнғироқ қилиб қолди. “Беларусда, Минскдаги Шон-шараф майдонида турибмиз!” десам аввалига ишонқирамади, кейин ўткази тўлиб бир гап айтди:

“Менинг отам ўн саккиз ёшида, 1943 йилда айнан Беларусь заминидан фашистларга қарши жангга кирган. Минск-

ни озод қилишда қатнашган. Станковой пулемётчи сифатида Беларусдан Берлингача, ундан Манчжурия жангларига-ча борган... Ўн уч ўғил, тўрт қиз фарзанднинг отаси. Ҳозир тўқсон уч ёшда... Беларусь Президентидан, ўзимизнинг Президентимиздан табрик хатлари олганлар, келсангиз...”

Шу жойга келганда алоқа узилиб қолади. Энди менинг ўпкам тўлиб, бўғзимга бир нима тиқилгандай бўлади. Кўзёшим бўлса керак. Домла “Келсангиз кўрсатаман ё ўқиб бераман” демоқчи эдимиз?..

Домланинг ҳам, отасининг ҳам номларини ошкор қилмай кейинги мақолага қолдиришни лозим топдик.

Бу мақоламиз адабиёт газетамизда чоп этишга ҳозирланаётган пайтда Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг таклифига биноан Беларусь Республикаси Президенти Александр Лукашенконинг Ўзбекистонга расмий ташрифи бошланган, ўттиз уч миллионлик ўзбек халқи, ўн миллионга яқин беларус халқининг орзу ва умидларини ўзида мужассам этган олиймақом учрашувлардан сўнг муносабатларимизда мутлақо янги даврлар бошланишини замоннинг ўзи гувоҳлик бериб турибди.

Севинч ва соғинчларимизнинг ифодаси бўлмиш адабий алоқаларимиз ҳам шак-шубҳасиз мустақкам маънавий кўптрикларга айланажак!

2018

АДАБИЁТ АТОМДАН КУЧЛИ

Янги даври янги замон. Вақт шиддати, ўзгаришлар кўлами-ю, янгиланишларнинг маҳобатидан кўзлар қамашиб, одамзод қалби, онг ва тафаккури ҳар лаҳза, ҳар соатда – кунма-кун, ойма-ой ўзгариб бораётган, меҳнату заҳматлари ҳам, кўрку таровати ҳам мутлақо ўзгача ва янгича бир даврон. Уйингиздаги хушxabар кўчага чиқсангиз – эскирган, кечаги ночор-харобазор қишлоқ ва ё анҳор қирғоқлари ўрнида кокиллари эндигина ювилган кўркам келинчакдай янги бир манзаранинг гувоҳи бўлиб турибсиз.

Улуғларимиз замон – бекорчиларнинг энг ёмон душмани деб айтган экан. Одам болалари тўғри хулосалар чиқариб яшамоғи учун умр ва айёмнинг ўтиши панду насиҳатга ҳам

қиёс қилинган. Замоннинг эгаси Парвардигордир дейиларди Термизий бобо келтирган ҳадисларда. Замон биносини бунёд этмоқ эса ҳар даврнинг ўз Раҳнамосига буюрилади. Ҳазрат Навоий лутф қилганларидай:

*Фараз ул эрдиким, бу қасри олий,
Ки ҳаргиз бўлмагай, ё Раб, заволи.
Биноедурки шаҳ бунёд қилмиш,
Замона қасридек обод қилмиш.*

Улуғ бобокалонимиз ҳаётлик пайти ўзлари ўз қўллари билан тартиб берган, айни қирчиллама йигитлик вақти, яъни 1486 йилда битилган “Бадойиъ ул-бидоя” девонининг “Дебоча”сидан олинган бу сатрларни бугунги кунга кўчириб даври замонга қарайдиган бўлсак... Оралиқдаги салкам 550 йиллик масофа ўз-ўзидан ғойиб бўлиб, ижод аҳлини кўркем ва гавжум бир анжуман аро кўрамиз.

Тарих: XXI аср. 2017 йилнинг 3 август санаси. Президент Шавкат Мирзиёевнинг Ўзбекистон ижодкор зиёлилари вакиллари билан ўтказган учрашувию анжуманда кенг қамровли дастурий маъруза қилганига ҳам роппа-роса бир йил бўлди.

Ўшанда ахборот агентликлари “самимий ва очиқ мулоқот руҳида ўтган йиғилиш” дея беозоргина хабар тарқатган бўлса-да, аслида у “нафис мажлис” давлат раҳбарининг қатъий қиёфаси ва сиёсатига мос тарзда анчайин жиддий ва кескин кечган эди.

– Биз ҳаммамиз бир-биримизни яхши биламиз, – деганди Президент ўша тарихий ва ҳаяжонли лаҳзаларда анжуман аҳлига мурожаат қиларкан, **– машҳур бир қўшиқда айтилганидек, “ўртада бегона йўқ”. Шу сабабли ҳам бугунги учрашувимизни, агар сизлар рози бўлсаларингиз, мана шундай самимий ва очиқ мулоқот тарзида ўтказсак, маданиятимиз ва санъатимизнинг ривожланиш жараёнларини ҳолисона баҳолаб, бу борада ўз ечимини кутаётган долзарб муаммолар ва уларни бартараф этиш ҳақида атрофлича фикрлашиб, бамаслаҳат бир қарорга келсак, айти муддао бўларди.**

Табиийки, давлат раҳбарининг асосий саволлари, умид ва ишончлари сўз ва адаб аҳлига, адабиёт аҳлига қаратилгани билан ҳам гоят муҳим ва қадрли эди. Зим-зиё асрларда маънавият оламини мунаввар этган улуғ боболаримиздан тортиб, мустабид тузумлар исканжасида ҳам таъқиб ва тазйиқларга қарамай, ҳамиша ҳақ сўзни айтган, ўлмас асарлар яратган миллатпарвар, маърифатпарвар адибларимизгача Президент ўз маърузаси давомида ўрнида келтирган ҳаётий ва ҳаққоний иқтибослару далиллар барчамизни бирданига сергаклантиргани, кўнглимизни ағдар-тўнтар қилгани ҳам бор гап.

Айрим мисол ва иқтибослар:

“...Адабиёт ва санъатга, маданиятга эътибор – бу аввало, халқимизга эътибор, келажагимизга эътибор эканини, буюк шоиримиз Чўлпон айтгани-

дек, адабиёт, маданият яшаса, миллат яшаши мумкинлигини унутишга бизнинг асло ҳаққимиз йўқ”.

“Қўлимизни кўксимизга қўйиб холисона айтайлик: ижодкор зиёлиларимизнинг бугунги фаолияти жамиятимизни, энг аввало, эл-юрт тақдири учун доимо куюниб, ёниб яшайдиган, бедор қалб эгалари бўлган сизларнинг ўзингизни қониқтирадими?”

“Азал-азалдан халқ ижод аҳлига жуда катта ҳурмат ва ишонч билан қараши сизларга яхши маълум. Русча ибора билан айтганда, уларга, “властители дум”, яъни “жамият тафаккурининг эгалари” деган юксак баҳо бериб келиниши албатта бежиз эмас...”

“Адабиёт ва санъатнинг нақадар қудратли кучга эга экани ҳақида сиздек зукко инсонлар ҳузурида сўз юритишга, очиғини айтсам, мен бироз тортинман. Лекин мана шундай буюк, илоҳий кучдан биз мамлакатимиз, эл-юртимиз равнақи йўлида оқилона ва самарали фойдаланаяпмизми? Ёки улуғ адибимиз Абдулла Қаҳҳор айтганидек, атомнинг кучини ўтин ёришга сарфлаяпмизми?..”

“...Агар Абдулла Қаҳҳор чайлада яшаб асар ёзган бўлса, биз сизлар учун барча шароитларни яратиб, керак бўлса, гонорарини олдиндан, 5–10 ҳисса қилиб тўлаб беришга ҳам тайёрмиз”.

“Буюк бобомиз Абдулла Авлоний айтганидек, бу масала биз учун ҳақиқатан ҳам ё нажот, ё ҳалокат, ё саодат, ё фалокат масаласидир...”

ADIBLAR NIVOBOINI

Шу ўринда Президент бугунги кунда юртимизда тобора кенг тарқалиб бораётган **“Ўз болангни ўзинг асра!”** деган даъват фақат қуруқ шиор бўлиб қолмаслиги ҳақида гапираркан:

“Биз бир нарсани ҳеч қачон эсимиздан чиқармаслигимиз зарур. Агар “оммавий маданият” таҳдиди фақат четдан – Ғарбдан кириб келади, десак, қаттиқ адашамиз. Бу бало, афсуски, ўзимиздан, ўз орамиздан ҳам чиқиши мумкин. Мен бу гапларни осмондан олиб айтаётганим йўқ... Энг ёмони, бадий ижод соҳасида жаҳолат кўринишлари кучайиб бормоқда...”

“...Мен тушунаман, бу ижодий жараён, лекин ҳар қандай муддатнинг ҳам чегараси бўлиши керак-ку. Ўзингиз айтинг, халқимизга манзур бўладиган фильм ва спектакллар қачон яратилади?”

“Азиз дўстлар, менинг бу орзуларимни буйруқ ёки топшириқ деб эмас, илтимос деб, ижодга даъват деб қабул қилишингизни истардим. Агарки бирон кишига “давлат буюртмаси” деган сўз бошқача туюладиган ёки малол келадиган бўлса, марҳамат, буни ҳозирги мода бўлган тилда “давлат гранти” деб атайлик”.

Бир йил аввал, анжуман маҳали давлат раҳбарининг рўпарасида, юзма-юз ўтирган ҳолда, биз ижод аҳли – мажлис қатнашчилари, рост гап, Президентнинг масалани очиқ-ойдин кўндаланг қўйганидан жуда ҳам ноқулай ва ўнғайсиз ҳолатга тушган эдик.

Эй дўсту биродарлар, шоирлар ва адиблар, санъаткорлар ва киночилар! Бирор-бир замонда катта мамлакатнинг катта Раҳнамоси, бирор-бир Юртнинг эгаси ва ё бирор-бир миллатнинг Йўлбошчиси ўз шоирларию ёзувчиларига “Асар ёзинг, пулини ўн баравар қилиб олдиндан тўлаб бераман” дея куйиниб айтганларини ҳеч кўрганмисиз ва ё эшитганингиз борми?!

Давлатимиз раҳбари бир гал, элдошларимиз билан бўлган учрашувни яқунлар экан, **“бу маъруза эмас, менинг азобим, изтиробларим”** деган иборани ишлатган эди. Ижодкор зиёлилар ҳузурида қилинган тарихий маъруза ҳам айнан шу тахлит рўёбга келган. Унда миллат дарди, Ватан ва халқ қайғуси, ёш авлод тақдири билан туну кун уриб турган бедор ва беҳаловат қалбнинг ўй ва изтироблари ўз мужассамини топган.

Адабиёт атомдан кучли... Давлат раҳбари бу ўлмас иборани ҳам, унинг муаллифини ҳам такрор ва такрор тилга олганининг сабаб ва моҳияти бор.

Етмиш йил ўз биноси, муқим манзилу маконига эга бўлмаган, кўча лаҳжасида айтганда, “беватан” бўлган Ёзувчилар уюшмасига Ватанимизнинг кўркам боғи бағрида кўзни қамаштиргувчи бино қуриб берилди. Адиблар хиёбони барпо этилди. Қалам аҳли учун янги уй-жойлар қурилмоқда, она диёримизнинг жаннатмакон гўшаларида қулинг ўргилсин ижодхоналар барпо этилаётир. Олий адабиёт курслари янги ва баланд мақомда қайта тикланди. Ёш ижодкорлар, кекса адибларга кўрсатилаётган амалий эътибор, марҳум адиб-

ларнинг номи-хотираларига эҳтиром, оилалари ҳолидан хабар олиш, уюшманинг вилоят бўлимлари моддий-техник базасини янада яхшилашдан тортиб, давлат миқёсида рағбатлантиришгача – ҳамма моддий-маиший шарт-шароитлар бекаму кўст яратиб берилаётган бўлса. Мамлакатимизнинг барча минтақаларида улуғ устозларимиз номи билан ижод мактаблари очилгани – бирор-бир давр ё мамлакатда кўз кўриб қулоқ эшитмаган маънавий-маърифий ҳодиса экани ҳам бор гап.

Давлатимиз раҳбари, қандай йиғилиш ё анжуман бўлмасин – соҳаси ёки йўналишидан қатъи назар, ўзбек адабиёти ва адибларини бирор-бир баҳонаи сабаб билан эслаб ўтади. Меҳр ва соғинч, орзу ва армон биланми, албатта, бир йўқлов баҳонасида адабиёт ва адибларимизга нисбатан ҳурмат-эҳтиромини ҳар гал ҳаммамизга эслатиб қўймоқчидай, худди “Уйғониш замонларинг келди, қачон уйғонасизлар?!” дея огоҳлантираётгандай...

Ўтган йилнинг 23 декабрь куни Миллий боғ ҳудудидаги Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасининг янги биноси билан танишув чоғида ёзувчи-шоирлар билан суҳбатлашаркан, ўшанда бир йилгина олдин тирик юрган устозларимиз номини соғинч ва армон билан ёдга олган эди. Менинг ҳам юрагимда армоним бор, деганди Президент. Ва ёш ижодкорларга қийин ва қалтис замонларда халқ дардини куйлай олган шундай улуғ ва матонатли устозлар ҳаёти ва мактабидан ҳамиша ибрат олмоқларини қайта-қайта уқтирган эди.

Беихтиёр устоз Абдулла Ориповнинг армонли сатрлари хотирга келади:

*... Бир вақтлар илҳомнинг ўтли тигида
Фалакни кўзларди менинг ҳам созим,
Лекин икки дарё оралигида
Қолиб кетди менинг ўшал овозим.*

Шу овозлар бундан буён Мовароуннахр, яъни икки дарё оралигида қолиб кетмаслиги учун ҳам, бир тангани топиш жуда мушкул бўлган ҳисоб-китобли бу дунёда, Президентимиз раҳнамолигида миллиард-миллиард маблағ сарфланиб, қалам аҳли, ижод аҳли учун шундай маҳобатли яхшиликлар қилинмоқда. Сўйлаб берсангиз, афсоначилар ҳам ишонқирамай қарайдиган нашъу намолар, янгиланишлар. Машҳур кўшиқнинг қофиясини ўзгартириб айтилса агар: “Яна нима керак сенга, эй шоир?!”

Марғилонда устоз Эркин Воҳидов ҳайкалининг очилиш маросимида Президент ижодкорларга савол берди:

– Мана, Жиззахда Ҳамид Олимжон, Зулфия опа номидаги ижод мактабига бориб келдинглар, ҳисоботларингни ҳам ўқидим. Қани, айтинглар-чи, бу мактабларнинг оддий мактаблардан қандай фарқи бор?..

Ижодкорлар жавобини эшитгач, давлат раҳбари жўяли таклиф ва мулоҳазаларни ўртага ташлади:

– Кескин фарқ қилиши керак! Балки икки юз ўқувчининг ҳаммасидан ҳам Эркин Воҳидов ё Зулфия чиқмас. Ҳеч

бўлмаса икки нафари катта шоир бўлади-ку! Буюк олимлар, адабиётчилар, олималар ҳам керак-ку миллатимизга! Мана, беш мингта китоб топширдик деяпсиз. Китобнинг бўлиши яхши, албатта. Бугунги ёшларга “Ўзбегим” ва ё “Инсон ўзинг” сингари шеърларнинг ёзилиш тарихини ким айтиб, тушунтириб беради?..

Бир ойдан сўнг Зоминда ёш ижодкорларнинг республика семинар-кенгаши бошланиб кетди. Мамлакатимизнинг барча шаҳар ва қишлоқларидан келган ёш ижодкорларнинг сурури ва севинчларига қараб ҳавасингиз келади. Биз ёш ижодкорларга Президентимизнинг сўзларини, йўл-йўриқларини етказдик. Булар бир-икки йил олдинги ёшлар эмас, мутлақо янги давру замонларнинг янгича фикрлайдиган янги фарзандлари. Орзу-ҳаваслари, ният ва интилишлари шунчаки ҳавойи гаплар эмас.

Мамлакатнинг адабий-ижодий, маънавий-маърифий обу ҳавоси билан иқлими бир йил давомида мутлақо ўзгарди, тозарди десак асло муболаға бўлмас. Ҳазрати Жомийнинг меҳр билан тайёрланган муҳташам китоблари яқин қондошларимизга муносиб тухфа бўлди. Буюк қозоқ шоири ва мутафаккири Абай Қўнонбоев ижодий меросини кенг ўрганиш ва тарғиб қилиш бўйича, оламшумул адиб Чингиз Айтматов таваллудининг 90 йиллигини кенг нишонлаш тўғрисидаги Ўзбекистон Президентининг махсус қарорлари, Махтумқули ҳазратларига давлатимиз миқёсида кўрсатилган юксак эъзоз-эҳтиромларнинг ҳамма-ҳаммаси қардошларимиз олдида юзимизни ёруғ, қадду қоматимизни янада

баландроқ қилганини ҳам айтиб ўтмоқ жоиз. Бу улугвор маънавий воқеаларнинг барчаси ёш авлод қалбида мангу муҳрланиб-нурланиб қолмоғи табиий.

Адабиёт атомдан кучли...

Модомики, гап адабиёт хусусида, домла Абдулла Қаҳҳор ҳақида кетар экан, донишманд адибимиз 1965 йилда – бундан роппа-роса 53 йил аввал “Ёшлар билан суҳбат”да айтган бир иқтибосини шу ўринда келтириб ўтмоқ жоиз деб ҳисоблаймиз:

“Ҳозирги адабий ёшларимиз, шубҳасиз, ўзига ҳам, адабиётга ҳам ғубор қўндирмайдиган ҳақиқий замона ёшларидир. Биз бир-биримизга катта меҳр қўйишимиз, бир-биримизни ҳар томонлама бойитишимиз, бир-биримизни бало-қазодан, ёмон кўздан сақлашимиз зарур, эртаги буюк адабиёт биносининг ҳақиқий меъморлари бўлишимиз керак. Шундоқ бўламиз, бунга бутун адабий жамоатчилик, бутун халқ катта ишонч билан кўз тутаётибди...”

Она диёримиз эрта-индин жаҳоншумул адабий анжуман “Ўзбек мумтоз ва замонавий адабиётини халқаро миқёсда ўрганиш ва тарғиб қилишнинг долзарб масалалари” мавзусидаги халқаро конференция иштирокчиларини кутиб олиш тараддуди билан яшамоқда. Жаҳоннинг 25 та давлатидан келадиган шоиру олимлар, мутаржим ва адабиётшунослар билан дийдорлашувларнинг гашти ҳам, масъулияти ҳам ўзгача. Хиёбонимиз ҳам, уюшмамизнинг янги биноси ҳам адабий суҳбатлару дўстлар дийдоридан янада нурафшон бўлгай. Адабиёт атомдан кучли... унинг кучини мана шундай

улуғвор ва эзгу ишларга сарфлагувчи улуғ зотларга ҳамиша
элу юртнинг олқишлари муборак бўлсин деймиз.

Она юртим, сен бир йилда
топган нашғу намолар
Минг йилда ҳам бўлмаган, дер
юздан ошган момолар.
Аслида-ку сел дуч кечса,
сен симирган халқдирсан.
Тог келса гар мардонавор
сен емирган халқдирсан.
Эй ёронлар, халқни кўринг,
кўринг орзу-ҳавасин,
Биз ёзмасак ким ёзгайдир
бу кунларнинг “Хамса”син?!

Термизийлар айвонидан
боқсам агар оламга –
Ҳам отамга ўхшайдирсан,
ҳам ўхшайсан онамга.
Ўз халқини рози қилмоқ
матонатли мард иши,
Халқ иши – давлат ишидир,
Давлат иши – халқ иши.

2018 й. 31.07.

ДУНЁ БИЗНИ ЎЗГАРТИРАДИ, БИЗ ДУНЁНИ ЎЗГАРТИРАМИЗ

Иссиққўл форуми: умид ва орзулар

Буюк адиб ва жамоат арбоби Чингиз Айтматов ташаббуси ва бевосита иштирокида ташкил этилган Иссиққўл форумининг илк халқаро анжумани ўтказилганига ҳам ўттиз икки йил бўлибди. Вақт ва тарих олдида арзимасдай туюлган бу оралиқ муддат давомида заминун замон неча эврилишларни бошдан кечирди: Не-не ёлгон тузумлару сохта таълимотлар заволга юз тутди. Бутун бошли империялар ёлгон асосга қурилгани учун емирилиб битди, мафкуралар чиппакка чиқди. Бани башар фарзандлари не-не уруш ва низоларни бошдан кечирмади дейсиз. Тафовут ва жанжаллар

натижасида бутун бошли эллар-элатлар бехонумон бўлди. Дунё саҳнасида мутлақо янги қавм – уйсиз-жойсиз, ватансиз бўлиб қолган “мигрантлар”, яъни тинч-осуда маконга муҳтож бехонумон кўчманчи-қочоқлар номли аҳоли пайдо бўлдик, бу аҳвол Оврупони ҳам, Осиёни ҳам бирдай сергаклантириб, таъбир жоиз бўлса, ташвишлантириб қўйди. Дунё глобаллашув сари юз тутгани маълум гап. Бунинг натижаси ўлароқ, умумбашарий муаммолар пайдо бўлгани ҳам сир эмас.

Маданият – бутун инсоният асрлар давомида бунёд этган иккинчи оламдир, деган эди улуғ адиб 1997 йилнинг 16 июлида Бишкекда ўтказилган Иссиқкўл форумида сўзлаган маърузасида.

Олам ичра иккинчи буюк олам, яъни одамзод ўзи барпо этган Буюк тамаддун биноти, қасри бунёдини асраб қолиш, ҳар қандай вазиятда ҳам “умумбашарий тафаккур” билан иш кўрмоқ масаласи бугунги сертахлика дунёда, айниқса, янада долзарб муаммога айланди. Меҳру оқибат, оилапарварлик, тинчлик ва тотувлик, одам болаларининг маънавий камолоти сингари юксак инсоний туйғулар ҳам бугунги кунда умумбашарий аҳамият ва эътиборни тақозо этаётир. Табиат муҳофазаси, Еру осмон, сув ва ҳаво тозалиги, ўсимлик ва ҳайвонот дунёси Одам Ато ва Момо Ҳаво фарзандларининг тоза ва мусаффо инсоний муносабатига муҳтож бир пайтда, адабиётнинг ўрни, ёзувчининг сўзи сув ва ҳаводай зарурлигини Чингиз Айтматовдек улуғ адиб ўз ижоди билан ҳозир ҳам исботлаб турибди. Шу маънода ҳам 4–7 октябрь кунлари адиб таваллудининг 90 йиллик санасига бағишлаб,

Қирғизистоннинг Бишкек ва Чўлпонота шаҳарларида “Чингиз Айтматов ва бугунги давр таҳдидлари” шиори остида ўтказилган халқаро Иссиққўл форумида, буюк адибнинг ўзи жисмонан иштирок этмаса-да, унинг тоғдай сўзи янграб-гулдираб турганини анжуман қатнашчилари ҳар қадам, ҳар машваратда юрак-юракдан ҳис қилиб, сезиб юрдилар.

Дунёнинг 30 мамлакатидан кўплаб фан ва маданият арбоблари, таниқли адиблар ва таржимонлар, ноширлар ва муҳаррирлар йиғилган анжуманнинг очилиш маросими, ундан сўнг давом этган ялпи мажлис ва машваратлар қизғин ва кўтаринки руҳда ўтди.

Ялпи мажлисга раислик қилган таниқли олим ва адиб Усмонохун Иброҳимов Ўзбекистондан борган делегация вакилига сўз беришдан аввал катта завқ ва ҳаяжон билан чуқур миннатдорлик туйғуларини изҳор этаркан, шундай деди:

– Биз Ўзбекистон Президенти Шавкат Миромонович Мирзиёевдан, ўзбек халқидан жуда миннатдормиз. Ҳали бирор-бир бошқа мамлакатда бошқа бир миллатнинг адиби тўғрисида давлат раҳбарининг махсус қарори чиққан эмас. Очигини айтиш керак, Ўзбекистонда Чингиз Айтматов асарларини биздан кўра кўпроқ ўқишади. Чингиз Айтматов аллақачон ўзбекларнинг ўз туғишган адибига айланганини чуқур мамнуният билан эътироф этиш керак. Яна бир марта миннатдорлигимизни қабул этгайсиз.

Биз бу ҳурмат ва эътирофни бутун анжуман давомида ҳис қилиб турдик.

Дарҳақиқат, давлатимиз раҳбарининг 2018 йил, 2 апрелида қабул қилган қарорида айтилганидек, “Буюк адиб ва

жамоат арбоби Чингиз Айтматов нафақат қирғиз эли, айна пайтда, бутун туркий мамлакатлар, жумладан, ўзбек халқи учун ҳам азиз ва қадрли сиймо, Ўзбекистоннинг улкан дўсти эди. Ўзбекистон ва Қирғизистон ўртасидаги муносабатлар тарихида янги давр бошланган ҳозирги пайтда Чингиз Айтматовнинг ўлмас бадиий мероси халқларимиз учун янада муҳим аҳамият касб этмоқда...”

Дунё бизни, биз дунёни ўзгартирамиз. Буюк адибнинг бундан қирқ йиллар аввал айтган ўлмас сўзлари ҳозирги замонда ҳам ўз аҳамиятини йўқотган эмас.

Ўзбекистонда Чингиз Айтматов асарларининг ўзбек тилидаги нашрлари миллион нусхадан ҳам ошиб кетгани, таниқли таржимон, заҳматкаш адиб Асил Рашидов таржималари асосида яхлит “Сайланма” қилиб чиқарилган кўркам китоблардан, “Чингиз Айтматов ва Ўзбекистон” номли тўплам ва яна бир қанча мажмуалардан анжуман аҳлига намойиш қилиб, Қирғизистон Давлат кутубхонаси, Чингиз Айтматов уй-музеи ва Қирғизистон Ёзувчилар уюшмасига тухфа қилганимизда, муҳтарам мезбонларимиз ўз кувонч ва ҳаяжонларини олқиш ва ташаккурлар билан изҳор этишди.

Делегациямиз аъзоларининг анжуман мажлисларидаги чиқишлари анча сермазмун ва таклифларга бой бўлди. Таниқли олим Зухриддин Исомиддинов “Манас”нинг янги ўзбекча таржимаси ва нашри ҳақида гапирди. Аҳмаджон Мелибоев, Ҳамидулла Болтабоевлар адабий алоқаларни янада кучайтириш, адабий нашрлар ҳамкорлигини муттасил йўлга қўйиш таклифини ўртага ташлади. Буюк адибнинг

“Амир Темур қибланомаси” асари ҳақида мулоҳаза юритаркан, заҳматкаш олим ва таржимон Иброҳим Ғафуров Чингиз Айтматовнинг қардошлик-элдошликни ҳақиқий дарддошлик ва дилдошликка айлантира олган беназир шахс эканлигига алоҳида урғу берди. Бу суҳбатларнинг натижаси ўлароқ Қирғизистон, Ўзбекистон, Қозоғистон Ёзувчилар уюшмалари вакиллари иштирокидаги давра суҳбати Қирғизистон телевидениеси орқали тўғридан-тўғри жонли эфирга узатилди...

Иссиққўл форуми. Анжуман кузнинг салқин кунларига тўғри келган бўлса-да, барча қатнашчилар “Иссиққўл”нинг рамзий-тимсолий маъносини чин юракдан ҳис қилдилар. Муносабатларда илиқлик, дийдорлашувларда иссиқ бир муҳит пайдо бўлганини барчамиз англаб етдик. Анжуман иштирокчиларининг дунё ҳамжамиятига қарата қабул қилган Мурожаатида ҳам қалблар ва кафтларнинг шу илиқлиги ўз ифодасини топгани барчани бирдек мамнун этди.

Беназир адибнинг сўнгги романи “Тоғлар ҳам қулайди” деб номланган. Улуғ адибдан тирик ва барҳаёт мерос бўлиб қолган Иссиққўл анжуманидан Ўзбекистонга қайтар эканмиз, кўнглимиздан кечган бир ташбеҳни баралла хайқириб ошкор қилгимиз келди: Йўқ, буюк тоғлар қуламайди, Чингиз оға! Айниқса, жаҳолатга қарши маърифат билан курашувчи дарёдай уйғоқ раҳнамолар бор экан, халқларимизнинг сиз янглиғ, сизнинг асарларингиз янглиғ маънавият қоялари пойдор ва устувор экан – тоғлар қуламайди!

8, 14 октябрь, 2018 йил

МАНГУБЕРДИЛАРИ МАНГУ ХОРАЗМ

Хива эли, Хоразм халқи бу улуғ воқеани роппа-роса 130 йил кутди. Туну кун, кечаю кундуз, тинимсиз ва муттасил кутди. Хоразм – буюк алломалар, дунёга ал-Хоразмийдек жаҳоншумул зотларни берган ховари азим, бетимсол ва улуғвор кишварнинг қадим дурдона гавҳари, феруза кўзли узуги Хива, Хевок, “Тошкент – Хива” йўналишида қатновлари йўлга қўйилган поезднинг илк йўловчилари қаторида ярқираган вагон зинапоясига қадам қўярканман, кўнглимдан кечган бир ташбеҳ-иқтибосни манзилга етгунга қадар шеърга айлантирмоқни ният қилиб қўйдим.

130 йиллик муддатни кунларга айлантириб қўрилганда 47 минг 450 кунни ташкил этаркан. 47 минг 450 кун эса 1

миллион 138 минг 800 соатдан иборат эканини ҳисобга олсангиз, тарих билан янги даври замон қаршисида ҳайрат ва ҳавасларингиз ортган сайин ортаверади. 130 йил қайда-ю, 30 чақиримлик темирйўл қайда!.. 47 минг 450 кун – 1 миллион 138 минг 800 соатда амалга ошмаган улуғвор ишларни атиги бир йилда – 365 кун – 8.760 соат ичида жаннатдан чиққандай кўркемгина қилиб янги Хива вокзалига пешвозингизга чиқариб қўйса, бу мўъжизавий манзаралардан ҳайратланмай иложингиз йўқ. 130 йиллик ўтмиш – ортингизда, ярқираган келажак эса шундоққина кўз олдингизда турибди. Бошқасини билмадиму, 130 йилдан кейин Огаҳий, Феруз боболаримизнинг эвараларидан туғилган шоир ав-

лодлари дафтарларига фахру ифтихор ила шундоқ сўзларни битмоғлари муқаррар: “Хива шаҳрина поезд Президент Шавкат Мирзиёев замонида, ул давлатли зотнинг бевосита саъйи-ҳаракати ила сана 2018 йилнинг 4 декабрь кунинда кириб галди...”

Бу тарихга бугунги янги давру замонларнинг янги-янги қасру қўрғонлари гувоҳлик бериб турибди.

*Амударёлари абадий азим,
Мангубердилари мангу Хоразм,
Эмасдир шунчаки ногаҳий бобо –
Огоҳ нигоҳингдир Огаҳий бобо.
Муҳаммад Раҳимхон, Исломхўжалар,
Етти ёт юртлардан кутган муждалар –
Бир юз ўттиз йиллик армонларингдир,
Сегоҳдай нолаю афгонларингдир.
Фахр этсам арзигай, билло, багоят,
Кутган карвонларинг келди ниҳоят.
Амударёлари абадий азим,
Мангубердилари мангу Хоразм,
Ичон қалъаларинг –
 Ишонч қалъаларинг бўлди,
Дишон қалъаларинг –
 Жаҳон қалъаларинг бўлди!*

4, 5.12. 2018 й. Тошкент – Хива – Тошкент

МУНДАРИЖА

ВАТАН УЧУН. МИЛЛАТ УЧУН. ХАЛҚ УЧУН

Сув келтирган элда азиз.....	7
Бедорликнинг йўл харитаси ёхуд обод қишлоқ манзумаси.....	16
Матонат манзили.....	25
Ўзгаришлар даври.....	37
Янги уйлар қасидаси.....	40
Ободлик.....	43
Эл ва эл боласи.....	48
Улуғлар ва кичиклар.....	51
Ота ва она.....	53
Адолат кўрғонлари.....	56
Бирни кўриб фикр қил.....	59
Янги ҳаёт.....	62
Эзгуликни қуёш этиб (<i>Шанхай ҳамкорлигига</i>).....	66
Буюк Ипак йўли.....	68
Бирлашган эл (<i>Тоҷик-ўзбек шоири Ҳасан Ғойиб шеърига тазмин</i>).....	72
Ўзбек-туркман манзумаси.....	73
Ўзбекнинг нурли боласи (<i>ФИФА ҳаками Равшан Эрматовга</i>).....	78
Марди майдон ўғлонлар (<i>Олимпиада голибларига</i>).....	81
Жоним Ватан (<i>Сидқий Хондайлиқий газалига тазмин-мухаммас</i>).....	87
Янги тонг. Янги кун.....	90
Ватан учун. Миллат учун. Халқ учун.....	94
Манзума (<i>"Топмадим истаб жаҳонда сен каби зебо Ватан..."</i>).....	98

ЖАҲОЛАТГА ҚАРШИ МАЪРИФАТ

Ўз болангни ўзинг асра.....	103
Устоз Эркин Воҳидов номидаги ижод мактабида.....	106
Шараф йўли (<i>Шароф Рашидов хотирасига</i>).....	110
Икки устоз хотираси.....	114
Китобхонлик.....	117
Китоб олинг.....	120
Назм тогида.....	124
Талабалар баҳори.....	127
Ким тилни билур – элни билур (<i>Аваз Ўтар газалига мухаммас</i>).....	131
Маърифат қасри. Миллий кутубхона.....	133
Маърифат ҳудуди.....	138
Муаллимлар манзумаси.....	141
Адабиёт (<i>Биринчи китоби чиққан шоир укаларимга</i>).....	143
Ёшлик чоғида.....	146
Мутолаа (<i>Талабаларга</i>).....	148
Навоийнинг набиралари.....	151
Навоийнинг боғлари ёхуд адабиёт дарсларида.....	154
Буюк муаллим.....	160
Жайхун шамоллари.....	163
Хавотир (“Куллик ҳам қарамлик палла йўқолди...”).....	166
Интернет.....	168
Бу – сенинг уйингдир... ..	172
Инсон (“Бир қўлда қуролу, бир қўлда Қуръон...”).....	177
Эгрилик ва тўғрилиқ.....	179
Яхши ва ёмон.....	182
Тафовутлар олами.....	185

АДАБИЁТ АТОМДАН КУЧЛИ

Мақолалар. Муносабатлар

Китобсиз келажак йўқ.....	191
Одамийликнинг олий мезони.....	204
Яхшилар ичра Ватан.....	208
Зомин семинарлари. Соғинч ва ҳаяжонлар.....	215
Беларусь диёрининг севинч ва соғинчлари.....	233
Адабиёт атомдан кучли.....	248
Дунё бизни ўзгартиради, биз дунёни ўзгартирамиз.....	261
Мангубердилари мангу Хоразм.....	266

УЎК: 821.512.133-1

КБК: 84(5Ў)6

С 22

С 22

Саййид, Сирожиддин

Матонат манзумаси [Матн]. *Шеърлар, мақолалар /*

Сирожиддин Саййид. – Тошкент: «MASHHUR-PRESS» нашриёти,
2018. – 272 б.

ISBN 978-9943-5567-6-8

Адабий-бадиий нашр

СИРОЖИДДИН САЙЙИД

МАТОНАТ МАНЗУМАСИ

Муҳаррир: *Дилрабо Мингбоева*

Бадиий муҳаррир: *Акбарали Мамасолиев*

Мусахҳих: *Нодир Сувонов*

Саҳифаловчи: *Азамат Қайимов*

“MASHHUR-PRESS NASHRIYOTI”

Нашриёт лицензияси № АИ 282. 11.01.2016

100129, Тошкент, Марказ-15. 1-90-уй.

e-mail: mashkhur-press@mail.ru

Тел.: +99890 90075-77, +99894 659-94-62

Босишга 2018 йил 14 декабрда рухсат этилди.

Бичими 70x108 ¹/₃₂. Офсет босма. "PF Agora Slab Pro UZ"
гарнитураси. Шартли босма табоғи 11,2.

Адади 2000 дона. Буюртма № 11.

«Print Line Group» ХК босмаҳонасида чоп этилди.

100097, Тошкент ш., Бунёдкор шоҳўчаси, 44,

Тел.: (+998) 71-276-37-00.